

ENSIMMÄISEN VUODEN LIIKUNTAPEDAGOGIIKAN
PÄÄAINEOPISKELIJOIDEN ELÄMÄNARVOT JA LIIKUNNANOPETUKSEN
ARVOSUUNTAUTUMINEN SHALOM SCHWARTZIN ARVOTEORIAN KAUTTA
TARKASTELTUNA

Ruut Kyyrö

Liikuntapedagogiikan
Pro gradu -tutkielma
Syksy 2013
Liikuntakasvatuksen laitos

TIIVISTELMÄ

KYYRÖ, RUUT 2013. Ensimmäisen vuoden liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoiden elämänarvot ja liikunnanopetuksen arvosuuntautuminen Shalom Schwartzin arvoteorian kautta tarkasteltuna. Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto, 92s.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ensimmäisen vuoden liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoiden (N=41) arvosuuntautumista. Tutkimuksen tarkoituksena oli keskittyä erityisesti peruskoulun arvostiritoihin, jotka ilmenevät aikaisemman tutkimuksen ja ajankohtaisen keskustelun perusteella jatkuvan uudistumisen ja perinteiden säilyttämisen paineena, yksilön vapauden ja sosiaalistamisen paineena sekä kilpailukyvyn ja kaikkien huomioimisen paineena. Tutkimuksen teoreettisena viitekehys on Shalom Schwartzin (1992) teoria yleismaailmallisista arvoista ja arvojen suhteista edellä mainituilla kolmella alueella.

Tutkimuksen aineisto kerättiin opiskelijoilta Internetissä täytettävän kyselylomakkeen avulla. Aineisto sisälsi avoimia ja strukturoituja vastauksia opiskelijoiden elämänarvoista ja käsityksistä liikunnanopetuksen arvoista. Arvot tyypiteltiin Schwartzin arvoteorian perusteella. Avoimia vastauksia tarkasteltiin vertailemalla frekvenssejä kolmen tärkeimmän arvon osalta. Strukturoituja vastauksia tarkasteltiin tärkeysjärjestyksen ja keskiarvon sekä arvotyyppien suhteita arvoerotusten perusteella. Sukupuolen, liikunnan ammatillisen koulutuksen ja lukiopaikkakunnan koon yhteyttä arvosuuntautumiseen tarkasteltiin strukturoitujen vastausten osalta t-testin avulla ja arvojärjestyksiä vertailemalla. Lisäksi sukupuolen yhteyttä selvitettiin avointen kysymysten avulla ja arvosuuntautumisten arvoerotuksia tarkastelemalla.

Tutkimuksen tulosten perusteella tärkeimmät elämänarvot sijoittuvat hyväntahtoisuuden luokkaan, mikä ilmeni läheisten ihmissuhteiden arvostamisena ja Schwartzin turvallisuuden luokkaan mikä ilmeni terveyden arvostamisena. Opiskelijat pitivät kaikkia perusopetuksen valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden liikunnanopetuksen arvoja tärkeinä. Liikunnanopetuksen arvosuuntautuminen ilmenee hedonismien, universalismien ja suoriutumisen korostamisena liikunnallisen elämäntavan lisäksi. Opiskelijoiden arvosuuntautuminen viittasi muutosavoimuuteen ja säilyttävien arvojen vähäiseen arvostamiseen, ilmaisten tyyppillistä suomalaista suhtautumista perinteisiin. Opiskelijat arvostivat yksilön ja yhteisön intressejä samassa määrin, mikä ilmentää yksilöllisyyden ja sosiaalistamisen jännitettä koulumaailmassa. Hei suuntautuivat selkeästi altruistisiin arvoihin ja he suhtautuivat negatiivisesti valtaan, jolla viitattiin kilpailullisuuteen liikunnanopetuksessa.

Tutkimusten tulokset olivat samansuuntaiset aikaisemman tutkimuksen kanssa naisten hyväntahtoisuuden ja miesten suoriutumisen painotuksesta. Liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden profiili ilmensi voimakkaimmin uusimman arvotutkimuksen tuloksia suomalaisesta arvomuutoksesta.

Avainsanat: liikunnanopettajat, arvot, liikuntakasvatus, opiskelijat

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1. JOHDANTO	5
2 ARVOKÄSITTEEN MÄÄRITTELY	7
3 ELÄMÄNARVOT SCHWARTZIN TEORIAN PUITTEISSA.....	7
3.1 Yleismaailmalliset arvot.....	13
3.2 Suomalaisen kulttuurin yhteys säilyttämiseen ja muutosavoimuuteen.	18
3.3 Sukupuolen yhteys itsensä ylittämiseen ja itsensä korostamiseen	19
3.4 Iän ja koulutuksen yhteys joukon ja yksilön intresseihin.....	22
3.5 Yhteenveto.....	25
4 ARVOT KOULUSSA.....	28
4.1 Opetusta ohjaavat arvot ja normit	28
4.2 Opettajan ammatilliset arvot	31
4.3 Aikaisempi tutkimus liikunnanopetuksen arvoista.....	34
4.4 Yhteenveto.....	43
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	46
6 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	49
6.1 Tutkimuskohde	49
6.2 Aineistonkeruumenetelmät.....	49
6.3 Tutkimuksen analysointimenetelmät.....	50
6.4 Tutkimuksen luotettavuus	52
7 TULOKSET	57
7.1 Elämänarvot.....	57
7.2 Liikunnanopetuksen arvot.	59
7.3 Taustamuuttujien yhteys arvoihin	63
7.31 Sukupuolen yhteys arvoihin.....	63
7.32 Liikunnan ammatillisen koulutuksen yhteys arvoihin.....	69

7.33 Lukiopaikkakunnan koon yhteys arvoihin.....	72
8 POHDINTA	75
8.1 Keskeisten tulosten tarkastelu	75
8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset	82
LÄHTEET.....	88

1. JOHDANTO

Liikunnanopettajaksi opiskelevien arvot aiheena koskettaa ajankohtaista keskustelua siitä arvoriistiriidasta, missä peruskoulu tänä päivänä elää. Suomessa on keskustelua herättänyt koulujen välinen kilpailu ja oppilaiden erojen korostus. Toisaalta uutta perusopetuksen tuntijakoa perustellaan painottamalla altruististen arvojen tärkeyttä tämän päivän yhteiskunnassa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.). Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin (2004) on kirjattu monenlaisia arvoja. Toiset arvoista korostavat yksilön vapautta, toiset viittaavat yhteisön intresseihin. Toisaalta pitäisi vaalia suomalaista perinnettä ja toisaalta kehittää koulutusta ja muuttaa koulua paremmaksi. Shalom Schwartzin arvoteorian (1992) perusteella monien arvojen samanaikainen toteutuminen voidaan kyseenalaistaa, koska ne suuntautuvat vastakkaisiin suuntiin. Tämän vuoksi herää kysymys, mitä näistä arvoista liikunnanopetuksessa painotetaan.

Aikaisemman suomalaisen tutkimuksen perusteella liikunnanopettajilla on hyvin yhteneväinen näkemys liikunnanopetuksen arvoista (Ilmanen, Jaakkola & Matilainen 2010). Toisaalta jos valmiiden liikunnanopettajien arvoprioriteetit ovat samanlaisia, voi kysyä, missä määrin liikunnanopettajakoulutuksessa on kyse sosiaalistumisesta liikunnanopettajien yhteiseen arvomaailmaan. Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tutkia liikunnanopettajakoulutuksen aloittaneiden arvoja ja siten luoda pohjaa tulevaa arvotutkimusta varten liikunnanopettajaopiskelijoista ja koulutuksen vaikutuksista liikunnanopetuksen arvoihin. Tutkimuksen avulla saamme tietoa siitä, minkälaiset käsitykset opiskelijoilla on koulutukseen tullessa liikunnanopetuksen arvoista ja miten he suhtautuvat niihin arvoriistiriitoihin, jotka tämän päivän opettajia (Esim. Tirri 2002, 28–32) mietityttävät.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ensimmäisen vuoden liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoiden arvosuuntautumista. Samaan aikaan kun mietin tutkimuksen aineiston ja näkökulman valintaa olivat Ilmanen, Jaakkola & Matilainen kehittäneet kyselylomaketta liikunnanopetuksen arvoista ja kaavailivat laajempaa tutkimusta aiheesta. Ison projektin etuina ovat tulosten vertailtavuus, vuorovaikutus tutkijoiden

kesken ja resurssit tutkimukselle. Projekti vaikutti perustellulta ja laadukkaalta, joten ei ollut mielekästä kerätä projektin ulkopuolista omaa aineistoa, vaan päädyin valitsemaan tarjolla olevan aineiston. Tutkimuksen teoreettiseksi viitekehystäksi otin Shalom Schwartzin (1992) arvoteorian, koska se tarjoaa uudenlaisen näkökulman tutkia koulun arvostiriitoja.

Tutkielmassani tarkastelen aluksi tutkimuksen teoreettista viitekehystä. Esittelen miten arvo käsitteenä liittyy tämän tutkimuksen kontekstiin. Tämän jälkeen käsittelen Schwartzin arvoteoriaa suhteutettuna uusimpiin tuloksiin suomalaisten elämänarvojen erityispiirteistä. Kolmannessa luvussa tarkastelen sitä, minkälaisia odotuksia opettajan työhön liittyy yleisesti arvojen ja normien suhteen. Teoriaosuuden lopuksi silmäilen aikaisempaa tutkimusta liikunnanopetuksen arvoista. Tämän jälkeen siirryn esittelemään omaa tutkimustani.

2 ARVOKÄSITTEEN MÄÄRITTELY

Käsitteen arvo määritelmästä ei ole yksimielisyyttä, vaan määritelmiä on monia jopa tieteenalojen sisällä (Mikkola 2003, 30–31). Tässä luvussa nostan esille muutaman näkemyksen siitä, mitä arvolla voisi tarkoittaa ja mihin kontekstiin arvo tutkimuksessani liittyy.

Arvojen objektiivisuus ja suhteellisuus. Puolimatkan mukaan kasvatus vaikuttaa edellyttävän arvo-objektivismia. Hän perustelee väitettään sillä, että kasvatuksen oikeutus on siinä, että sillä voidaan välittää jotain arvokasta. (Puolimatka 1996, 116.) Hänen mukaansa opettajan työ on käytännössä mahdotonta, jos ei usko arvo tiedon olemassaoloon. Opettajan on tiedettävä mistä hyvä elämä koostuu, jotta hän voi kasvattaa siihen. (Puolimatka 1999, 269–270, 272.)

Arvo-objektivismiin näkökulmasta on olemassa tietoa siitä mikä on arvokasta. Moraalirealismiin mukaan arvototuudet ovat olemassa riippumatta siitä, onko ihmisellä käsitystä niiden olemassaolosta, pystytäänkö niitä todistamaan todeksi tai hyväksytäänkö ne. Arvojen perusta on siis todellisuudessa. (Puolimatka 1996, 111–112, 114–115.)

Arvorelativismi taas on ajatussuuntaus, jonka mukaan arvot eivät ole objektiivisia, vaan arvot riippuvat mielipiteistä ja ovat siis subjektiivisia. Äärirelativismin muotoja ovat arvosubjektivismi ja kulttuurirelativismi. Arvosubjektivismiin näkökulmasta yksilön ajattelu, halut ja tunteet määrittävät hänen arvojaan. Tällöin voi olla vain tietoa siitä mitä ihmiset pitävät arvokkaina. Arvostuksia voidaan tutkia tieteellisesti, mutta niiden pätevyyttä ei voida arvioida. Kulttuurirelativistin mukaan arvot kuvastavat kyseistä kulttuuria. Sen mukaan kaikki arvojärjestelmät ovat yhtä hyviä. Maltillisen relativistin mukaan arvojärjestelmiä voi laittaa paremmuusjärjestykseen, vaikka totuutta ei olekaan. (Airaksinen & Friman 2008, 21, 23; Niiniluoto 1994, 183; Puolimatka 1996, 114–115.)

Ajassamme korostuu arvojen suhteellisuus. Auktoriteettien, kuten kirkon asema moraalisen elämän sanelijana on vähentynyt, ja tilalle on tullut ajatus yksilöstä, joka päättää sen, mikä on oikein ja mitkä ovat hänen yksilöllisiä päämääriään (Esim.

Helkama 2009, 30–31). Koulussakin jännitettä luo se, kuinka paljon opettaja kannustaa oppilasta kehittymään yksilölliseksi ja kuinka paljon hän vaatii oppilaalta yhdenmukaisuutta suhteessa yhteiskunnan normeihin.

Jos ajattelemme, että arvoilla on subjektiivinen pohja, herää kysymys, kenen arvoja koulun tulisi edustaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Suomalainen koulu ei väitä edustavansa objektiivista kantaa elämän arvoista, vaan opetussuunnitelma edustaa suomalaisen yhteiskunnan arvoja. Vastauksena monikulttuurisuuden haasteeseen on vastattu muun muassa korostamalla universalistisia arvoja. Tätä pyrkimystä kuvaa hyvin opetusministeri Jukka Gustafssonin uuden tuntijaon 2016 perustelu. Gustafssonin mukaan uudistuksella halutaan vahvistaa koulun arvokasvatusta. Arvokasvatuksella pyritään vahvistamaan valmiuksia toimia monikulttuurisessa maailmassa. Tätä edistetään lisäämällä ymmärrystä ja tietoutta monikulttuurisuudesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Myös monikulttuurisuuden arvostaminen voi sisältää kulttuurisen arvolutauksen. Steven C. Rockefellerin mukaan tällainen toisten kulttuurin kunnioittaminen ja ymmärtäminen on osa liberaalia maailmankuvaa eikä niinkään neutraali pohja, sillä se sisältää ajatuksen hyvästä elämästä ja tavasta elää (Rockefeller 1994). Charles Taylor esittää, että liberalismi perustuu kristinuskon kulttuuriin eikä siten ole neutraalia esimerkiksi muslimille (Taylor 1994).

Tässä tutkimuksessa arvot määritellään kulttuurisesti hyväksyttäviksi päämääriksi. Tässä mielessä tutkimus lähtee liikkeelle arvorelativistisesta näkökulmasta. Opetussuunnitelman arvot ja normit ovat kulttuurisesti hyväksyttäviä päämääriä. Tätä kulttuurisesti hyväksytyä koulun yhteistä linjaa arvojen suhteen suojataan erilaisilla normeilla. Opetushallituksen julkaisemat opetussuunnitelman perusteet ilmaisevat arvot, joita opettajan tulisi edistää koulussa. Perusteisiin vaikuttavat kansainväliset säädökset kuten esimerkiksi ihmisoikeusasiakirjat sekä Suomen lait ja asetukset. Liikunnanopettajaopiskelijoiden arvoja kartoitetaan suhteessa tähän kulttuuriseen kontekstiin.

Arvot ovat myönteisiä päämääriä. Arvo määritellään usein myönteiseksi päämääräksi. Filosofitimo Airaksisen mukaan ”arvoja on kaikki ne asiat, joihin joku ihminen

osoittaa myönteistä kiinnostusta.” Lisäksi on olemassa epäarvoja, joihin osoitetaan kielteistä kiinnostusta ja asioita joihin ei osoiteta mitään kiinnostusta. (Airaksinen & Friman 2008, 21.) Sosiaalipsykologi Martti Puohiniemi ilmaisee kuinka arvojen myönteisyys liittyy kulttuurisesti hyväksyttävään myönteiseen lataukseen, jolloin esimerkiksi ahneutta ja kateutta ei voi pitää arvoina vaikka ne saattavatkin olla ihmisen motiiveina (Puohiniemi 2006, 8). Täten määritelmä arvosta sisältäisi ajatuksen, että se, mitä pidetään arvona, riippuu kulttuurista ja kulttuurin käsityksestä positiivisena pidetyistä asioista.

Tämän tutkimuksen perustana on ajatus suomalaisesta kulttuurista arvopohjana. Kulttuurin luoma myönteinen lataus arvoja kohtaan tulee ottaa huomioon tutkimusta tehdessä. Arvotutkija Shalom Schwartzin mukaan väestöllä on taipumus kokea oman kulttuurinsa arvo-orientaatioon sopivat toimintatavat luonnollisemmiksi ja pitää niitä tärkeämpinä (Schwartz 2011, 59). Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa (2004) ilmaistut arvot kuten liikunnallinen elämäntapa, edustavat suomalaisessa kulttuurissa yhteiskunnallisesti hyväksyttäviä myönteisiä päämääriä.

Niiniluoto esittää, että nykypäivän ongelma ei ole arvotyhjiö, vaan arvojen runsaus (Niiniluoto 1994, 175–176). Tällä Niiniluoto viittaa siihen, että yksilöt ilmaisevat kyllä arvostavansa monia asioita. Puohiniemi toteaa, että erot arvoissa tulevat ilmi valintatilanteissa jolloin kaikkia arvoja ei voi toteuttaa samanaikaisesti (Puohiniemi 2002, 20). Arvoja voi luokitella eri tavoin. Tunnettu tapa on jakaa arvot itseisarvoihin, jotka ovat arvokkaita sinänsä sekä välinearvoihin, joiden avulla tavoitellaan tärkeimpiä arvoja. Sama arvo voi olla sekä itseisarvo, että välinearvo. Yksilöllä voi olla useita itseisarvoja, jotka voivat olla hierarkkisesti järjestetty. (Airaksinen & Friman 2008, 22; Niiniluoto 1994, 187.) Liikunnanopetuksen arvoja tiedustellessa yksilö voi siis pitää tärkeänä kaikkia arvoja, mutta arvojen tärkeysjärjestys ilmentää sitä, mitä opiskelija pitää toimintaa ohjaavana periaatteena konfliktitilanteessa.

Tässä tutkimuksessa arvot näyttävät siis erityisesti kulttuurisesti myönteisesti hyväksyttävinä päämäärinä. Olen ottanut myös kilpailullisuuden osaksi tutkimusta, vaikka siihen liittyy kulttuurissamme myös negatiivista tunnelatausta. Sen voi ajatella kulttuurin hyväksymäksi myönteiseksi kiinnostuksen kohteeksi siinä mielessä, että on

hyväksyttävää tavoitella arvostusta ja statusta yhteiskunnassa. Koulussa myös kannustetaan kilpailullisuuteen. Paremmuudesta palkitaan muun muassa stipendein.

Tutkimuksen pohjalla on siis oletus, että liikunnanopettajaopiskelijat pitävät yleisesti opetussuunnitelman arvoja tärkeinä, koska ne ovat kulttuurisesti hyväksyttäviä päämääriä. Kilpailullisuuteen liittyvät arvot taas saattavat näyttäytyä positiivisena tai negatiivisena liikunnanopetuksessa. Arvojen oletetaan järjestyvän hierarkkisesti ja siten tarjoavan lisätietoa liikunnanopetuksen arvopohjasta.

Arvot ohjaavat toimintaa. Tutkijoiden parissa on yleisesti todettu, että arvot ohjaavat keinojen ja päämäärien valintaa. Arvotutkijan on määriteltävä rajat, joiden perusteella arvot voidaan erottaa muista lähellä olevista käsitteistä. Tällaisia käsitteitä ovat esimerkiksi asenne, normi, halu ja tarve. (Mikkola 2003, 31–33.)

Mikkola esittää Milton Rokeachin näkemyksen, jonka mukaan asenteet ovat kohde- ja tilannesidonnaisia, arvot taas ovat abstrakti arvioinnin perusta. Asenteita on paljon enemmän kuin arvoja, eivätkä ne aina ilmaise arvoja. Yksi arvo voi löytyä samansuuntaisten ja rinnakkaisten asenteiden takaa. Yksilö voi sanoa arvostavansa jotain abstraktina päämääränä, mutta se ei näy asenteina eikä käytännön toiminnassa. Jotta se olisi arvo, sen oletetaan ohjaavan valintoja. (Mikkola 2003, 34, 35.)

Normit ohjaavat käyttäytymistä sanelemalla mitä saa ja mitä ei saa tehdä.

Mikkola määrittelee normit sekä yksilön itselleen asettamina toimintaohjeina, että perinteiseen näkemykseen nojaten yhteisöllisinä ohjeina. Tarpeiden, halujen ja arvojen yhteys on monimutkainen. Arkikielessä puhumme haluista tarpeina. Voimme puhua tarpeesta omaan aikaan, vaikka kyse voi olla pikemminkin halusta. (Mikkola 2003, 36–38.)

Arvojen ja tarpeiden välisen sekaannuksen on selitetty olevan peräisin maslowilaisesta tarvehierarkiasta. Abraham Maslowin (1908–1970) perinne on vaikuttanut merkittävästi arvoluokituksiin ja –mittareihin. Hänen mukaansa on ensin tyydytettävä fysiologiset tarpeet, sitten turvallisuuden tarpeet, seuraavaksi tarpeet yhteenkuuluvuuteen ja rakkauteen sekä arvostustarpeet. Vasta tämän jälkeen seuraavat tarpeet itsensä

toteuttamiseen ja yksilön kehittämiseen. Maslowin tarve-käsite tai vähintäänkin itsensä toteuttamisen tarve on nähty arvon synonyymina. (Mikkola 2003, 38.)

Myös hyve on läheinen käsite. Santi Martínez ilmaisee määritelmänsä arvon ja hyveen käsitteistä sekä niiden erosta seuraavasti. ”Arvo on periaate, joka antaa ohjeita käyttäytymisellemme. Hyve taas on astetta käytännöllisempi käsite: hyveet auttavat elämään tiettyjen arvojen mukaisesti.” Hänen mukaansa esimerkiksi tasa-arvo ja ympäristön kunnioittaminen on arvo, mutta ilo ja rohkeus ovat hyveitä. Joskus samalla sanalla tarkoitetaan sekä hyvettä että arvoa, kuten esimerkiksi oikeudenmukaisuuden kohdalla. (Martinez 2009.) Mikkolan mukaan hänen tutkimuksessaan monet tutkittavien esille tuomat arvot olivat vain kyseenalaisesti arvoja. Tällaisia olivat esimerkiksi hyveeksi kutsuttava rehellisyys. Muita kyseenalaisesti arvoja olivat Mikkolan mukaan terveys, toisten ihmisten huomioon ottaminen ja kunnioittaminen. (Mikkola 2003, 308.)

Niiniluoto kritisoi arvojen näkymistä toimintana tuoden esille, että toisena aikamme ongelmana voi ymmärtää arvojen runsauden lisäksi arvojen ristiriitaisuuden. Arvojen ja tekojen välillä on kuilu. (Niiniluoto 1994, 175–176.) Arvoja pohditaan erityisesti silloin, kun jokin ei toimi. Koulutusjärjestelmänkin arvoihin vaikuttaa arvojen menestyksellisyys. Schwartzin (2011) mukaan koulutusjärjestelmän arvosuuntautuminen vahvistuu jos se menestyy valmistaessaan yksilöitä jotka toteuttavat rooliaan yhteiskunnassa. Epäonnistuessaan näiden arvo-orientaatioiden vastakohtat nousevat vaihtoehtoiksi. (Schwartz 2011, 63–76.) Opettajat puolestaan ovat tuoneet esille, että koulun yhteisestä arvopohjasta ja siitä mitä arvopohjan toteuttaminen käytännössä tarkoittaa ei ole selkeyttä (Tirri 2002, 28–32). Arvojen menestyksellisyys onkin riippuvainen arvojen mielekkyydestä, mutta myös käytännön toimivuudesta.

Tässä tutkimuksessa tiedustelemme niitä arvoja, joita opiskelijat mainitsevat arvoikseen. Schwartzin (1992) teorian hyödyntäminen tarjoaa pohjan ideaalisten arvojen tutkimukselle, eikä hän väitä, että tällaisella tutkimuksella välttämättä tavoitettaisiin todellisia arvoja (Schwartz 1992). Schwartz toteaa kuitenkin myöhemmässä julkaisussaan, että arvot näyttäisivät kertovan myös todellisista yksilön prioriteeteista, eikä yksilö siten vain ilmaise yhteiskunnallisesti odotettuja arvoja. Schwartz perustelee tätä sillä, että arvosuuntautuminen on vankan tutkimustiedon

perusteella kyennyt ennustamaan myös yksilön käyttäytymistä. (Schwartz & Bardi 2001.)

Se, mitä arvoja opiskelijat todella toteuttavat elämässään ja liikunnanopetuksessa vaatisi edellä mainitun perusteella lisäksi heidän toimintansa tarkkailua. Toimintaan vaikuttaa tietämys oppiaineesta ja pedagogiikasta sekä muut koulutuksessa ja elämässä opitut asiat. Nämä voivat vaikuttaa myös kirjallisesti mainittuihin arvoihin. Tämä arvotutkimus rajataan koskemaan ilmaistuja arvoja, koska edellä mainitut asiat vaatisivat laajempaa tutkimusprojektia.

3 ELÄMÄNARVOT SCHWARTZIN TEORIAN PUITTEISSA

Filosofin ollessa kiinnostunut siitä, mikä on todella arvokasta tai mikä voi olla perustellusti arvo, niin sosiaalipsykologisella tutkimuksella on pyritty määrittämään universaalit arvot. Universaaleilla arvoilla tarkoitetaan arvoja, joita ihmiset ilmaisevat pitävänsä tärkeinä kaikkialla maailmassa. Helkaman mukaan tällä hetkellä vallitsevan arvojen mittaustavan isä on Shalom Schwartz (Helkama 2009, 34). Schwartzin (1992) arvoteoria tarjoaa perustan tutkimukselleni liikunnanopettajaopiskelijoiden arvoista. Käsittelen seuraavaksi teorian lähtökohtia ja yleismaailmallisten arvojen suhteutumista suomalaiseen arvomaailmaan. Sen jälkeen perehdyn arvojen välisiin suhteisiin suomalaisen arvotutkimuksen avulla. Kerron samalla tietyn arvon kontekstiin liittyvistä taustamuuttujista.

3.1 Yleismaailmalliset arvot

Shalom Schwarzin teoria perusarvoista juontaa juurensa Rokeachin mittarista. Milton Rokeach on määritellyt 36 arvoa, joiden on tarkoitus olla edustava otos kaikista maailman arvoista. Ne voidaan jakaa 18 asiantilaksi, kuten esimerkiksi vapaus, ja 18 toimintatavaksi, kuten kohteliaisuus. Schwartz päätyi tutkimuksessaan siihen, että Rokeachin arvoista vain kolmasosa oli universaaleja. (Helkama 2009, 33–34.)

Schwartzin arvotyyppien taustalla on ajatus kolmesta välttämättömästä asiasta ihmiskunnan olemassaololle: Yksilöt biologisina organismeina, koordinoitu sosiaalinen kanssakäyminen, ryhmien selviytymisen ja hyvinvoinnin tarve. Näistä kolmesta johdettiin ensin 8 motivaatiotyyppiä. Lopulta päädyttiin 10 universaaliin arvotyyppiin. Tämän lisäksi todettiin henkisyyden olevan universaali epätavallisilla persoonilla. (Schwartz 1992.)

Erilaisia vaihtoehtoisia arvoluokitteluja on laajalti. Esimerkiksi Sprangerin arvotyyppit, Charles W. Morrisin luokittelu elämäntapoihin ja Inglehartin jako materialismiin ja postmaterialismiin toiminnan sisällön perusteella (Mikkola 2003, 41–42). Lisäksi tutkijat ovat muokanneet omia versioitaan Schwartzin teorian pohjalta. Tässä tutkimuksessa käytetään Schwartzin 10 arvotyyppiä. Se sopii hyvin aineistoon ja teoriaa

on testattu runsaasti suomalaisten arvojen kontekstissa. Oman tutkimukseni kannalta oleellisimmat tutkimukset suomalaisista arvoista Schwartzin teorian puitteissa ovat Puohiniemen (2002 ja 2006) tutkimukset, koska ne ovat huomioineet tämän tutkimukseen osallistuvan sukupolven ja nuorten suomalaisten arvopainotukset tutkimuksessaan. Alla olevassa taulukossa 1 on esitelty arvotyypit tarkemmin.

TAULUKKO 1 Schwartzin kymmenen yleismaailmallista arvoa. (Mukailtu Schwartz 1992)

Kymmenen arvotyyppiä

Itseohjautuvuus (Self-Direction) juontuu tarpeesta kontrolliin ja hallintaan sekä autonomian ja itsenäisyyden tarpeesta vuorovaikutustilanteessa. Tavoitteena on itsenäinen ajattelu ja toiminta, valitseminen, luominen ja tutkiminen.

Virikkeisyys (Stimulation) juontuu biologisesta tarpeesta vaihteluun ja virikkeisyyteen aktiivisuuden säilyttämiseksi. Tämä tarve liittyy todennäköisesti myös itseohjautuvuuden arvoihin. Virikkeisyyden arvostaminen saattaa vaihdella yksilöllä liittyen eroihin persoonallisuudessa. Tavoitteena on jännitys, uutuus ja haasteet elämässä.

Hedonismi (Hedonism) juontuu biologisesta tarpeesta nautinnon tyydyttämiseen. Tavoitteena on mielihyvä ja aistinautinnot.

Suoriuminen (Achievement) juontuu tarpeesta toimia pätevästi, jotta sosiaalinen vuorovaikutus ja järjestäytyneet yhteiskunnalliset toiminnot säilyisivät. Tavoitteena on henkilökohtainen menestyminen yhteisön mittapuiden mukaan.

Valta (Power) aiheutuu sosiaaliselle instituutioille välttämättömistä eroista ihmisten yhteiskunnallisissa asemissa, yksilön tarpeesta dominoida ja kontrolloida ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvasta dominoinnista ja alistumisesta. Tavoitteena on korkea yhteiskunnallinen asema ja arvostus, hallitseminen, ihmisten ja varojen kontrollointi.

Turvallisuus (Security) voi liittyä sekä yksilön että yhteisön turvallisuuteen. Tavoitteena on yhteiskunnan, ihmissuhteiden ja yksilön turvallisuus, harmonia ja pysyvyys.

Yhdenmukaisuus (Conformity) johtaa tarpeesta vältellä taipumuksia, jotka aiheuttavat ongelmia ryhmän toiminnalle tai häiritsevät sosiaalista kanssakäymistä. Tavoitteena on välttää kaikkea, mikä voisi järkyttää muita tai loukkaisivat sosiaalisia odotuksia ja normeja.

Perinteet (Tradition) johtavat ihmisen tarpeesta kehittää käytäntöjä, jotka kuvaavat yhteisiä kokemuksia ja uskomuksia. Näistä kehittyi tapoja ja traditiota, jotka erottavat joukon muista. Tavoitteena on kulttuurin ja uskonnon välittämien tapojen ja aatteiden kunnioitus, niihin sitoutuminen ja hyväksyntä.

Hyväntahtoisuus (Benevolence) juontuu tarpeesta yhteyteen ja positiiviseen vuorovaikutukseen ryhmän sisällä, jotta ryhmä voisi kukoistaa. Tavoitteena pitää huolta läheisten hyvinvoinnista.

Universalismi (Universalism) voi johtua tarpeesta selviytyä tilanteesta, jossa pitää olla hyvissä väleissä muidenkin kuin läheistensä kanssa, koska se on luonnon ja sitä kautta oman eloonjäämisen kannalta välttämätöntä. Tavoitteena on kaikkien ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin ymmärtäminen, arvostaminen, hyväksyminen ja suojeleminen. Se on laajempi kuin hyväntahtoisuus, koska ottaa huomioon muidenkin kuin lähiryhmän tarpeet.

Schwartzin tutkimuksessa yksilöt arvottivat arvot eri tavoin samassa kulttuurissa, mikä puoltaa sitä, etteivät he vain tuoneet esille normeja, vaan omaa arvojärjestystään. Toinen puoltava asia on se, että eroja arvostuksissa löytyi systemaattisesti eri muuttujien välillä. Tällöin kyse ei voi olla virheestä tutkimuksessa. Esimerkiksi ikä korreloi positiivisesti turvallisuuden ja negatiivisesti hedonismien kanssa. Koulutus korreloi positiivisesti itseohjautuvuuden ja negatiivisesti perinteen kanssa. (Schwartz 1992.) Schwartz on myöhemmin testannut teoriaa yli 70 kulttuurisessa ryhmässä. Nämä tulokset ovat tukeneet teoriaa. (Schwartz & Rubel 2005.)

Keskimääräinen arvojärjestys on maailmanlaajuisesti hyvin yhteneväinen. Schwartz & Bardi (2001) toteavatkin, että on tärkeää verrata ryhmän arvojärjestystä maailmanlaajuisesti yhteneväiseen arvojärjestykseen, koska tällöin tietyn ryhmän erityispiirteet voivat tulla eri tavoin esiin. Maailmanlaajuisesti, poikkeuksena muutama maa, hyväntahtoisuus, itseohjautuvuus ja universalismi ovat tärkeimmät arvot. Valta, perinteet ja virikkeisyys ovat vähiten tärkeimmät arvot. Turvallisuus, yhdenmukaisuus ja suoriutuminen sijoittuvat näiden väliin. (Schwartz & Bardi 2001.)

Tällaista maailmanlaajuista arvojärjestystä selittää erityisesti kolme asiaa, jotka liittyvät positiivisiin ihmissuhteisiin ja itseohjautuvuuteen. Ensiksikin ryhmän eloonjäämisen kannalta on mielekästä edistää positiivisia suhteita ryhmän jäsenten välillä. Toiseksi yksilöiden tulee olla myös motivoituneita ponnistelemaan suorittaakseen tuotteliasta työtä ja löytääkseen uusia ratkaisuja ongelmiin. Kolmanneksi on käytännöllistä sallia jonkin verran itsenäisten halujen toteutusta jos ne eivät heikennä ryhmän päämääriä, koska muuten yksilöt saattavat turhautua eivätkä enää edistä ryhmän päämääriä. (Schwartz & Bardi 2001.)

Helkama taas tuo esille, että eri arvoja arvostetaan sitä enemmän, mitä helpompi ne on saavuttaa. Poikkeuksena ovat turvallisuus ja aineelliset arvot, joita arvostetaan enemmän jos niitä ei ole. Tietty arvo voi merkitä toisessa kulttuurissa suoriutumisarvoa ja toisessa perinnearvoa. Arvo voi olla toisessa kulttuurissa moraaliarvo, vaikka se ei sitä toisessa kulttuurissa olisi. (Helkama 2009, 56, 58–60.)

Maiden välisiä eroja voi tarkastella yhteisöllisyys–yksilökeskeisyys sekä hierarkia–tasa-arvo akselien avulla. Yksilökeskeisissä maissa yksilö on itsenäinen päätöksentekijä,

mutta yhteisöllisissä maissa yhteisö päättää pitkälti hänen puolestaan. Yhteisöllisissä maissa arvostetaan perinne-, yhdenmukaisuus- ja turvallisuusarvoja, mutta yksilökeskeisissä maissa arvostetaan itsenäisyys-, virikkeisyys- ja mielihyväarvoja. (Helkama 2009, 65–66.)

Maissa, joissa korostuu yhteisökeskeisyys ja hierarkia, ihmisten toiminta on enemmän normi- kuin arvo-ohjautunutta. Varallisuuden on todettu olevan yhteydessä yksilökeskeisyyden ja tasa-arvon korostumiseen. Suuret maat ovat hierarkkisempia kuin pienet, mutta myös historia vaikuttaa. Pohjoismaat ovat isoja, mutta ne näyttävät enemmän tasa-arvoisina kuin hierarkkisinä. Teknologian kehitys, yhteiskunnalliset liikkeet ja uuden sukupolven julkisuuteen tuomat uudet arvot ja aatteet vaikuttavat arvojen muutokseen. (Helkama 2009, 68, 73–74, 94.)

Schwartz on kehittänyt yleismaailmallisten arvojen teorian pohjalta, myös teorian kulttuurisista arvoista. Kulttuuriset arvot ovat arvorakenteeltaan erilaiset kuin yksilöiden arvot. Yksilönä nöyryys ja arvovalta ovat vastakkaisia arvotyyppisiä. Yksilön tavoittellessa nöyryyttä hänen on vaikea tavoitella arvovaltaa. Kulttuurin tasolla nöyryys ja arvovalta kuitenkin kuuluvat kumpikin arvo-orientaatioon, joka kuvaa hierarkkista kulttuuria, koska tämä kulttuuri toteutuu toisten tavoittellessa nöyryyttä ja toisten arvovaltaa. (Schwartz 2011, 17.)

Schwartzin kulttuuriteoria viittaa kulttuurilla paineeseen, jonka alainen yksilö on sosiaalisessa yhteisössä. Kulttuuriset arvo-orientaatiot kuvaavat yhtenäisyyksiä yhteisössä, mutta myös ideaaleja jotka ovat valta-asemassa kyseisessä kulttuurissa. Siten erilaisten ryhmien valtasuhteiden muuttuessa kulttuurinen arvo-orientaatio muuttuu. Jokainen yhteiskunnan jäsen altistuu kulttuuriselle paineelle ja siten kulttuurinen arvo-orientaatio ilmenee yksilöiden arvojen keskimääräisissä arvoprioriteeteissa. (Schwartz 2011, 3–5, 13.)

Kulttuurisia arvo-orientaatioita on seitsemän (Schwartz 2011) kun taas yksilön arvo-orientaatioita on kymmenen (Schwartz 1992). Kulttuuristen arvo-orientaatioiden vastakkainasettelu on juurtuneisuus vastaan autonomia (älyllinen tai tunne), hierarkia vastaan tasa-arvo, ja hallinta vastaan harmonia. Täten kulttuurin edustaessa vahvasti toista ääripäätä, se yleensä ei pidä tärkeänä toista ääripäätä. (Schwartz 2011, 8–9.)

Schwartz jakaa maat kahdeksaan kulttuurialueeseen kulttuurisen arvo-orientaation perusteella. Suomi kuuluu kahdeksasta kulttuurialueesta Länsi-Eurooppaan. Suomalaista kulttuurista arvosuuntautumista kuvaa erityisesti harmonian, älyllisen autonomian ja tasa-arvon, sekä jonkin verran tunneautonomian korostuminen. (Schwartz 2011, 36–40.)

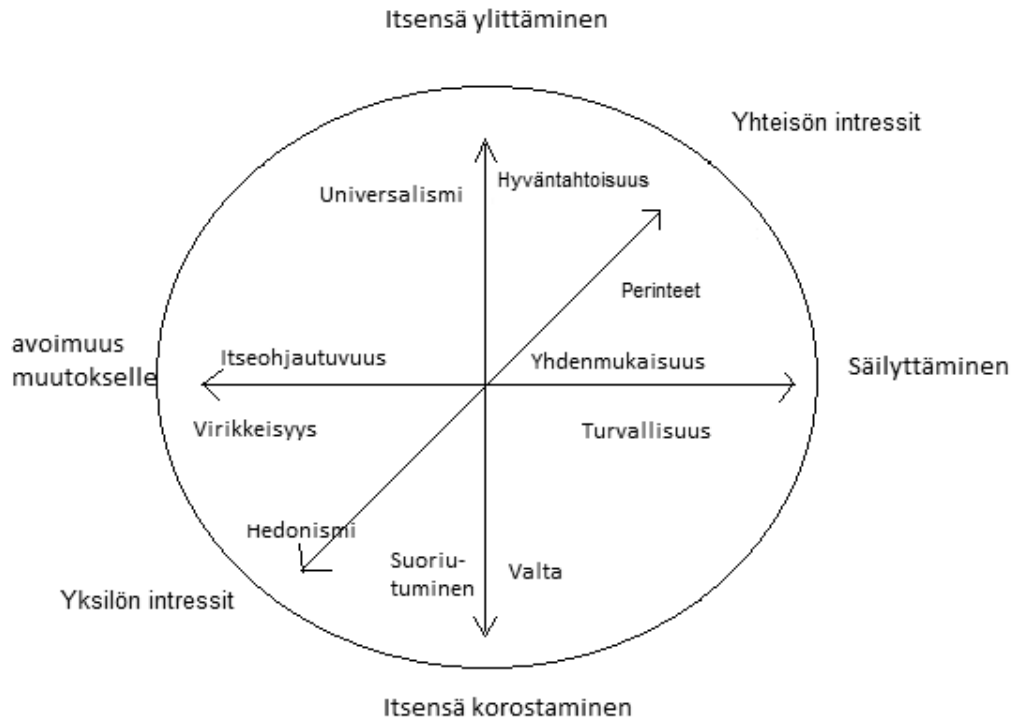
Schwartzin mukaan kulttuurin arvo-orientaatio vaikuttaa siihen, miten sukupuolen yhteys ilmenee yksilön arvoissa. (Schwartz 2011, 94.) Kollektiivisissa ja köyhemmissä maissa sukupuolten välinen ero on suurempi itseohjautuvuuden kohdalla kuin individualistissa ja rikkaammissa maissa. Sama rakenne ei kuitenkaan toimi kaikkien arvojen kohdalla. Tasa-arvoisissa maissa kuten Suomessa miesten ja naisten väliset erot ovat suurempia vallan ja hyvántahtoisuuden suhteen. Tähän selityksenä voisi olla se, että naiset kuvaavat omaa arvomaailmaansa eivätkä miesten arvomaailmaa. (Schwartz & Rubel 2005.)

Schwartzin ja Rubel-Lifschitzin (2009) jatkotutkimuksessa he tarkastelivat yhteiskunnan sukupuolten välisen tasa-arvoisuuden yhteyttä sukupuolten välisiin eroihin. Tasa-arvoisissa yhteiskunnissa sekä miehet että naiset pitivät hyvántahtoisuutta, universalismia, itseohjautuvuutta, hedonismia ja virikkeisyyttä tärkeimpänä. Näissä yhteiskunnissa kumpikin sukupuoli piti vähemmän tärkeänä valtaa, suoriutumista, turvallisuutta, yhdenmukaisuutta ja perinteitä. (Schwartz & Rubel-Lifschitz 2009.)

Sukupuolten välinen tasa-arvo voi näyttäytyä sukupuolten välisinä eroina joissakin arvoissa. Tasa-arvo vaikuttaa vapaaseen arvojen ilmaisuun mikä voi näkyä naisten hyvántahtoisuuden ja universalismin korostumisena ja miesten virikkeisyyden, suoriutumisen ja vallan korostumisena. Yhdenmukaisuuden, turvallisuuden, perinteiden, itseohjautuvuuden ja hedonismin suhteen yhteiskunnan tasa-arvolla ei ollut yhteyttä sukupuolten välisiin eroihin. Evoluutiopsykologia ja rooliteoria taas otaksuisivat, että erot vähenisivät tasa-arvon mukana. (Schwartz & Rubel-Lifschitz 2009.)

3.2 Suomalaisen kulttuurin yhteys säilyttämiseen ja muutosavoimuuteen.

Schwartzin arvotyypit ovat yhteydessä toisiinsa monin tavoin. Seuraavaksi tarkastelen arvojen välisiä suhteita suomalaisen arvotutkimuksen avulla. Arvotyyppien välisiä suhteita on pyritty selventämään kuvion 1 avulla.

KUVIO 1 Schwartzin arvokehän rakenne. Arvoluokat on sijoitettu vierekkäin sillä perusteella mitkä kaksi arvoluokkaa ovat yhteensopivia tavoitteissaan ja vastakkain sillä perusteella mitkä arvot hylkivät toisiaan. (Mukailtu Schwartz 1992.)

Ensinnäkin arvotyyppjä voidaan jakaa kahteen ryhmään sen mukaan, ovatko ne avoimia muutokselle (virikkeisyys, itseohjautuvuus, hedonismi) vai painottavat säilyttämistä (turvallisuus, yhdennukaisuus ja perinteet) (Schwartz 1992). Perinteet ja yhdennukaisuus ovat läheisiä arvotyyppjä, jotka on mahdollista laskea myös yhdeksi arvotyyppiksi. Niille on yhteistä alistuminen ja pidättyväisyys. Ne eroavat kohteidensa puolesta toisistaan. Yhdennukaisuudella tarkoitetaan samanmielisyyttä omassa elämässä vaikuttavien henkilöiden kanssa. Perinteet viittaavat abstraktimpiin objekteihin kuten uskontoon ja ideoihin. Sekä yhdennukaisuus että turvallisuus

pyrkivät suojelemaan suhteissa harmoniaa ja järjestystä. Turvallisuus käsittää sekä yksilön että ryhmän turvallisuuden. Nämä ovat niin läheisessä yhteydessä, ettei ole syytä erotella niitä toisistaan. Itseohjautuvuutta ja virikkeisyyttä yhdistää luontainen mielenkiinto uusiin asioihin ja omaan määräysvaltaan. (Schwartz 1992.)

Vuoden 2005 arvokartalla suurempi osa suomalaisista pitää tärkeänä avoimuutta muutoksille kuin säilyttämistä. (Puohiniemi 2006, 39.) Suomalaisen yhteiskunnan perinteiden ohuus ja yhteiskunnan nuoruus voivat Puohiniemen mukaan vaikuttaa siihen, että suomalaiset ovat keskimääräistä helpommin irrottautumassa vanhasta. (Puohiniemi 2002, 69.)

Tähän tutkimukseen osallistuneiden liikunnanopettajaopiskelijoiden lapsuudessa ja nuoruudessa suomalainen yhteiskunta on kokenut voimakkaan taloudellisen, poliittisen ja teknologisen muutoksen (ks. Puohiniemi 2002, 119), mikä voi toisaalta ilmetä säilyttävien arvojen, kuten turvallisuuden ja yhdenmukaisuuden korostumisena. Puohiniemen mukaan yhteiskunnallinen muutos ilmeni ajanjaksolla 1991–2001 siten, että turvallisuus nousi arvojärjestyksessä. (Puohiniemi 2002, 105, 109.)

Vuoden 2001 jälkeen paine turvallisuuden maksimointiin kasvoi USA:n terrori-iskujen seurauksena, mikä näyttäytyy esimerkiksi kehityksen suunnan kontrollointina. (Puohiniemi 2006, 103–104.) Yksittäisten arvojen suhteen turvallisuus ja terveys pitävät rehellisyyden kanssa arvojärjestyksen kärkipäätä. (Puohiniemi 2006, 69.)

3.3 Sukupuolen yhteys itsensä ylittämiseen ja itsensä korostamiseen

Toinen vastakohtaisuus löytyy siitä, pyritäänkö edistämään omaa etua jopa muiden kustannuksella (valta, suoriutuminen) vai pyritäänkö muiden hyvinvoinnin parantamiseen jopa oman kustannuksella (universalismi ja hyväntahtoisuus) (Schwartz 1992). Puohiniemen mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa korostuu uudistuminen, mutta siitä ollaan eri mieltä, pitäisikö uudistumisen kautta ajaa omaa vai muiden etua (Puohiniemi 2006, 40).

Altruistiset arvot, hyväntahtoisuus ja universalismi eroavat Schwartzin teoriassa siinä, että hyväntahtoisuudella viitataan läheisiin ja universalismilla viitataan kaikkiin

ihmisiin. Schwartzin tutkimuksessa hyvántahtoisuuden arvoja sekoitettiin vain harvoin universalismin luokkaan. Luontoon liittyvät arvot linkittyivät vahvasti universalismiin. Valta ja suoriutuminen viittaavat kumpikin sosiaaliseen tuntoon. Suoriutuminen on yksilön pätevyyttä jokapäiväisissä tilanteissa, kun valta taas liittyy abstraktimpiin päämääriin sosiaalisen statuksen kautta hierarkkisessa yhteisössä. (Schwartz 1992.)

Hyvántahtoisuus on vakaalla sijalla suomalaisen arvomaailman kärjessä. Myös toinen altruistinen arvotyyppi, universalismi, sijoittuu arvojärjestyksessä korkealle. Toisin kuin hyvántahtoisuuden vakaa sija, universalismin kannatus kuitenkin vaihtelee.

Universalismin kannatus on lisääntynyt, mutta laimentunut vuosien 1991–2005 välillä. Kannatus ilmenee esimerkiksi uusyhteisöllisyytenä siten, että Internetin kautta voidaan tukea hyväntekeväisyysjärjestöjen toimintaa kuitenkin olematta aktiivisesti mukana. Universalismin luokassa ilmenee myös eniten laskua yksittäisissä arvoissa (Puohiniemi 2006, 54, 56, 70, 107.).

Puohiniemen mukaan suomalaisilla on vaikea suhde valtaan, mikä juontaa juurensa historiastamme naapureiden vallan alla. Suomalaisille valta on sanana merkinnyt valtavaa ja negatiivissävytteistä herruutta joka näyttäytyy väkivaltana. Siten vallalla on negatiivisempi kaiku suomalaisessa kulttuurissa verrattuna esimerkiksi angloamerikkalaisen kielialueen käsitykseen, missä valta voi merkitä voimaa ja vahvaa johtajuutta enemmän kuin alistamista. (Puohiniemi 2006, 3–4.)

Puohiniemi havainnoi tulostensa perusteella vuonna 2002, että suomalaisella arvokehällä ilmenee jännite erityisesti ns. julkisen ja yksityisen välillä. Julkinen puoli näyttää itsehjautuvien universalistien keskuudessa, jotka ovat kriittisiä, uutta tietoa janoavia ja suvaitsevaisia. Yksityinen puoli näyttää individualististen ja kollektiivisten hedonistien sekä egoistien keskuudessa, jotka hakevat itselleen etuja, elämyksiä ja mielihyvää. (Puohiniemi 2002, 50.)

Mikkolan tuloksissa ajan arvomuutoksesta korostuu universalismi hieman eri tavalla. Hänen mukaansa arvojen äärisuuntauksia ei käytännössä esiinny. Mikkolan tutkimuksessa ilmenee uudenaikainen elämänsenne. Uudenaikainen ihminen on avoin uudistuksille ja vaihtoehtojen pohdinnan kautta päätyy ratkaisuihin, jotka sopivat itselle parhaiten. Uudenaikaisuudessa on kyse refleksiivisestä arvopohdinnasta. Ihmiset ovat

ottaneet yhä enemmän auktoriteettia määritellä itse hyvä elämä. Nykyajalle on tyypillistä itsen kääntyminen, mutta samalla se on itsen, muiden ihmisten ja ympäristön etujen yhteen sovittamista eli pyrkimystä universaaliuteen. (Mikkola 2003, 304–305, 308–309.) Schwartzin (1992) teoriassa itseohjautuvuus ja universalismi sisältävät kumpikin luottamuksen omaan harkintaan moninaisuudessa ja siten viittaavat samaan asiaan.

Puohiniemen (2006) mukaan uusi teknologiasukupolvi (1976–1991 syntyneet) edustaa uutta arvomuutoksen aaltoa. Tähän ryhmään kuuluvat myös tämän tutkimuksen liikunnanopettajaopiskelijat. Hän perustelee muutosta tieto- ja viestintäteknologian vaikutuksilla sukupolven elämään. Hän myös ennustaa, että uusi viestintäkulttuuri on voinut muuttaa sosialisaatioprosessia kun nuoret eivät kohtaa auktoriteetteja ja moraalisesti kypsempää aikuisia. (Puohiniemi 2006, 47, 80, 87–88, 259–260.)

Puohiniemen vuoden 2005 tulosten perusteella suomalaiset naiset pitävät universalismia ja hyvántahtoisuutta tärkeämpänä kuin miehet. Miehet pitävät naisia tärkeämpinä valtaa, suoriutumista, virikkeisyyttä ja turvallisuutta. (Puohiniemi 2006, 24.) Suomalaisten naisten ja miesten arvojen tärkeysjärjestys on kuitenkin hyvin samanlainen. Sekä vuoden 2001 että vuoden 2005 naisten ja miesten arvojärjestykset eroavat vain sen suhteen, että naiset nostavat universalismin toiseksi tärkeimmäksi arvoksi ja miehet neljänneksi tärkeimmäksi arvoksi. (Vrt. Puohiniemi 2002, 70; Puohiniemi 2006, 25.)

Puohiniemen tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaiset kansainvälisten tutkimusten kanssa. Sukupuolten välillä on eroa arvosuuntautumisessa, mutta erot ovat pieniä. Arvojärjestyksissä ei ole merkittävää eroa, mutta arvokehällä miesten ja naisten painotukset ovat erilaiset. Sukupuoli on merkittävä muuttuja akselilla oman edun tavoittelu muiden kustannuksella ja muiden edun tavoittelu itsen kustannuksella. Miehet pitävät yleisesti valtaa tärkeämpänä ja naiset hyvántahtoisuutta. Naiset pitävät miehiä tärkeämpänä universalismia sekä jossain määrin myös turvallisuutta. Miehet pitävät tärkeämpänä myös virikkeisyyttä, hedonismia ja suoriutumista sekä jossain määrin itseohjautuvuutta. (Schwartz & Rubel 2005.)

Hedonismilla voi olla kahdenlainen merkitys. Hedonismi on samansuuntainen kuin suoriutuminen ja valta itsensä korostamisessa, mutta eroaa siinä, että ei sisällä

kilpailullista asetelmaa. Hedonismiin kuuluu kiinnostus haasteesta ja kiihokkeesta. Täten se on enemmän avoin muutokselle ja voidaan sisällyttää vähän sekä itsekkääseen, että avoimeen joukkoon. Hedonismia ja suoriutumista yhdistää itsekäs nautinnon halu ja virikkeisyyttä ja hedonismia kaipaus affektiivisesti miellyttävään kiihotukseen. (Schwartz 1992.)

3.4 Iän ja koulutuksen yhteys joukon ja yksilön intresseihin

Arvot voidaan jakaa kolmeen joukkoon myös sen suhteen edustavatko ne ryhmän vai yksilön intressejä. Valta, suoriutuminen, hedonismi, virikkeisyys ja itseohjautuvuus sisältävät yksilön intressit. Hyväntahtoisuus, perinteet ja yhdenmukaisuus koskevat joukon intressejä. Universalismi ja turvallisuus ovat näiden kahden joukon välissä, koska sisältävät sekä yksilön että ryhmän intressejä. (Schwartz 1992.)

Ikänsä puolesta tämän tutkimuksen kohderyhmä edustaa ryhmää, jonka keskuudessa korostuvat yksilön intressit. Puohiniemen (2002) mukaan voimakkaimmin arvot muuttuvat 15–24 –vuoden iässä, mutta muutos jatkuu tämän jälkeenkin. Arvojen korostuminen liittyykin tiettyyn elämänvaiheeseen. Nuoria kuvaa erityisesti hedonismin korostuminen. Universalismi on nuorilla vähemmän tärkeä arvo, samoin kuin yhdenmukaisuus. Itseohjautuvuus ja virikkeisyys ovat muuta väestöä tärkeämpää 15–24-vuotiaille. Eri-ikäiset ovat eniten samaa mieltä hyväntahtoisuuden, turvallisuuden, suoriutumisen ja vallan sijasta tärkeysjärjestyksessä. (Puohiniemi 2002, 71–74.)

Koulutuksen yhteys arvoihin ilmenee erityisesti siinä, että enemmän koulutusta saaneet pitävät tärkeämpänä itseohjautuvuutta ja vähemmän koulutusta saaneet arvostavat enemmän yhdenmukaisuutta. Koulutus suuntaa arvoja kohti muutosvalmiutta ja itsensä ylittämistä. Alle kolmikymppisillä korostuvat yksilölliset päämäärät sukupuolesta ja koulutuksesta riippumatta. Vähiten koulutetut siirtyvät ikääntyessään yksilöllisestä kohti yhteisöllistä arvosuuntausta. Kaiken ikäisistä konservatiivisimpia ovat vähiten koulutetut. (Puohiniemi 2006, 31, 71, 73.)

Nuoret 15–29 –vuotiaat akateemiset pitävät muita ikäisiään tärkeämpänä itsensä korostamista. Mielenkiintoinen poikkeus on 30–49 –vuotiaiden akateemisten ryhmä. Heidän keskuudessaan ei tapahdu iän mukana suuntausta säilyttävään suuntaan, vaan

itsensä ylittämiseen. Tutkimuksen 30–49 –vuotiaiden koulutuksen yhteys arvoeroihin oli paljon suurempi kuin muissa ryhmissä. Puohiniemi esittääkin, että tähän ryhmään on vaikuttanut koulutusjärjestelmän voimakas uudistuminen. Hän pitää yllättävänä, että koulutuksen väliset erot olivat näin pieniä nuorilla 15–29 –vuotiailla ja pohtii sitä, ilmeneekö nykyisten 15–29 –vuotiaiden ikäluokassa myöhemmin tämä piirre eli siirtymä itseohjautuvuuteen ja universalismiin niin kuin tutkimuksen 30–49 –vuotiaiden ryhmässä. (Puohiniemi 2006, 74–76.)

Erot koulutustasossa ja iässä tulevat esiin myös tutkimuksessa, jossa opettajat 14 maassa pitivät opiskelijoita tärkeämpinä yhdenmukaisuutta, turvallisuutta, perinteitä ja hyväntahtoisuutta lähes kaikissa maissa. Opiskelijat taas pitivät hedonismia, virikkeisyyttä ja itseohjautuvuutta tärkeämpänä. Terveys ja itsekunnioitus olivat ainoat, jotka poikkesivat eri luokissa. Opiskelijat ymmärsivät terveyden henkilökohtaisen turvallisuuden kannalta, mutta myös hedonistisena oman kehon nautintona ja terveyden ylläpitämisenä harjoituksen avulla eli suoriutumisenä. Opettajien kohdalla terveys viittasi enemmän vain turvallisuuteen. Itsekunnioitus liitettiin moniin eri arvoluokkiin; opiskelijoilla yleensä enemmän itseohjautuvuuteen kun taas opettajilla enemmän suoriutumiseen. (Schwartz 1992.)

Schwartzin & Rubelin tutkimuksessa opiskelijoiden tulokset erosivat muista siinä, että heidän välillään sukupuolten väliset erot olivat pienempiä. Erojen pienuutta voi selittää ikä ja ryhmän homogeenisuus. Sosiaalisten roolien teorian perusteella sukupuolten väliset rooli-odotukset ohjaavat arvovalintoja. Teoria voisi olettaa että opiskelijoiden vähäiset erot sukupuolten välillä arvoissa kertovat samankaltaisista kokemuksista ja odotuksista opiskeluaikana. (Schwartz & Rubel 2005.) Schwartz & Rubel-Lifschitz myös esittävät, että erojen pienuus korostuu opiskelijoiden kohdalla tasa-arvoisemmissa maissa. (Schwartz & Rubel-Lifschitz 2009.)

Puohiniemen (2006) tuloksia nuorten arvojärjestyksestä on pyritty havainnollistamaan taulukon 2 avulla. Hyväntahtoisuus ilmenee arvojärjestyksen kärjessä, mutta muiden arvojen osalta arvojärjestys vaihtelee iän ja sukupuolen myötä.

TAULUKKO 2. Suomalaisten nuorten miesten ja naisten arvojärjestys vuonna 2005
Puohiniemen tulosten (2006, 319) perusteella.

Naiset 15–24 vuotta	Miehet 15–24 vuotta	Naiset 25–34 vuotta	Miehet 25–34 vuotta
Hyväntahtoisuus	Hyväntahtoisuus	Hyväntahtoisuus	Hyväntahtoisuus
Hedonismi	Hedonismi	Turvallisuus	Turvallisuus
Universalismi	Turvallisuus	Yhdenmukaisuus	Yhdenmukaisuus
Yhdenmukaisuus	Itseohjautuvuus	Universalismi	Hedonismi
Turvallisuus	Suoriutuminen	Hedonismi	Universalismi
Itseohjautuvuus	Yhdenmukaisuus	Itseohjautuvuus	Itseohjautuvuus
Suoriutuminen	Universalismi	Suoriutuminen	Virikkeisyys
Virikkeisyys	Virikkeisyys	Virikkeisyys	Suoriutuminen
Perinteet	Valta	Perinteet	Perinteet
Valta	Perinteet	Valta	Valta

Puohiniemen tutkimusten lisäksi läheisesti tutkimukseeni liittyvät Jaakko Ahokkaan ja Aapo Aution (2012) sekä Topi Kankaan ja Jyri Kyllösen (2011) pro gradu–tutkielmat. He ovat tutkineet opettajaopiskelijoiden elämänarvoja Ilmasen (2010) kyselylomaketta käyttäen. Kankaan & Kyllösen (2011) tutkimukseen osallistui ensimmäisen vuoden luokanopettajaopiskelijoita ja erityispedagogiikan opiskelijoita. (Kangas & Kyllönen 2011, 35.) Ahokkaan ja Aution (2012) tutkimukseen osallistui kasvatustieteellisestä tiedekunnasta luokanopettaja- ja erityisopettajaopiskelijoita sekä liikuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoita eri pääaineista. (Ahokas & Autio 2012, 49.)

Ahokkaan & Aution mukaan liikunnanopiskelijoiden (N=77) tärkeimmät arvot liittyivät luokkiin terveys ja hyvinvointi sekä perhe, ystävät ja ihmissuhteet. (Ahokas & Autio 2012, 59.) Tuloksia voi tulkita Schwartzin teorian puitteissa mielestäni myös siten, että elämänarvot painottuivat selkeimmin hyväntahtoisuuden, universalismin ja turvallisuuden arvoluokkiin, mutta myös hedonismi, suoriutuminen ja itseohjautuvuus saivat mainintoja.

Kankaan & Kyllösen mukaan opiskelijat mainitsivat yleisten elämänarvojen kohdalla tärkeimmiksi arvoiksi lähimmäiset ja ihmissuhteet. Sen jälkeen laskevassa järjestyksessä he mainitsivat terveyden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden, luottamuksen ja rehellisyyden, rakkauden, onnellisuuden, koulutuksen, hengellisyyden, vapauden, suvaitsevaisuuden sekä liikunnan. (Kangas & Kyllönen 2011, 58–62.) Tärkeimmät arvot sijoittuivat Schwartzin arvoluokissa erityisesti hyvántahtoisuuden, turvallisuuden ja universalismin arvoluokkiin.

Vertailtaessa kasvatustieteiden opiskelijoita (N=71) liikunnanopiskelijoihin (N=77), todettiin, että liikunnanopiskelijoiden tärkeimmät arvot edustivat selkeämmin luokkien hyvinvointi ja terveys sekä perhe, ystävät ja ihmissuhteet vastauksia kun kasvatustieteilijöiden vastaukset jakaantuivat monipuolisemmin eri luokkiin. Toinen ero oli siinä, että kasvatustieteiden opiskelijat mainitsivat useammin luokan universaalit moraaliarvot sekä rehellisyys, luottamus ja totuus luokkien arvoja kolmen tärkeimmän arvon joukkoon. He mainitsivat myös luokan hengellisyys ja usko arvoja, toisin kuin liikunnanopiskelijat. (Ahokas & Autio 2012, 60.) Ahokkaan & Aution (2012, taulukot 58–59) tuloksia voi tulkita siten, että liikunnanopiskelijat mainitsivat useammin arvotyyppin turvallisuus arvoja kun taas kasvatustieteiden opiskelijat mainitsivat useimmin altruistisia arvoja eli universalismin ja hyvántahtoisuuden arvotyyppiin sijoittuvia arvoja.

Strukturoidun aineiston perusteella kasvatustieteitä opiskelevat ja liikunnanopiskelijat (N=141) pitivät tärkeimpinä elämänarvoinaan omaa perhettä, sitten terveyttä ja tämän jälkeen tasa-arvoa ihmisten välillä. Seuraavaksi sijoittui maailmanrauha, nälän poistaminen, luonnon säilyminen ja ahkeruus ja tunnollisuus. Talouden ja kulutuksen kasvu, oma uralla eteneminen ja Suomen kilpailukyky sijoittuivat viimeisiksi. (Ahokas & Autio 2012, 61.) Aineiston perusteella itsensä korostamiseen suuntautuvia arvoja pidetään vähemmän tärkeänä kuin itsensä ylittäviä arvoja.

3.5 Yhteenveto

Yksilöiden elämänarvot siis pohjaavat yleismaailmalliseen arvopohjaan. Ihmiset tyypillisesti arvostavat ihmissuhteita, mutta toisaalta myös vapautta toteuttaa omia päämääriään. Suomalaisessa yhteiskunnassa korostuu pyrkimys tasa-arvoisiin

mahdollisuuksiin. Tämä kulttuurinen paine ilmenee esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004).

Puohiniemen tutkimusten perusteella suomalaiset arvostavat Schwartzin arvosuuntautumisesta enemmän avoimuutta muutokselle kuin säilyttämistä. Erityisesti perinteet ja valta eivät ole suomalaisten suosiossa. Turvallisuuden ja yhdenmukaisuuden arvostaminen on kuitenkin korostunut lähiaikoina. Suomalaisille altruistiset arvot ovat tärkeitä, mutta on ollut havaittavissa väestön jakautumista altruistisia arvoja korostaviin ja omaa etua korostaviin. (Puohiniemi 2002; Puohiniemi 2006.)

Puohiniemi (2006) esittää, että ”Arvoilla on selkeä yhteys ihmisen elämäntilanteeseen ja tiedollisen järjestelmän kehitysvaiheeseen, mistä johtuen arvojen yhteydet sukupuoleen, ikään ja koulutukseen ovat johdonmukaiset.” Ikä on voimakkain taustamuuttuja, sitten koulutus ja kolmanneksi sukupuoli. (Puohiniemi 2006, 39, 71.) Aikaisemman tutkimuksen perusteella nuorten välillä ei ole merkittävää eroa koulutuksen perusteella, vaan erot lisääntyvät iän myötä. Toisaalta Ahokkaan & Aution (2012) tulosten perusteella opiskelijoiden arvoprofiilit saattavat erota opiskeltavan pääaineen perusteella. Tässä tutkimuksessa opiskelijat edustavat iältään ja koulutukseltaan hyvin homogeenista joukkoa.

Aikaisemman tutkimuksen perusteella nuorten elämänarvoissa korostuvat individualistiset arvot, mutta tutkimukset opettajaopiskelijoista (Ahokas & Autio 2012; Kangas & Kyllönen 2011) eivät anna selkeitä viitteitä tästä. Vaikka opettajaopiskelijat pitivät jonkin verran tärkeänä individualistisia arvotyyppiä kuten hedonismia, itseohjautuvuutta ja suoriutumista niin heidän tärkeimmät arvonsa sijoittuivat useimmin altruistisiin arvotyypeihin. Hyväntahtoisuus ja universalismi nousivat keskeisimmiksi arvotyypeiksi terveyden lisäksi, joka liittyy turvallisuuden arvotyyppiin.

Aikaisemman tutkimuksen mukaan tärkein taustamuuttuja oman edun tavoittelijoiden ja muiden edun tavoittelijoiden välillä vaikuttaa olevan sukupuoli. Tasa-arvoisissa kulttuureissa kuten Suomessa, ero sukupuolten välillä voi korostua. Universalismiin ja hyväntahtoisuuteen liittyvät arvot korostuvat enemmän naisilla kun taas miehillä korostuvat enemmän oman edun tavoitteluun liittyvät arvot. (Puohiniemi 2006; Schwartz & Rubel 2005; Schwartz & Rubel-Lifschitz 2009.) Sukupuoli on merkittävin

taustamuuttuja tässä tutkimuksessa. Liikunnanopettajakoulutukseen valitaan saman verran miehiä ja naisia, joten sukupuolinen jakauma on ensimmäisen vuoden opiskelijoilla hyvin tasainen verrattuna yleisesti yliopisto-opiskelijoihin. Tämä tarjoaa hyvän mahdollisuuden vertailulle.

4 ARVOT KOULUSSA

4.1 Opetusta ohjaavat arvot ja normit

Opetusta suojataan erilaisilla normeilla. Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet ilmaisevat arvot, joita opettajan tulisi edistää koulussa. Perusteisiin vaikuttavat kansainväliset säädökset kuten esimerkiksi ihmisoikeusasiakirjat sekä Suomen laki.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) ilmaistaan asia näin:

”Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 12.) Nämä arvot edustavat Schwartzin teoriassa ennen kaikkea universalismia ja itseohjautuvuutta.

Opetussuunnitelmien sisällöt ovat vaihdelleet eri vuosina. Karita Bergin mukaan vuoden 2004 perusteissa yhteiskuntafilosofinen painotus on yhteiskunnallisissa ja sosiaalisissa perusoikeuksissa, suvaitsevaisuuteen liittyvässä kulttuurien välisessä ymmärtämisessä sekä yhteisöllisyydessä. Arvot painottuvat eri tavoin eri oppiaineissa. Hänen mukaansa liikunnan kohdalla painottuvat suvaitsevaisuus, yhteisöllisyys, vastuullisuus, turvallisuus tai liikennekäyttäytyminen. Liikuntatunnilla on mahdollista erityisesti suvaitsevaisuuden ja vastuullisuuden opettelu. (Berg 2004, 64–74.)

Ilmanen, Jaakkola & Matilainen (2010) tarkastelevat liikunnanopetuksen arvoja tavoitteista käsin. He nostavat liikunnan arvopäämääräksi opetussuunnitelman perusteista liikunnallisen elämäntavan, yhteisöllisyyteen kasvamisen, vastuullisuuden ja turvallisen liikennekäyttäytymisen. (Ilmanen, Jaakkola & Matilainen 2010, 23.) Yhteisöllisyys ja vastuullisuus voivat viitata altruistisista arvoista universalismiin tai hyväntahtoisuuteen.

Mielestäni opetussuunnitelmien perusteissa mainitaan myös muita tavoitteita. Turvallisuus ilmenee sekä liikunnan terveydellisen merkityksen korostamisena, että tunneilla turvallisena toimintana. Yhdenmukaisuus ilmenee sitoutumisena yhdessä

sovittuihin sääntöihin. Suoriutuminen ilmenee tietojen ja taitojen merkityksen korostamisena. Virikkeisyys ilmenee tutustumisena uusiin liikuntamuotoihin ja välinearvona kokemusten kautta liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen. Hedonistisia käsitteitä kuten ilo ja nautinto ei mainita, mutta leikinomaisuus ja kokemukset voivat viitata myös hedonismiin. (ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 248–250.)

Universalismi ilmenee perusteissa erityisesti suvaitsevaisuuden ja sukupuolten välisten erojen huomioimisena. Itseohjautuvuus ilmenee yksilöllisyyden, itsensä tuntemisen ja itsenäisyyteen kasvattamisen painotuksena. Perinteiden arvostus ilmenee siinä, että opetuksen tulisi pohjata kansalliseen liikuntaperinteeseen. Täten perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet sisältävät kaikki muut Schwartzin arvotyypeistä tavoitteina paitsi vallan. Valta arvotyyppiin liittyvä kilpailu kuitenkin mainitaan perusteissa. Negatiivinen suhtautuminen valtaan ilmenee luokkien 1–4 kohdalla siten, että erikseen mainitaan, ettei keskinäinen kilpailu saisi korostua. (ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 248–250.) Suomalainen negatiivinen suhtautuminen valtaan ilmenee siis samansuuntaisena perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa.

Perusopetuksen tehtävänä on toteuttaa yhteiskunnan perustana olevia arvoja. Bergin mukaan tämä tehtävä on haastava, sillä se, mitä näillä arvoilla tarkoitetaan, kaipa tarkennusta. (Berg 2004, 73.) Koulujen tulee tarkentaa arvoja perusteisiin pohjaten. Opetussuunnitelmassa todetaan myös, että arvojen tulee konkretisoitua koulun toiminnassa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 19.)

Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) mukaan lukion arvopohjana on eurooppalainen kulttuuriperintö ja sen vaaliminen. Eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä nostetaan esiin suvaitsevaisuus, kansainvälistyminen, elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus, demokratia, tasa-arvo, kestävä kehitys, hyvinvointi ja muuttuvan maailman haasteet. Lukiopetuksella pyritään totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Opiskelijoita kannustetaan yhteistyöhön, vuorovaikutukseen, rehellisyyteen ja kasvamaan omassa elämässään valinnoistaan vastuullisiksi aikuisiksi. Heille tarjotaan kokemuksia siitä, että yhteiset päätökset ja työ ovat tulevaisuuden rakennuspalikat.

Opiskelijoita opetetaan kriittisiksi kansalaisiksi, jotka tietävät perusoikeudet Suomessa, Pohjoismaissa ja Euroopan unionissa. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 12.)

Lukion perusteissa painotus on voimakkaasti universalismin arvotyypissä. Sekä perusopetuksen, että lukion perusteissa on jännite yksilön ja yhteisön intressien välillä. Perusteissa ilmenevät sekä yhdenmukaisuuden, että itseohjautuvuuden arvotyypit. Opiskelijalta odotetaan vastuunkantoa kriittisyyden kautta mutta myös yhteiskunnan toimintatapojen noudattamista.

Lukion liikunnanopetuksen arvopohja on eettinen ja esteettinen. ”Liikunnanopetuksen tehtävänä on edistää terveellistä ja aktiivista elämäntapaa sekä ohjata opiskelijaa ymmärtämään liikunnan merkitys fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille.” Myönteisillä kokemuksilla vaikutetaan psyykkiseen vireystilaan ja jaksamiseen. Fyysisen kunnon avulla ohjataan oppilasta ymmärtämään sen merkitys jaksamiselle. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 206.) Liikunta näyttäytyy välinearvona hyvinvoinnille, joka liittyy turvallisuuden arvotyyppiin Schwartzin teoriassa. Hedonismin voi tulkita olevan itseisarvo tai välinearvo turvallisuuden arvotyyppiin. Fyysinen kunto ilmenee erityisesti turvallisuuden arvotyyppiin liittyvänä asiana.

Lukion opetussuunnitelman perusteet ilmaisevat myös, että liikunnan monipuolisuudella pyritään edistämään omaehtoisen liikunnan harrastamista. Liikuntatuntien avulla pyritään parantamaan sosiaalisia taitoja ja yhteenkuuluvuutta, vastuullisuutta, reilua peliä ja hyviä tapoja. Opiskelijoiden fyysis-motoristen ominaisuuksien kehityksen lisäksi tarkoitus on tukea tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä tarjota kokemuksia ja mahdollisuuksia ilmaista itseään. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 206.) Perusteiden altruistiset arvot voi tulkita viittaavan enemmän hyväntahtoisuuden arvotyyppiin kuin universalismiin, koska toiminta kohdistuu lähimpiin huomioimiseen. Itsensä ilmaisemisen kokemukset viittaavat itseohjautuvuuden ja virikkeisyyden arvotyyppihin.

Tavoitteissa mainitaan erityisesti taitojen ja tietojen kehitys, omaehtoinen liikuntaharrastus, kyky arvioida fyysistä kuntoa ja asettaa tavoitteita, hyvät tavat,

yhteiset säännöt ja luonnonarvot sekä rakentavasti, turvallisesti, vastuullisesti, itsenäisesti ja yhdessä työskentely. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003, 206.)

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteissa (2001) liikunnan tavoitteena on kyky ja halu terveellisen ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen. Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää liikunnan ja rentoutumisen vaikutuksen. Ammatillisen koulutuksen liikunnassa korostuu oppilaan oma kyky hankkia liikunnallisia kokemuksia, edistää kuntoa ja hyödyntää liikuntaa hyvinvoinnin edistämiseksi. Sosiaalisista taidoista mainitaan tavoitteiksi vastuunkanto omasta toiminnastaan, sopimusten noudattaminen, toisten huomioiminen ja muiden auttaminen. (Opetushallitus 2001.) Arvot viittaavat turvallisuuden ja hyväntahtoisuuden arvotyyppeihin, mutta myös itseohjautuvuuden arvotyyppiin välinearvona kahteen edellä mainittuun.

4.2 Opettajan ammatilliset arvot

Arvot voidaan jakaa työntekijöiden henkilökohtaisiin ja ammatillisiin arvoihin. Ammatilliset arvot kertovat ammatillisen ryhmän sopimuksista käyttäytyä tiettyjen standardien mukaisesti, kun taas henkilökohtaiset arvot kertovat siitä, miten suuressa arvossa henkilö pitää tiettyä asiaa tehdessään päätöksiä. Henkilökohtaisella tasolla hänen yksilöllinen moraalifilosofiansa tarjoaa ohjenuorat päätöksentekoon. (Caswell & Gould 2008.)

Filosofi Timo Airaksisen mukaan ammattietiikka on tärkeä tutkimusalue, joka on vasta kehittymässä. Ammatillisuuden käsitteestä ei ole yksimielisesti hyväksyttyä määritelmää. Airaksinen ehdottaa erästä sosiologien määritelmää: ”asiantuntija on suljetun yksilöjoukon jäsen, joka on sisäistänyt vahvasti arvosidonnaisen palveluihanteen, ja jolla on oman erityisalansa syvä tuntemus ja tietotaito.” Eri ammattikunnat julkaisevat omia eettisiä koodistojaan, jotta ammattijoukon käytäntöjä voidaan kontrolloida. Ammattikunta ei pääte vain mitkä ovat arvopäämääriä, vaan myös mitä näillä arvopäämäärien käsitteillä heidän yhteisössään tarkoitetaan. Esimerkiksi termien ”oikeudenmukaisuus” ja ”terveys” merkitykset ovat muuttuneet historian kuluessa. (Airaksinen & Friman 2008, 28–30, 49.)

Opetusalan ammattijärjestö OAJ on laatinut opettajien eettisen säännösten, jossa määritellään yhteiset arvot ja periaatteet. Säännösten arvot ovat ihmisarvo, totuudellisuus, oikeudenmukaisuus sekä vastuu ja vapaus. Ihmisarvolla tarkoitetaan ihmisten erilaisuuden kunnioitusta ja ihmisen näkemistä itseisarvona. Totuudellisuudella viitataan rehellisyyteen ja kunnioitukseen vuorovaikutustilanteissa. Oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä. Vastuu ja vapaus tarkoittavat sitä, että opettajaa velvoittaa lainsäädäntö ja opetussuunnitelma, mutta hänellä on myös vapaus omaan arvomaailmaansa. (Opetusalan ammattijärjestö 2006.) Ammattijärjestön ilmaisemat arvot painottuvat myös universalismin arvotyyppiin. Ne velvoittavat yhdenmukaisuuteen, mutta jättävät tilaa myös yksilöllisyydelle.

Airaksisen mukaan nykyajan ammateissa toimivat ovat monien arvojen ristipaineiden alaisina eikä voi ajatella, että ammatissa voisi puhtaasti toteuttaa ammatin arvoja. Tällaisessa tilanteessa Airaksinen ehdottaa tärkeimmäksi arvoksi asiakkaan etua. Opettajan on toimittava yhdessä myös muiden ammattien kanssa ja näin kyettävä sopimaan asioista vaikka arvostukset olisivatkin erilaiset. (Airaksinen & Friman 2008, 44, 53–54.) Koulumaailmassa asiakkaalla tarkoitettaisiin oppilasta.

Airaksisen mukaan opettajan ammatin arvopäämäärä on inhimillinen kasvu. Toteutunut tilanne taas on sosialisatio. Hänen mukaansa ”Opettajan professiota vaivaa sen arvopäämäärän ja reaali maailmassa vallitsevan käytännön välinen syvälinen eroavaisuus. Jos opettajan moraalinen herkkyys ja itsetuntemus ovat riittävän kehittyneitä, hän ei voi olla havaitsematta tätä eroa.” Hän näkee kuilun yhteiskunnan odotuksien ja yksittäisten oppilaiden oikeuksien välillä. Opettaja kohtaa haasteita, kuten esimerkiksi oppilaan sopeuttamisen maailmassa ja yhteiskunnassa vallitsevaan epäoikeudenmukaisuuteen, mutta samalla hän ei voi toimia epäoikeudenmukaisesti. Inhimillinen kasvu on liian epärealistinen tavoite ja sosiaalistaminen taas ei riitä opetuksen arvopäämäärien toteuttamiseen. (Airaksinen & Friman 2008, 44, 46.)

Opettajan työ on nähty eri aikoina eri tavoin. Kasvatustieteilijä Rauni Räsänen esittää neljä syytä, miksi sen voi ymmärtää eettisenä ammattina. Ensinnäkin opetus on arvoihin sidoksissa olevaa toimintaa, jossa pyritään säilyttämään arvokkaita asioita ja muuttamaan paremmaksi muita. Kasvatuksen taustalla on jonkun näkemys kehityksen

suunnasta ja kysymys onkin mikä on opettajan suhde näihin arvoihin, miten ne määritellään ja onko opettajalla mahdollista tulkita tai valita asioita. Toiseksi opetustilanteessa on vastassa vaikutuksille altis nuori, joka ei vielä pysty arvioimaan tiedon oikeellisuutta. Tällöin korostuu myös välittävän aikuisen rooli. Kolmanneksi opettaja kohtaa eri tahojen luomat ajatukset kehityksen suunnasta, jolloin hän joutuu pohtimaan oman työnsä arvopohjaa. Neljänneksi opettajilla on merkittävä yhteiskunnallinen merkitys, koska heidän kanssaan suomalaiset viettävät ehkä enemmän aikaa kuin minkään muun ammattikunnan. Tämän vuoksi ei ole samantekevää mitä arvoja koulussa välittyy. (Räsänen 2002.)

Siitä, pitäisikö koulussa harjoittaa moraalikasvatusta, keskustellaan. Opettajat käyttäytymisellään ja koulun piilo-opetussuunnitelma tahtomattaankin tekevät moraalikasvatusta. (Figley 1984.) Helkama toteaa, että vielä 1970-luvulla Suomessa tavoitteena pidettiin koululaisten sopeuttamista vallitsevaan arvo- ja normijärjestelmään. Tällöin nuoren tehtävä oli vain olla vastaanottaja. Erik H. Eriksonin vuonna 1950 esittämä identiteetikriisin käsite toi keskusteluun ajatuksen, että nuori itse valitsee identiteettinsä ja arvonsa. Tämä ajatus on säilynyt tähän päivään saakka. (Helkama 2009, 30–31.)

Kaikki opettajat ovat kasvaneet erilaisissa ympäristöissä ja heillä on erilaisia arvopohjia, mutta Räsänen mukaan opetuksen perustehtävästä ja arvopohjasta tulee olla jonkinlainen yksimielisyys. Sen vuoksi tarvitaan opettajien ja koulun arvojen pohdintaa ja arvokeskustelua. Opettajat vastaavat oppilaiden kysymyksiin ja rakentavat ymmärtämisyhteyksiä. Tämä on tärkeää erityisesti yritettäessä ymmärtää erilaisuutta. Ymmärtämättömyyttä aiheuttaa tiedon puute. Opettajan on oltava valmis reflektoitumaan, koska tiedostaminen on välttämätöntä jotta tiedon voi muuttaa omakohtaiseksi ymmärtämiseksi. (Räsänen 2002.)

Opettajankoulutuksen kehittämisessä on oltu huolissaan siitä, että opettajaksi hakeutuvat koulussa hyvin menestyneet, keskiluokkaisten perheiden tytöt, joilla ei ole välttämättä mitään kokemusta ja vähän tietoa erilaisuudesta. He saattavat kokea erilaisuuden vastenmieliseksi. Jokikokkon mukaan tällaisten opiskelijoiden asenteiden ja arvojen muuttaminen aikuisiässä voi olla vaikeaa. (Jokikokko 2002.) Hokkanen osallistuu keskusteluun muistuttamalla, että opettajan pedagogista identiteettiä ja

arvomaailmaa ei luoda vain opettajakoulutuksessa, vaan se muuttuu oppilaiden ja yhteiskunnallisten haasteiden mukana. (Hokkanen 2002.)

4.3 Aikaisempi tutkimus liikunnanopetuksen arvoista

Liikunnanopetuksen arvopohjaan keskittyvä tutkimus kohdistuu pitkälti valmiiden opettajien näkemyksiin siitä, mitä asioita he painottavat liikunnanopetuksessa.

Kansainvälisesti opettajia on tutkittu paljon, mutta suomalaisista liikunnanopettajista ja liikunnanopettajaopiskelijoista on tietoa niukasti. Esittelen tässä luvussa keskeisimpiä tutkimusmetodeja, tuloksia ja taustamuuttujia liittyen liikunnanopettajaopiskelijoiden arvotutkimukseen.

Liikunnanopettajien ja opettajaopiskelijoiden arvosuuntautumista on tutkittu aikaisemmin erityisesti käyttämällä C.D. Ennisin ja kumppaneiden 1980-luvun lopulla tehtyä ja 90-luvulla paranneltua liikunnanopettajien arvoja tutkivaa mittaria. Mittarissa on 90 arvoa, jotka jaetaan kahdeksaantoista viiden arvon ryhmään. Opettajien tulee järjestää jokaisen ryhmän viisi arvoa tärkeysjärjestykseen. Nämä arvot kuvastavat viittä arvosuuntausta, jotka ovat oppiaineen hallinta (The disciplinary mastery), itsensä toteuttaminen (self-actualization), oppimisprosessi (Learning process), ympäristön yhdistäminen (ecological integration) ja sosiaalinen uudistaminen (social reconstruction), joka myöhemmin muutettiin sosiaalisesti vastuuntunnoksi. (Behets 2001.)

Oppiaineen hallintaan suuntautunut liikunnanopettaja pitää tärkeänä tietopohjaa liikuntataidoista, urheilusta ja harjoituksista (Ennis 1992a). Schwartzin (1992) arvotyypeistä arvosuuntaus liittyisi vahvimmin suoriutumiseen, koska siinä pidetään tärkeänä kyvykkyyttä ja sen kautta saavutettavaa statusta.

Ennisin (1992a) mukaan arvosuuntauksena itsensä toteuttaminen korostaa oppilaan kasvua itsenäiseksi, itsensä tuntevaksi, toteuttavaksi, itsestään vastuunottavaksi ja muut huomioonottavaksi ihmiseksi. Liikunta toimii keinona tähän. Schwartzin (1992) arvotyypeistä itseohjautuvuus viittaa itsenäisyyteen ja itsekunnioitukseen.

Sosiaalinen uudistaminen arvosuuntauksena näkyy opettajan haluna painottaa tasa-arvoisia mahdollisuuksia kaikille rodusta, luokasta, sukupuolesta ja fyysisistä kyvyistä riippumatta. Hän pyrkii saamaan aikaan sosiaalista muutosta esimerkiksi laittamalla oppilaat pohtimaan liikuntatunneilla esiin tulevien sääntöjen oikeudenmukaisuutta. (Ennis 1992a.) Schwartzin (1992) teoriassa universalismilla viitataan näihin asioihin.

Oppimisprosessia eniten arvostava opettaja pitää tärkeänä oppimisen mielekkyyttä käyttämällä ongelmanratkaisutyöskentelyä. Hän panostaa oppimiseen ja opettamiseen, jolloin oppilaat kykenevät valitsemaan merkityksellisen tiedon. (Ennis 1992a.) Tämä arvosuuntaus käsittää piirteitä itseohjautuvuudesta ja universalismista siinä mielessä, että oppilas itse valitsee merkityksellisen tiedon.

Opettaja, jonka arvosuuntautuneisuus on ympäristön yhdistäminen ymmärtää koulun monimutkaisena interaktiivisena yhteisönä jossa koulun konteksti, oppilasaines ja aineen vaatimukset kohtaavat. Hän näkee tärkeimpänä tasapainon löytämisen näiden välille ja tilanteesta riippuen nostaa jonkin piirteen tunnilla tärkeimmäksi. (Ennis 1992a.) Schwartzin teorian puitteissa tätä ei voi suoranaisesti sijoittaa mihinkään luokkaan. Arvosuuntautuminen voi kuitenkin ilmetä sijoittumisena arvokartan keskelle tai ilmoittamalla kaikki arvot yhtä tärkeiksi. Se voi vaikuttaa myös tuloksiin arvotyypin sisäisenä hajontana, koska vastaus riippuu väitteessä ilmaistusta käytännön tilanteesta.

Arvosuuntautumistutkimuksessa ei ole näyttöä siitä, että jotain arvosuuntauksista kannatettaisiin huomattavasti enemmän. (Ennis 1992a) Liikunnanopetuksen tärkeimmiksi arvoiksi ovat nousseet kansainvälisissä tutkimuksissa usein motoriset taidot, fyysinen kunto ja sosiaalisten taitojen kehittäminen (Behets 2001; Lambdin & Steinhardt 1992; Placek, Dodds, Doolittle, Portman, Ratliffe, & Pinkham 1995; Tsangaridou & O'Sullivan 1997). Tärkeimmäksi arvoksi on nostettu niin liikuntataitojen oppiminen (Placek ym. 1995), motoriset taidot, fyysinen kunto, vapaaehtoinen fyysisen aktiivisuuden lisääminen sekä sosiaalinen ja henkinen kehittyminen (Lambdin & Steinhardt 1992), sosiaalinen vastuuntunto (Behets 2001), onnellisuus (Wright 2004), kuin oppimisprosessikin (Liu & Silverman 2006). Liikunnanopettajan opetussuunnitelma, opetuslähtökohdat ja tunnin toteutus vaikuttavat eroavan arvosuuntautuneisuuden perusteella. Opettajien arvot ja todelliset arvovalinnat tunneilla ovat yhteneviä. (Chen & Ennis 1996; Ennis 1992a; 1992b; 1994.)

Kuten aiemmin toin esille, opetussuunnitelma edustaa yhteiskunnan arvoja ja normeja. Kulttuurien väliset erot arvojärjestyksessä, liikunnanopettajien koulutus pohjassa ja opetussuunnitelmissa vaikuttavat osiltaan siihen, että myös liikunnanopetuksen arvojärjestykset eroavat eri maiden välillä. Esimerkiksi Ennis tuo esille, että Yhdysvalloissa koulutusmateriaalit ja koulutus painottuu oppiaineen hallintaan, mikä voi näkyä suuntauksen painotuksena (Ennis 1992b). Placek ym. (1995) tutkimuksen liikunnanopettajaopiskelijoista vain 83 % oli ollut liikuntaa jollakin kouluasteella, mikä poikkeaa Suomen yhtenäisestä koulujärjestelmästä. Greenin (2002) mukaan opettajan kokemukset koululiikunnasta oppilaana ja opettajana sekä hänen urheilutaustansa saattavat vaikuttaa arvoihin. Urheilutausta on mm. näkynyt urheilun ja kilpailemisen arvostamisena ja haluna valmentaa opettamisen sijasta (Green 2002). Tässä mielessä jos se, minkälaista opetus on koulussa ollut tai millä perusteella opiskelijoita valitaan liikunnanopettajakoulutukseen vaikuttaa arvoilmaisuihin.

Ilmanen, Jaakkola ja Matilainen ovat lähteneet kartoittamaan suomalaisen liikunnanopetuksen arvoja. Vuonna 2008 tehdyssä opetustyylikyselyssä kysyttiin 200 liikunnanopettajalta mielipidettä liikunnanopetuksen kolmesta tärkeimmästä arvosta. Heidän tuli asettaa valitsemansa arvot tärkeysjärjestykseen. Vastaukseksi saatiin laaja kirjo erilaisia kuvauksia, jotka lajiteltiin arvoluokkiin. Arvoluokat olivat suosituimmuusjärjestyksessä: 1. Ilo, virkistys ja nautinto. 2a. Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus 2b. Sosiaalisuus 3. Terveys, hyvinvointi ja kunto. 4. Liikunnallinen elämäntapa. 5. Liikuntataitojen oppiminen. 6. Turvallisuus. 7. Jokin muu arvo. (Ilmanen ym. 2010.)

Kyselyyn vastanneiden arvot edustavat varsin yhtenäistä arvopohjaa. Pääasiassa arvoiksi nostettiin vain sellaisia seikkoja, jotka on kirjattu opetussuunnitelmiin. Eniten mainintoja saivat neljä ensimmäistä arvoluokkaa. Turvallisuus koettiin tärkeämmäksi yli 500 oppilaan kouluissa. Iäkkäämmät opettajat korostivat taitojen oppimista ja nuoret tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Miehet korostivat naisia enemmän terveyttä, hyvinvointia ja kuntoa. Tuloksia vertailtiin seuratoiminnassa mukana olevien valmentajien ja ohjaajien arvoihin. Tarkastelu osoitti, että liikunnanopettajat painottivat enemmän iloa, tasa-arvoa, sosiaalisuutta, terveyttä ja liikunnallista elämäntapaa. Heille tärkeitä olivat kasvatukselliset arvot, kun seuratoimijat arvostivat enemmän

liikuntataitojen oppimista. Eroa voi selittää erilaisella koulutustaustalla ja tavoitteilla. (Ilmanen ym. 2010.) Liikunnanopettajien arvot sijoittuivat hedonismiin, universalismiin, hyväntahtoisuuden, suoriutumisen ja turvallisuuden arvotyyppeihin.

Ilmasen ym. (2010) tulosten perusteella he rakensivat kyselylomakkeen liikunnanopetuksen arvoista. Kyselylomakkeen pilottiversiota testattiin ensimmäisen vuoden liikunnanopiskelijoilla (N=88.) Mukaan otettiin kaikkien pääaineiden opiskelijoita liikuntatieteellisestä tiedekunnasta Jyväskylän yliopistosta. Jaakkolan (2010) analysoiman pilotin perusteella liikunnanopetuksen tärkeimmät arvot vuonna 2009 aloittaneilla opiskelijoilla olivat tasa-arvo, hedonismi ja aktiivisuus. Vähiten tärkeimpinä pidettiin kilpailua, turvallisuutta ja perinteitä. Eniten hajontaa esiintyi arvojen hyväntahtoisuus ja itseohjautuvuus kohdalla. Vähiten hajontaa oli yhdenmukaisuuden, terveyden ja perinteiden kohdalla. (Jaakkola 2010.) Pilotin jälkeen Ilmasen, Jaakkolan ja Matilaisen (2010) kehittämää elektronista kyselylomaketta ovat käyttäneet Topi Kangas ja Jyri Kyllönen (2011) sekä Jaakko Ahokas ja Aapo Autio (2012).

Kankaan & Kyllösen (2011) tutkimuksessa summamuuttujia olivat liikunnan ilo, kilpailu, liikunnallinen elämäntapa, terveys ja kunto, perinteet, turvallisuus, sosiaalisuus ja suvaitsevaisuus, autonomisuus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, elämyksellisyys ja käyttäytyminen (Kangas & Kyllönen 2011, 43–46). Tutkimukseen osallistuneet luokan- ja erityisopettajaopiskelijat (N=78) pitivät tärkeimpänä liikunnan iloa. Sen jälkeen tärkeimpinä pidettiin liikunnallista elämäntapaa sekä sosiaalisuutta ja suvaitsevaisuutta. Seuraavaksi tärkeimpinä pidettiin terveyttä ja kuntoa, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelijat eivät pitäneet kilpailua tärkeänä arvona liikunnanopetuksessa. (Kangas & Kyllönen 2011, 47–48.)

Avointen vastausten perusteella liikunnanopetuksen kolmeksi tärkeimmäksi arvoksi nostettiin laskevassa järjestyksessä liikunnan ilo, sosiaalisuus ja yhteisöllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus (Kangas & Kyllönen 2011, 55–57). Schwartzin teorian perusteella tulokset ilmentävät erityisesti arvotyyppien, hedonismi, hyväntahtoisuus, universalismi ja turvallisuus, arvoja. Arvosuuntautuminen viittaa arvokehällä erityisesti itsensä ylittämiseen.

Ahokkaan & Aution (2012) mukaan liikunnanopiskelijat mainitsivat avointen vastausten perusteella kolmen tärkeimmän liikunnanopetuksen arvon joukkoon useimmin arvoluokat liikunnan ilo ja positiivisen kokemukset, liikunnalliseen elämäntapaan kasvattaminen sekä terveys, hyvinvointi ja työkyky. Myös arvoluokat tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus sekä suvaitsevaisuus, kunnioittaminen ja toisten huomioiminen sekä motoristen taitojen kehittäminen saivat yli kymmenen mainintaa. Lisäksi jonkin verran mainintoja saivat yksilöllisyyden merkitystä korostavat arvot. (Ahokas & Autio 2012, 65–66.) Tässä mielessä arvot liittyivät hedonismiin, turvallisuuden, universalismiin, suoriutumisen, itseohjautuvuuden ja virikkeisyyden luokkiin.

Ahokkaan & Aution (2012) tutkimuksessa strukturoidun aineiston 13 arvoluokasta pidettiin tärkeinä kaikkia muita paitsi kilpailua. Kasvatustieteiden opiskelijat ja liikunnanopiskelijaopiskelijat (N=132–139) pitivät tärkeimpänä arvona hedonismia, seuraavaksi tärkeimpänä tasa-arvoa ja kolmanneksi tärkeimpänä aktiivisuuteen kannustamista. Tämän jälkeen sijoittuivat laskevassa järjestyksessä sosiaalisuus, terveys, itseohjautuvuus, universalismi, vaihtelunhalu, yhdenmukaisuus ja saavutukset. Perinteiden säilyttäminen, turvallisuus ja kilpailu sijoittuivat viimeisiksi. (Ahokas & Autio 2012, 68.)

Schwartzin arvokartalla tärkeimmät arvot sijoittuvat mielestäni hedonismiin lisäksi itsensä ylittämisen luokkiin kuten universalismiin ja hyväntahtoisuuteen. Universalismiin liittyvät arvot sijoittuvat sekä toiseksi että seitsemänneksi arvojärjestyksessä. Valta ja perinteet sijoittuvat suomalaisille tyypilliseen tapaan arvojärjestyksen häntäpäähän. Turvallisuus arvoluokka ilmenee sekä terveyden arvostamisena, että muiden turvallisuuteen liittyvien piirteiden sijoittumisena häntäpäähän. (ks. Ahokas & Autio 2012, 68.)

Salminen (2011) tutki pro gradu – työssään suomalaisten ja ruotsalaisten liikunnanopettajaopiskelijoiden (N=467) arvoja. Salmisen (2011) tutkimuksessa sekä suomalaiset että ruotsalaiset pitivät ainakin jossain määrin tärkeinä kaikkia liikunnanopetuksen tavoitteita. Kaikkein tärkeimpänä pidettiin aktiiviseen liikuntaharrastukseen kasvattamista. Sen jälkeen tärkeimpänä pidettiin sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutusta. Motoriset taidot, liikuntamuodot, eettisyys ja itseilmaisun kehitys

nähtiin yhtä tärkeinä. Fyysisen kunnan kehittämistä ei pidetty yhtä tärkeänä kuin muita tavoitteita. (Salminen 2011, 46.) Schwartzin arvoluokista hyväntahtoisuus, suoriutuminen ilmenivät tärkeinä arvoina. Eettisyys ja itseilmaisuus voivat viitata universalismin ja itseohjautuvuuden painotukseen. Huomiota herättävää on fyysisen kunnan vähäinen arvostus, koska kansainvälisesti tämä ilmenee merkittävänä tavoitteena.

Placek ym. (1995) tutkivat Yhdysvaltalaisessa kyselytutkimuksessa juuri liikunnanopettajakoulutukseen saapuneiden uskomuksia liikunnanopetuksen tarkoituksesta. Yhdysvaltalaistutkimuksen vastaukset jakaantuivat seuraaviin kategorioihin: taitojen oppiminen, lajien tunnistaminen, fyysinen aktiivisuus, sosiaalisten taitojen oppiminen ja itsensä kehittäminen, osallistuminen fyysisiin aktiviteetteihin, hauskuus ja nautinto, kognitiivinen tieto, positiivisen asenteen omaksuminen liikuntaa kohtaan ja tauko muista asioista. (Placek ym. 1995.)

Tutkimuksen tulokseksi saatiin, että liikunnanopetuksen tärkein arvo on liikuntataitojen oppiminen. Opiskelijat eivät pitäneet osallistumista, iloa ja nautintoa sekä taukoa niin tärkeänä kuin heidän koululiikunnassaan oli ollut. He pitivät fyysistä kuntoa, tietoa kunnosta, kognitiivista tietämystä ja fyysistä aktiivisuutta tärkeämpänä kuin heidän omilla liikuntatunneillaan oli ollut. (Placek ym. 1995.)

Tutkimus eroaa suomalaisesta tutkimuksesta siten, että sillä on tarkasteltu liikunnanopetuksen arvoja eri koulutusasteilla. Opiskelijoiden arvojärjestykset vaihtelivat riippuen kouluasteista. (Placek ym. 1995.) Suomalaisista tuloksista (Ahokas & Autio 2012; Kangas & Kyllönen 2011) tulos eroaa selkeästi sen suhteen, että Placekin ym. (1995) tuloksissa ilo ja nautinto sijoittuva vasta neljännelle ja seitsemännelle sijalle arvojärjestyksissä kun suomalaisissa tutkimuksissa se ilmaistaan tärkeimmäksi arvoksi.

Kulinna, Brusseau, Ferry ja Cothran tutkivat liikunnanopettajaksi pyrkivien uskomuksia liikunnanopetuksen tavoitteista. Tutkittavat olivat liikunnanopettajaksi opiskelevia ja juuri valmistuneita (N=484). Tutkimuksessa käytettiin likert-asteikkoa, ja jossa 36 väittämää jakaantuivat neljään tavoitteeseen; fyysinen aktiivisuus ja kunto, motorinen kehitys, itseoivallus ja sosiaalinen kehitys. Opiskelijat pitivät tärkeimpänä

liikunnanopetuksen tavoitteena fyysistä aktiivisuutta ja kuntoa. (Kulinna, Brusseau, Ferry & Cothran 2010.)

Aikaisemman tutkimuksen perusteella opintojen vaiheella on ollut jonkin verran yhteyttä arvosuuntautumiseen. Salmisen (2011) mukaan opintojen alkuvaiheessa olevat opiskelijat, eli ensimmäistä vuottaan syksyllä tai keväällä opiskelevat (N=111), pitivät itseilmaisua ja eettisyyttä tärkeämpinä kuin pidemmälle ehtineet opiskelijat eli vähintään kolmatta vuotta opiskelevat (N=190). Alkuvaiheen opiskelijat pitivät eettisyyttä tärkeämpänä kuin motorisia taitoja. (Salminen 2011, 40–41, 52.)

Matan & Collier (2003) tutkivat kolmen opiskelijan uskomusten kehittymistä neljän vuoden opettajakoulutuksen aikana. Tutkimus oli laadullinen ja metodeina käytettiin haastatteluja, avoimia kysymyksiä ja erilaisia kirjallisia pohdintoja kuten opetusfilosofian kirjoitusta. Kaikki kolme pitivät liikunnanopetuksen tarkoituksena edistää fyysistä aktiivisuutta läpi elämän tarjoamalla hauskoja ja nautinnollisia kokemuksia oppilaille. Opintojen alussa yksi mainitsi liikunnanopetuksen tarkoituksiksi saada nuoret mukaan fyysiseen aktiviteettiin terveytensä vuoksi, toinen, saada heidät kiinnostumaan fyysisestä aktiivisuudesta joka tapahtuisi tekemällä siitä hauskaa. Kolmannen mukaan oppilaita tuli opettaa syömään, nukkumaan ja voimaan hyvin. Opintojen alussa he kuvasivat hyvää opettajaa hyvänä roolimallina. Hyvä roolimalli on heidän mukaansa sellainen, joka on itse fyysisesti kunnossa eli elää niin kuin opettaa. (Matan & Collier 2003.)

Opiskelijoiden ajatukset kurinpidosta erosivat opintojen alkaessa liittyen heidän omiin koulukokemuksiinsa. Yhdelle oli tärkeää, ettei ketään syrjitä, koska häntä itseä oli syrjitty. Yhdellä oli autoritaarinen ja tiukka ote. Oppilaille piti kertoa mikä on sopivaa käytöstä ja sitten heidän tuli totella hänen ohjeitaan. Yksi ajatteli, että kurinpidossa voi olla samalla inhimillinen ja tiukka. Koulutus vaikutti jonkin verran opiskelijoiden näkemyksiin asioista. Opiskelijat tulivat opintoihin ajatellen koulukokemustensa perusteella tietävänsä mitä liikuntatunneilla pitäisi opettaa ja että he kaipaivat apua suunnittelussa ja ohjeistuksessa. Opintojen lopussa he uskoivat, että perustaidot ja liikeoppi pitäisi olla keskiössä. Sosiaalisten taitojen tärkeys korostui opintojen edetessä. (Matan & Collier 2003.)

Kulinnan ym. (2010) tuloksissa ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat pitivät fyysistä aktiivisuutta ja kuntoa, itseoivallusta ja sosiaalista kehitystä tilastollisesti vähemmän tärkeänä kuin opintonsa juuri päättäneet (Kulinna ym. 2010). Yhdysvalloissa nähtiin opettajan omien arvojen vahvistuvan, muttei muuttuvan koulutuksen vuoksi (Green 2002). Timken & van der Mars (2009) puolestaan toteavat, että kouluharjoittelulla ja tapaus-esimerkkien käyttämisellä liikunnanopettajakoulutuksessa oli vaikutusta arvosuuntautumisen muuttumiseen.

Aiemman ammatillisen koulutuksen käyneet suomalaiset opettajaopiskelijat pitivät turvallisuutta ja käyttäytymistä tilastollisesti merkitsevästi tärkeämpinä kuin muut opiskelijat. Melkein merkitsevästi tärkeämpinä he pitivät liikunnallista elämäntapaa, elämyksellisyyttä, perinteitä sekä tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Tutkimus antoi viitteitä, että eroa saattaisi olla myös sosiaalisuuden, suvaitsevaisuuden ja terveyden arvostamisessa. (Kangas & Kyllönen 2011, 53.)

Ahokas & Autio (2012) selvittivät tiedekunnan yhteyttä liikunnanopetuksen arvoilmaisuihin. Liikunnanopiskelijat pitivät liikunnanopetuksessa tärkeämpinä tasa-arvoa, aktiivisuuteen kannustamista ja itseohjautuvuutta kuin kasvatustieteen opiskelijat. (Ahokas & Autio 2012, 69.) Kasvatustieteen- (N=67) ja liikunnanopiskelijoiden (N=68) tulokset erosivat siten, että kasvatustieteen opiskelijat mainitsivat useammin arvoluokan yhteisöllisyys, sosiaalisuus ja toisten huomioiminen sekä psyykinen kehitys kuin liikunnanopiskelijat. (Ahokas & Autio 2012, 67)

Mielestäni tuloksia voi tulkita myös siten, että liikunnanopiskelijat mainitsevat useammin arvoja, jotka liittyvät liikuntaan, kuten liikuntataitoihin ja liikunnalliseen elämäntapaan. Luokanopettajaopiskelijoiden tulokset viittaavat useammin terveys, hyvinvointi ja työkyky sekä hieman useammin altruistisia arvoja sisältäviin luokkiin. (ks. Ahokas & Autio 2012, taulukot 64, 66.) Schwartzin teorian pohjalta tämä ilmentäisi luokanopettajien voimakkaampaa suuntautumista hyväntahtoisuuden ja turvallisuuden suuntaan sekä liikunnanopiskelijoiden suuntautumista suoriutumisen luokkaan.

Behets (2001) tutki Belgiassa liikunnanopettajiksi opiskelevien ja opettajien arvosuuntautuneisuutta. Kyselyyn vastanneilla liikunnanopettajaopiskelijoilla (N=274) ei ollut aikaisempaa opetuskokemusta. Toiseen asteen koulun opettajia tutkimukseen

osallistui 637. Heistä puolet oli valmistunut yliopistosta ja puolet ammattikorkeakoulusta liikunnanopettajiksi. Tutkimus toteutettiin määrällisin menetelmin käyttämällä Ennisin ja kumppaneiden uudistettua mallia arvosuuntautumisista. (Behets 2001.)

Opettajien ja opiskelijoiden arvoprofiileissa ei ollut eroja. Sosiaalista vastuuntuntoa arvostettiin eniten, sen jälkeen tulivat oppiaineen hallinta ja oppimisprosessi. Oppimisprosessia pitivät tärkeämpänä paljon työkokemusta ja vain vähän työkokemusta omaavat opettajat. Yliopistotutkinnon suorittaneet opettajat pitivät tärkeämpänä oppiaineen hallintaa ja vähemmän tärkeänä sosiaalista vastuuntuntoa kuin ammattikorkeakoulusta valmistuneet liikunnanopettajat. (Behets 2001.) Belgialaisista liikunnanopettajista oppimisprosessia pitivät tärkeämpänä eniten ja vähiten kokeneet. Myös Taiwanissa enemmän kokemusta omaavat opettajat pitivät tärkeämpänä oppimisprosessia. (Liu & Silverman 2006; Behets 2001.)

Samankaltaisia tuloksia oppimisprosessin huomioinnista on saatu myös suomalaisessa tutkimuksessa. Patrikainen esittää tutkimuksensa loppupuheenvuorossa, että opettajan ajattelussa on nähtävissä kehitys objektiivis-behavioristisesta näkemyksestä kognitivistis-konstruktivistiseen. Opettaja muuttuu tiedon siirtäjäksi opettajaksi, joka huomioi oppilaiden yksilöllisyyden ja antaa tilaa oppilaan omalle oppimisprosessille menetelmien ja vuorovaikutuksen kautta. Patrikainen argumentoi, että kognitivistis-konstruktivistinen opettajuus sisältää myös behavioristisen pedagogiikan hallinnan, muttei toistepäin. (Patrikainen 1999.)

Tästä näkökulmasta opettajankokemus vaikuttaisi erityisesti itseohjautuvuuden ja universalismin arvotyyppeihin. Yksi näkökulma on, että arvojen muuttumiseen vaikuttaa erityisesti se, refleктоiko opettaja kokemiaan tapahtumia tunnilla ja pyrkiikö hän etsimään ratkaisuja ongelmiin. Yhdysvalloissa arvojen on huomattu olevan samansuuntaiset kuin opettajan reflektointi. Reflektointi taas on riippuvainen siitä, tuleeko ongelma vastaan hänen tunnillaan. (Tsangaridou & O'Sullivan 1997.)

Ikää on pidetty yhtenä taustamuuttujana. Yli 26-vuotiaat suomalaiset opettajaopiskelijat pitivät tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta tilastollisesti erittäin merkittävästi tärkeämpänä kuin alle 26-vuotiaat. He myös pitivät tilastollisesti merkitsevästi

tärkeämpänä turvallisuutta, käyttäytymistä ja terveyttä. Tutkimus antoi viitteitä myös siitä, että vanhemmat opiskelijat arvottavat perinteet tärkeämmäksi. (Kangas & Kyllönen 2011, 54.)

Sukupuolta on pidetty taustamuuttujana liikunnanopetuksen arvoissa. Salmisen (2011) tutkimuksissa suomalaisten ja ruotsalaisten opiskelijoiden keskuudessa naiset pitivät miehiä tärkeämpinä kaikkia muita tavoitteita paitsi eettisyyttä, jonka he arvioivat yhtä tärkeäksi miesten kanssa. Suomalaisten opiskelijoiden sukupuolten välisistä eroista suurin ero löytyi aktiiviseen liikunnan harrastamiseen kannustamisessa. Sen kohdalla ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä, fyysinen kunto oli melkein merkitsevä ja muut olivat merkitseviä. (Salminen 2011, 50.)

Jaakkolan mukaan (2010) liikunnanopiskelijoista naiset arvostivat enemmän universalismia ja hyvántahtoisuutta ja miehet enemmän kilpailullisuutta. Naiset arvostivat hedonismia, tasa-arvoa ja aktiivisuutta myös enemmän lähelle tilastollista merkitsevyyttä. (Jaakkola 2010.) Kankaan & Kyllösen (2011) tutkimuksessa suomalaisista opettajaopiskelijoista naiset pitivät tilastollisesti merkitsevästi tärkeämpänä elämyksellisyyttä sekä melkein merkitsevästi perinteitä ja autonomiaa (Kangas & Kyllönen 2011, 49–51). Ahokkaan & Aution (2012) liikunnanopiskelija ja luokanopettajaopiskelijoista naiset (N=99–101) pitivät sosiaalisuutta, itseohjautuvuutta sekä turvallisuutta miehiä (N=33–38) tärkeämpänä. Miehet pitivät kilpailua naisia tärkeämpänä. (Ahokas & Autio 2012, 70.)

Kolmessa edellä mainitussa tutkimuksessa naiset edustavat suurinta osaa opiskelijoista. Tutkimuksista nousee esille viitteitä siitä, että myös liikunnanopetuksen suhteen naisten ja miesten ero korostuu akselilla altruistiset arvot ja itseään korostavat arvot. Kiinnostavaa on kuitenkin, että sekä Ahokkaan & Aution (2012) että Kankaan & Kyllösen (2011) tutkimukset antavat viitteitä myös siitä, että naiset korostavat individualistisia arvoja miehiä enemmän.

4.4 Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan todeta, että liikunnanopettajan arvovalintoihin koulussa vaikuttavat siis toisaalta yhteiset määräykset, mutta myös henkilökohtainen

arvomaailma. Opetussuunnitelmien perusteissa ilmastaan arvoja, joita opettaja tulkitsee omasta viitekehyksestään käsin. Henkilökohtaiset elämänarvot kuvastavat myös aikaisemmassa luvussa käsiteltyä yleismaailmallista suhtautumista arvoihin, kulttuurista painotusta sekä erilaisia muita taustamuuttujia.

Tässä tutkimuksessa perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa mainittuja arvoja on sisällytetty Schwartzin arvoteorian arvotyyppeihin. Ennen tyypittelyä on tutustuttu siihen, minkälaisia arvoja Schwartzin ja aikaisempien teoriaa hyödyntävien tutkijoiden mukaan näihin arvotyyppeihin kuuluu. Osan arvoilmaisuista voi tulkita kuitenkin kuuluvan useampaan kuin yhteen arvotyyppiin ja siinä mielessä kyseessä on aina tutkijan oma tulkinta opetussuunnitelmien perusteista. On myös otettava huomioon, että opetussuunnitelmien perusteiden arvoista on huomioitu ne, jotka on ilmaistu arvoja koskevissa kappaleissa.

Tulkintani perusteella perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden liikunnanopetuksen arvopohja ilmentää Schwartzin arvoista turvallisuutta, hyväntahtoisuutta, universalismia, suoriutumista, virikkeisyyttä, perinteitä, hedonismia, itseohjautuvuutta ja yhdenmukaisuutta. Valta on ainut arvotyyppi, jota ei mainita tavoitteena. Päinvastoin luokkien 1–4 kohdalla mainitaan, ettei sitä tulisi tavoitella.

Lukion perusteet painottavat universalismia, mutta myös yhdenmukaisuutta ja itseohjautuvuutta. Liikunnan osalta arvoja kuvataan turvallisuuden, hedonismin, hyväntahtoisuuden, itseohjautuvuuden ja virikkeisyyden kautta. Ammatillisen koulutuksen arvot liikunnan suhteen viittaavat turvallisuuden, hyväntahtoisuuden ja itseohjautuvuuden arvotyyppiin.

Opettaja kohtaa työssään tilanteita, joissa hän joutuu valitsemaan toisen arvostamistaan asioista tai opetussuunnitelman ilmaisemista asioista. Tässä mielessä ne arvot, joita opettaja painottaa tärkeimmiksi arvotutkimuksessa kertovat mahdollisesti myös käytännön arvoalinnoista. Opettajan työlle on tyypillistä yksilön ja yhteisön intressien ristiriita, mutta hän joutuu myös pohtimaan sitä, miten hän suhtautuu kehityksen suuntaan. Hän voi olla jarruttamassa kehitystä pitäytymällä vanhassa tai olla avoin muutokselle. Puohiniemen (2006) tutkimuksen perusteella suomalaiset ovat eri mieltä

kehityksen suunnasta erityisesti sen suhteen, painotetaanko uudistamisessa omaa etua muiden kustannuksella vai muiden etua jopa oman edun kustannuksella.

Aikaisempi tutkimus liikunnanopettajien arvoista rajautuu pitkälti teemoihin, jotka liittyivät Schwartzin arvoteoriassa suoriutumisen, itseohjautuvuuden ja universalismin arvotyyppien arvojärjestykseen. Aikaisempien tulosten perusteella liikunnanopettajien ja opiskelijoiden arvot ilmenevät Schwartzin arvokartalla erityisesti suuntautumisenä muiden edun ajamiseen oman edun kustannuksella. Sosiaaliset taidot ja muiden huomioiminen nähdään tärkeänä liikuntatunneilla. Näitä keskeisempänä nousee esille kuitenkin suoriutumisen arvotyyppi. Liikuntataidot ja niiden avulla saavutettava fyysinen pääoma on keskeinen liikunnanopetuksen tavoite niin kansainvälisesti kuin Suomessakin.

Suomalaisten opettajien ja opiskelijoiden ilmaisemat liikunnanopetuksen arvot korostavat hedonistisia arvoja tärkeimpänä liikunnanopetuksen arvotyyppinä. Kansainvälisessä tutkimuksessa hedonistiset arvot eivät nouse esille samalla tavalla. Tämä voi johtua siitä, että liikunnanopetuksen arvosuuntautumista koskeva tutkimus on painottunut pitkälti Ennisin teorian käyttöön. Ennisin teoria ei huomioi hedonistisia arvoja. Suomalaisten negatiivinen suhtautuminen valtaan ja perinteisiin elämänarvoissa on samansuuntainen kuin näiden sijoittuminen arvojärjestyksen häntäpäähän myös liikunnanopetuksen kontekstissa.

Aikaisemmat tutkimukset antavat viitteitä siitä, että taustamuuttujina voisi pitää oppiainetta mihin opettaja suuntautuu, opintojen vaihetta, työkokemusta, kulttuuria, ikää ja sukupuolta. Tulokset eivät ole kuitenkaan yhdensuuntaisia ja lisätietoa aiheesta tarvitaan. Selkein yhteys ilmenee sukupuolten välisissä eroissa naisten korostaessa itsensä ylittäviä ja miesten itseään korostavia arvotyyppejä.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää liikunnan aineenopettajaksi opiskelevien arvoja koulutuksen alkaessa. Tutkimus lähtee arvorelativistiselta pohjalta liikkeelle. Niin kuin kirjallisuuskatsauksessa todettiin, arvot ovat kulttuurisesti hyväksyttäviä melko pysyviä käsityksiä myönteisistä päämääristä. Yksilöillä on tapana ilmasta arvostavansa näitä päämääriä, mutta erot arvojärjestyksessä kertovat arvosuuntautumisesta, jonka oletetaan vaikuttavan käytännön valintoihin.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on Schwartzin teoria yleismaailmallisista arvoista ja niiden suhteista. Schwartzin teoriaa on käytetty laajalti, mutta ei liikunnanopetuksen kontekstissa. Aikaisempi kansainvälinen tutkimus on keskittynyt Schwartzin arvoteorian näkökulmasta vain sen kolmeen arvotyyppiin; suoriutumisen, itseohjautuvuuden ja universalismin arvotyyppien arvojärjestyksen tarkasteluun.

Tutkimus liittyy liikuntatieteen laitoksen hankkeeseen liikunnanopetuksen arvojen selvittämiseksi. Tutkimushankkeesta on valmistunut aikaisemmin tutkimus liikunnanopettajien arvoista, pilottitutkimus Ilmasen ym. (2010) kyselylomakkeesta ja kaksi pro gradu-tutkielmaa opiskelijoiden arvoista, joissa on hyödynnetty samaa kyselylomaketta.

Tutkimus liitetään Ilmasen ym. (2010) tutkimusasetelmaan tutkimuksen vertailtavuuden ja laadun vuoksi. Tutkimus suomalaisen liikunnanopetuksen arvoista on alkutekijöissään, jonka vuoksi tutkimuksella halutaan tarjota näkökulmaa siihen, miten liikunnanopettajaopiskelijoiden arvot ilmentävät tyypillistä suomalaista arvomaailmaa ja opetussuunnitelmien perusteiden arvomaailmaa, mutta myös miten Schwartzin teoria soveltuu liikunnanopetuksen kontekstiin ja Ilmasen ym. (2010) tutkimuspohjaan.

Liikunnanopettajat kohtaavat työssään opetussuunnitelman ja opettajan ammatin eettiset säädökset, joita opettajan odotetaan noudattavan. Samalla koulu kamppailee arvostiriitojen parissa. Toisaalta liikunnanopettaja toteuttaa koulussa myös henkilökohtaista arvomaailmaansa. Laajemmassa kontekstissa suomalainen opettaja edustaa yleismaailmallista arvopohjaa, mutta arvoihin vaikuttaa kulttuurinen paine.

Suomalaiselle arvomaailmalle on tyypillistä altruististen arvojen painotus sekä perinteiden ja vallan vähäisempi arvostaminen.

Tutkimuksen tarkemmat tutkimusongelmat nousivat esille koulun ajankohtaisista haasteista. Tutkimusongelmat perustuvat seuraaviin koulun haasteisiin; jatkuvan uudistumisen ja perinteiden säilyttämisen paine, yksilön vapauden ja sosiaalistamisen paine, kilpailukyvyyn ja kaikkien huomioimisen paine.

Taustamuuttujista tarkastelussa on sukupuolen, liikunnan ammatillisen koulutuksen ja yliopisto-opintoja edeltäneen lukiopaikkakunnan koon yhteys arvosuuntautumiseen. Aikaisemman tutkimuksen perusteella sukupuoli ilmenee luotettavimpana taustamuuttujana iältään ja koulutustaustaltaan näin homogeenisessa ja määrällisesti pienessä ryhmässä. Aikaisempi tutkimus antaa kuitenkin viitteitä koulutuksen ja iän voimakkaasta yhteydestä arvoihin, minkä vuoksi huomioidaan myös liikunnallisen ammatillisen koulutuksen saaneet, jotka edustivat myös iäkkäämpää liikunnanopettajaopiskelijoiden joukkoa, omana ryhmänään. Lukiopaikkakunnan koko huomioitiin siitä syystä, että individualismiin ja universalismiin sekä perinteisiin ja uudistamiseen liittyvät ongelmat voivat näyttäytyä erilaisina isoissa kaupungeissa kuin pienissä yhteisöissä.

Tutkimusongelmat ovat seuraavat:

1. Millaisia arvoja liikuntapedagogiikan ensimmäisen vuoden pääaineopiskelijat pitävät tärkeimpinä elämässään ja liikunnan opetuksessa?
2. Onko ensimmäisen vuoden liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoiden arvosuuntautuminen enemmän uudistavaa vai säilyttävää?
3. Onko ensimmäisen vuoden liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoiden arvosuuntautuminen enemmän yksilön intresseihin vai joukon intresseihin suuntautuvaa?
4. Onko ensimmäisen vuoden liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoiden arvosuuntautuminen enemmän itseään korostavaa vai itsensä ylittävää?

5. Miten sukupuoli on yhteydessä arvojen arvottamiseen?
6. Miten liikunnan ammatillinen koulutus on yhteydessä arvojen arvottamiseen?
7. Miten lukiopaikkakunnan koko on yhteydessä arvojen arvottamiseen?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa esittelen tutkimusmenetelmiä. Aluksi esittelen tutkimuskohteen. Tämän jälkeen selvitän, miten aineisto on kerätty. Kolmanneksi esittelen käytetyt analysointimenetelmät. Lopuksi tarkastelen tutkimuksen luotettavuutta.

6.1 Tutkimuskohde

Tutkimusaineisto koostui vuonna 2010 opintonsa aloittaneista liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoista. Tutkimukseen pyydettiin vastaamaan saman vuoden kaikkia liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoina aloittaneita. Liikuntaneuvojat ja liikunnanohjaajat mukaan luettuina valituista opiskelijoista aloitti 58 (Rasinaho 2011). Heistä tutkimukseen vastasi 41 opiskelijan otos (70.6%). Viisi vastanneista jätti lomakkeen kesken.

Opiskelijoista 23 (56.1%) oli naisia ja 18 (43.9%) miehiä. Iältään he olivat 19–31 –vuotiaita. Suurin osa (64.4%) oli 19–21 –vuotiaita. Otoksessa oli 9 liikunnanohjaajaa ja 3 liikuntaneuvojaa, joista yhdessä tehtiin joukko liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneet. Heistä 9 oli naisia ja 3 miehiä. Vanhemmat opiskelijat (22–31 –vuotiaat) kuuluivat enimmäkseen (66.7 %) tähän ryhmään. Opiskelijoista 19 (46.3%) oli käynyt lukionsa yli 88 000 asukkaan kunnissa ja 20 (48.8%) alle 52 000 asukkaan kunnissa. Yksi ei ollut käynyt lukiota ja yhden kuntatietoja ei ollut saatavilla.

6.2 Aineistonkeruumenetelmät

Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta, jonka on laatinut Kalervo Ilmanen, Timo Jaakkola ja Pertti Matilainen. Pilottiversio on luotu ja testattu talvella 2010. Mittaria on tämän jälkeen kehitelty lokakuussa 2010 ja käytetty kahdessa muussa opinnäytetyössä. (ks. kyselylomake: Ahokas & Autio 2012, 92–98.)

Aineisto on sekundaariaineisto. Tutkimus toteutettiin Kalervo Ilmanen mukaan siten, että ” Sekä OKL:n että Liikuntatieteiden tiedekunnasta hankittiin vastuuhenkilöiden

toimesta ja tiedekuntien tietien ensimmäisen vuoden opiskelijoiden sähköpostiosoitteet.” Näihin osoitteisiin lähetettiin sähköinen kyselylomake, johon opiskelijat vastasivat halutessaan. Myös luennoilla opiskelijoita kehoitettiin vastaamaan kyselyyn, jotta vastausprosentti paranisi. (Ilmanen 2013.)

Aineisto kerättiin loka-marraskuussa vuonna 2010 ja kyselyyn kehoitettiin vastamaan erityisesti liikuntatieteiden yhteisten opintojen Liikuntakulttuurin historia -kurssilla. Kurssi on tarkoitettu suoritettavaksi liikuntatieteiden opintojen ensimmäisenä vuotena. Liikunnanohjaajat ja liikuntaneuvojat eivät osallistuneet kurssille, mutta heille lähetettiin pyyntö vastata kyselyyn sähköpostitse. Vastaukset koodautuivat suoraan SPSS-ohjelmaan.

Kyselylomakkeen sisältö. Kyselylomake jakaantui kolmeen osioon. Ensin kysyttiin taustatietoja, sitten elämänarvoja ja kolmanneksi liikunnanopetuksen arvoja. Taustatiedoissa tutkittavilta kysyttiin nimi, sukupuoli, syntymävuosi, pääoppiaine, ammatillinen koulutus, opintojen aloittamisvuosi sekä mistä lukiosta hän on valmistunut ylioppilaaksi, kunta ja lukion nimi. Käsite ”arvo” määriteltiin vastaajalle ennen kysymyksiä.

Yleisiä ja liikunnanopetuksen arvoja kysyttiin sekä avoimilla että strukturoiduilla kysymyksillä. Yleisiä arvoja kysyttiin ranking-listan avulla, joka sisälsi 10 arvoa. Liikunnanopetuksen tavoitteita kysyttiin väittämien avulla. Väittämät alkoivat toteamuksella ”Liikunnanopetuksen tavoitteena on”. Opiskelijat vastasivat asteikolla 1 = Täysin eri mieltä – 5 = Täysin samaa mieltä (esim. ’Edistää oppilaiden terveyttä’.) Avoimissa kysymyksissä opiskelijaa pyydettiin ilmaisemaan omasta mielestään kolme tärkeintä arvoa. Arvoilmaukset saivat olla yhden sanan tai jopa useiden lauseiden pituisia.

6.3 Tutkimuksen analysointimenetelmät

Kyseessä on pääosin määrällinen tutkimus, mutta aineistoa on tarkasteltu myös laadullisesti siitä syystä, että aineisto on pieni. Aineisto koodautui sähköisestä kyselylomakkeesta suoraan SPSS-ohjelmaan, jolla tilastollinen käsittely suoritettiin.

Liikunnanopetuksen tavoitteiden väittämistä koottiin 13 summamuuttujaa sisällöllisin perustein. Summamuuttujat edustivat Schwartzin arvoluokkia sekä lisäksi otettiin mukaan liikunnallinen elämäntapa. Arvoluokista turvallisuus jaettiin kahdeksi luokaksi, jotka olivat terveys ja turvallisuus. Universalismi jaettiin universalismiksi ja tasa-arvoksi. Summamuuttujista laskettiin Cronbachin alfa.

Yleisistä arvoista ja liikunnanopetuksen arvoista selvitettiin arvopreferenssit.

Kuvailevina tietoina strukturoiduista aineistosta olivat eniten ja vähiten hajontaa aiheuttaneet arvot, tärkeimmät ja vähiten tärkeät arvot keskiarvojen perusteella.

Avoimet kysymykset analysoitiin laadullisesti tyypittelemällä ne Schwartzin teoriaan perustuen. Sen jälkeen avoimista kysymyksistä kuvailevina tietoina katsottiin frekvenssit samojen arvoluokkien perusteella kuin liikunnanopetuksen strukturoiduissa arvoissa.

Kahden ryhmän vertailuihin (sukupuoli, ammatillinen koulutus ja lukiopaikkakunnan koko) otettiin mukaan liikunnanopetuksen strukturoitu aineisto. Analysointiin käytettiin t-testiä seuraavien ehtojen täytyessä: Metsämuurosen mukaan t-testin ehtoina ovat 1) välimatka-asteikollinen tai hyvä järjestysasteikollinen muuttuja kuten likert-asteikko ja 2) normaalin jakauma. Näiden ehtojen täytyessä otoskooksi riittää 30.

(Metsämuuronen 2005, 548.) Aineisto oli pienehkö, mutta kaikki ryhmien vertailut päätettiin suorittaa samalla testillä, koska ehdot täyttyivät muuten hyvin. Avointen vastausten arvofrekvenssejä tarkasteltiin sukupuolen osalta lisäksi tarkemmin, koska sukupuoli vaikutti merkittävimältä taustamuuttujalta.

Muuttujien normaaliutta tarkasteltiin Bloxpot kuvion avulla. Se osoitti, että tutkimusaineistosta löytyi poikkeavia havaintoja strukturoitujen yleisten arvojen osalta. Lähempi vastausten tarkastelu paljasti, että osa vastaajista oli vastannut tärkeysjärjestyksen asteikolla 10–1 eikä 1–10. Aineistosta poistettiin 12 vastaajan vastaukset ristiriitaisen avoimen vastauksen ja bloxpotin yhteisnäytön perusteella, koska outlierit vaikuttivat merkittävästi tutkimustuloksiin. Liikunnanopetuksen strukturoiduista arvoista löytyi myös outliereita, mutta ne eivät vaikuttaneet tuloksiin, joten outlierit jätettiin aineistoon.

Arvojen tärkeysjärjestyksiä tarkasteltiin myös erillään ryhmien välillä, koska aikaisemmat tutkimukset (Salminen 2011; Kangas & Kyllönen 2011) ovat tuoneet esille naisten ja miesten skaalankäytön eron. Naisten ja miesten erot tärkeysjärjestyksessä eivät ole eronneet juurikaan Puohiniemen (2002) tutkimuksessa, vaikka naiset arvottavatkin joitakin arvoja korkeammalle kuin miehet. Tärkeysjärjestyksen ollessa samanlainen ei miesten ja naisten välillä välttämättä ole eroa heidän nostaessa saman arvon toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi liikunnanopetuksen konfliktitilanteessa.

Liikunnanopetuksen arvoja tarkasteltiin sijoittamalla strukturoidun aineiston keskiarvot arvokartalle Schwartzin teorian perusteella. Keskiarvoiksi otettiin koko ryhmän keskiarvo tietyssä arvotyypissä. Schwarzin mukaan arvotyypit edustavat tiettyä arvosuuntausta. Opiskelijoiden arvosuuntautumista tarkasteltiin strukturoidun aineiston pohjalta laskemalla erotus arvosuuntausten keskiarvojen välillä. Koko ryhmän lisäksi tarkasteltiin erotusta naisten ja miesten välillä erikseen erilaisen vastaustavan vuoksi. Lisäksi yksittäisten arvotyyppien suhdetta saman arvosuuntautumisen sisällä tarkasteltiin hajonnan osalta. Arvosuuntautumisen sisällä olevia poikkeuksia tarkasteltiin väitteiden sisällön ja keskiarvojen perusteella.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta voi tarkastella sen validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Tutkimuksen reliabilisuus tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. (Metsämuuronen 2005, 57, 64–65.) Tässä tutkimuksessa reliabilisuutta kasvatti erityisesti kansainvälisesti testatun mittarin soveltaminen (Schwartz 1992) ja mittarin pilotointi (Jaakkola 2010).

Pilottitutkimus. Pilottitutkimuksella pyrittiin arvioimaan mittarin sopivuus kyseiselle kohderyhmälle sekä parantamaan itse mittaria. Testaus tapahtui huhtikuussa 2010. Tuolloin 88 liikuntatieteen ensimmäisen vuosikurssin opiskelijaa vastasivat kyselyyn. Toukokuussa Timo Jaakkola analysoi aineiston. Liikunnanopetuksen tavoitteet Rating listan pilottiversiossa oli jokaista arvoluokkaa kohden 7 väittämää. Saavutukset/valta osio oli ongelmallinen, joten se jäi osasta analyyseja pois. (Jaakkola 2010.)

Cronbachin alfat toimivat ($> .70$) paitsi saavutukset/valta (.56) ja perinteiden säilyttäminen osioissa (.68). Pilottitutkimuksen analyysin perusteella jokaista

arvoluokan 7 väittämästä vain 5–6 hyväksyttiin tässä tutkimuksessa käytettävään lomakkeeseen. (Jaakkola 2010.) Mittari todettiin käyttökelpoiseksi näillä muutamilla parannuksilla.

Tässä tutkimuksessa keskeisimpänä mittarina toimi liikunnanopetuksen arvoja testaava likert-asteikollinen kysely, johon pilotin analysointi perustui. Reliabiliteettia parannettiin käyttämällä summamuuttujia. Mittarin reliabiliteettia tarkasteltiin laskemalla summamuuttujista Cronbachin alfa-kertoimet. Hyväntahtoisuutta kuvaavan summamuuttujan Cronbachin alfa oli .84, hedonismin .74, itseohjautuvuuden .89, suoriutumisen .67, yhdenmukaisuuden .79, virikkeisyyden .74, perinteiden .79, turvallisuuden .68, vallan .71 ja universalismin 0.83, terveyden .63 ja turvallisuuden .72 ja liikunnallisen elämäntavan .70. Alfat siis toimivat hyvin muutoin paitsi terveys, suoriutuminen ja turvallisuus jäivät hieman alle .70.

Reliabiliteetin toistettavuus koskee myös sitä, että tutkimuksen voi toistaa toinen henkilö samalla tavoin ilman että tulos muuttuu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231). Reliabiliteettia kasvatti Internetissä tehty kysely, josta vastaukset tallentuivat suoraan SPSS:n. Tällöin välttyimme tutkijan lyöntivirheiltä. Aineistoa on kuitenkin myöhemmin luokiteltu käsin numeeriseen muotoon sanallisten vastausten kuten avointen vastausten, lukiopaikkakunnan koon ja ammatillisen koulutuksen suhteen, jolloin on aina mahdollisuus lyöntivirheisiin. Mikkolan (2003) mukaan kyselylomakkeen kysymyksiin vaikuttaa tutkijan oma persoona, arvomaailma ja mielenkiinnon kohteet sekä ajankohtainen julkinen keskustelu (Mikkola 2003, 116). Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeen laatija on eri henkilö kuin aineiston analysoija, joka kasvattaa reliabiliteettia.

Tutkija on itse tulkinnut väitteet ja avoimet vastaukset koskemaan tiettyä arvotyyppeä ja siten tutkimus on tutkijansa näköinen eikä täydellistä toistettavuutta täten voida asettaa. Valinnat tehtiin kuitenkin tietyn teorian perusteella. Teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin missä teoriaa on sovellettu, on tutustuttu huolellisesti.

Validiteetti voidaan jakaa ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin. Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan oman tutkimuksen luotettavuutta kuten käsitteiden ja teorioiden perusteltua

valintaa, mittarin kykyä mitata sitä mitä oli tarkoitus ja muiden tekijöiden vaikutusta mittaustilanteeseen. (Metsämuuronen 2005, 57.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli mitata arvoja. Kyselylomakkeen alussa arvo määriteltiin seuraavasti ” Tässä tutkimuksessa ymmärrämme arvoilla hyviä asioita, joita ihmiset toimiessaan joko yksin tai yhdessä yleensä tavoittelevat tai joita heidän tulisi tavoitella. Esimerkiksi terveys on arvo, jota suomalaiset tavoittelevat tekemällä elämässään erilaisia valintoja.” Teoriaosuudessa tuli ilmi, että arvojen määritelmiä on monenlaisia. Kyselyyn ei voi liittää laajaa analyysia siitä, mitä arvolla tarkoitetaan. Arvon määrittelyllä on pyritty tukemaan ymmärrystä siitä, mitä avainkäsitteillä tarkoitetaan tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa arvoja edustavat kaikki maininnat, esimerkiksi hyveet ja tavoitteet, jotka oli mahdollista sisällyttää Schwartzin arvoluokkiin ja niihin sisältyviin esimerkkiarvoihin.

Schwartzin (1992) arvoluokat ovat tällä hetkellä merkityksellisin kansainvälinen näkemys arvoista, joten sen käyttäminen teoriapohjana on mielekästä vertailevuuden ja luotettavuuden vuoksi. Analysoinnin perusteluna on käytetty tuloksia Schwartzin arvoluokkien suhteista sekä aikaisemman tutkimuksen tuloksia eri taustamuuttujien vaikutuksesta yleisesti ihmisten ja erityisesti liikunnan ammattilaisten ja opiskelijoiden arvoihin.

Tutkijat ovat muokanneet omia versioita Schwartzin (1992) arvoteoriasta. Verkasalo, Lonqvist, Lipsanen & Helkama (2009) esittävät, että kahden arvoulottuvuuden itsensä ylittäminen–itsensä korostaminen ja konservatiivisuus–avoimuus muutokselle käyttäminen voi olla mielekkäämpää lyhyissä kyselyissä kuin 10 arvotyypin kautta tarkastelu. Vaikka kahden arvosuuntautumisen käyttäminen tarjoaa vähemmän informaatiota ja jättää huomioimatta erilaiset suhteet joita arvoilla on toisiinsa niin se yksinkertaistaa tulkintaa ja lisää luotettavuutta lyhyissä kyselyissä. (Verkasalo, Lonqvist, Lipsanen & Helkama 2009.)

Puohiniemi (2002) taas on luonut suomalaisten arvoilmaisista arvotypologioita, mutta niiden kautta tarkastelu on ongelmallista aineiston pienuuden vuoksi. Hän ei suosittele arvotypologioiden käyttöä luotettavuuden vuoksi, jos yhtä ryhmää kohden on vähemmän kuin 20 vastaajaa. (Puohiniemi 2002, 47.) Tämän tutkimuksen n-koon

vuoksi arvotypologiat ovat mielekkäitä vain jos opiskelijat sijoittuisivat kahteen tai kolmeen ryhmään. Pienen aineiston vuoksi analysoidaan tuloksia vain kahden arvosuunnan välisenä jännitteenä kerrallaan.

Mikkolan (2003) mukaan arvotutkimus vaatii monimetodista tarkastelua. Hänen tutkimuksessaan arvojen merkitysten kaksinaisuus tuli esille vasta laadullisilla keinoilla. (Mikkola 2003, 307.) Toisaalta taas laadullisilla keinoilla ei ole resursseja tutkia arvojen yleisyyttä. Kyselylomake sopii parhaiten liikunnanopiskelijoiden arvojen yleiseen kartoitukseen.

Liikunnanopetuksen arvoja tarkastellessa likert-asteikolla, eri arvot voivat saada saman arvon. Mikkolan (2003) mukaan tällainen menetelmä, jossa vastaaja arvioi kuinka paljon hän arvostaa arvoa tietyllä asteikolla, on vastaajalle helpompi, kuin tärkeysjärjestykseen arvojen laittaminen. Sen heikkous kuitenkin on, ettei arvojen välillä välttämättä synny eroja. (Mikkola 2003, 114–115.) Tällöin saattaa käydä niin, että vastaajat arvostavat kaikkia arvoja jonkin verran. Tällaisella mittarilla arvot saattavat näyttää tasaisilta.

Tässä tutkimuksessa yleisten strukturoitujen kysymysten kohdalla arvot laitetaan ranking-menetelmällä järjestykseen, mutta ongelmaksi jää vastavuoroisesti se, ettei arvoja voi arvottaa samanarvoisiksi. Sisäistä validiteettia pyrittiin parantamaan mittaamalla samaa asiaa sekä avoimilla kysymyksillä, että strukturoiduilla kysymyksillä.

Schwartzin mukaan (1992) olisi hyvä suhteuttaa yksilön arvojen tulokset hänen omaan keskiarvoonsa, jotta yksilöiden erilaiset vastaustavat eivät vaikuttaisi tuloksiin. Tätä tapaa on käyttänyt Puohiniemi (2002) tutkimuksessaan. Verkasalo ym. (2009) mukaan tämä ei ole tarpeen jos käyttää arvosuuntauksia. Jos ottaa ylimmäksi korreloidun faktorin ja suhteuttaa hänen vastaustapansa siihen. Tällöin tulokset sisältävät sekä positiiviset että negatiiviset kertoimet. Etuna he näkevät että vastaustapa poistaa omat vaikutuksensa. Jos vastaaja käyttää asteikon yläpäästä kaikissa vastauksissa, niin hän ei voi saada korkeita tuloksia tietyssä arvosuuntautumisessa. (Verkasalo ym. 2009.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa liikunnanopettajaopiskelijoiden arvoista (Kangas & Kyllönen 2011; Salminen 2011) tuotiin esiin naisten käyttävän enemmän vastausasteikon yläpäättä. Kangas & Kyllönen (2011, 52) toteavat myös, että aiemman ammatillisen koulutuksen käyneet opettajaopiskelijat arvottivat arvoja systemaattisesti korkeammalle. Tässä tutkimuksessa luotettavuutta pyrittiin parantamaan tarkastelemalla ryhmien välisiä eroja t-testin lisäksi vertaillen arvojärjestyksiä toisiinsa. Toiseksi tutkimuksessa otettiin huomioon avoimet kysymykset, jotka toivat vertailukelpoista tietoa strukturoitujen vastausten antamaan kuvaan arvojärjestyksestä.

Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan sitä, onko tulokset yleistettävissä ja jos ovat, niin mihin ryhmiin (Metsämuuronen 2005, 57). Kyselylomakkeen ongelmaksi saattaa nousta vastaamattomuus ja kysymysten eri tavoin ymmärtäminen. (Hirsjärvi ym. 2009, 195, 231–232.) Tässä tutkimuksessa tavoitettiin suuri joukko perusjoukosta eli yhden vuoden liikunnanopettajakoulutuksen aloittaneista, mutta osa jätti vastaamatta ja osa jätti vastaamisen kesken. Pilotoinnin perusteella ei ole syytä olettaa, että vastaamattomuus johtuisi siitä, että kysymyksiä ei olisi ymmärretty.

Tulokset kertovat tutkimusvuoden liikunnanopiskelijakoulutuksen aloittaneiden arvomaailmasta eikä niitä voi yleistää koskemaan kaikkia liikunnanopettajakoulutuksen aloittaneita opiskelijoita. Liikunnanopettajaopiskelijoita on Suomessa hyvin vähän, minkä vuoksi tilastollisten tutkimusten tekeminen on haastavaa. Tutkimuksen merkityksellisyys onkin tarjota tietoa osana laajempaa tutkimusta liikunnanopetuksen arvoista ja testata tällaista lähestymistapaa aiheeseen myöhempää tutkimusta ajatellen.

7 TULOKSET

Tuloksista esitellään ensiksi opiskelijoiden elämänarvoja strukturoitujen ja avoimien vastausten perusteella. Toiseksi esitellään opiskelijoiden käsityksiä liikunnanopetuksen arvoista strukturoitujen, avoimien vastausten ja vastakkaisten arvosuuntausten kautta. Kolmanneksi esitellään taustamuuttujien kuten sukupuolen, ammatillisen koulutuksen ja lukiopaikkakunnan koon yhteyttä arvoihin.

7.1 Elämänarvot

Strukturoitu aineisto. Opiskelijoilta kysyttiin heille elämässä tärkeitä asioita strukturoidun kyselyn avulla. Heitä pyydettiin laittamaan 10 mainittua arvoa tärkeysjärjestykseen numeroimalla ne yhdestä kymmeneen. Mitä pienempi keskiarvo, sitä tärkeämpänä opiskelijat pitivät arvoa elämässään.

TAULUKKO 2. Yleisten arvojen keskiarvot tärkeysjärjestyksessä ja keskihajonnat.

Arvoluokka	Keskiarvo	Keskihajonta
N= 30		
1. Oma perhe	2.30	1.97
1. Terveys	2.30	1.60
3. Tasa-arvo ihmisten välillä	3.80	1.63
4. Luonnon säilyminen	5.17	2.05
5. Maailmanrauha	5.20	2.38
6. Nälän poistaminen maailmasta	5.73	2.07
7. Omalla uralla eteneminen	6.07	2.05
8. Ahkeruus ja tunnollisuus	6.10	1.69
9. Suomen kv.kilpailukyky	8.93	.094
10. Talouden ja kulutuksen kasvu	9.40	1.04

Opiskelijoiden (N=30) keskiarvon perusteella, kuten taulukosta 3 ilmenee, tärkeimpänä pidettiin omaa perhettä ja terveyttä. Kolmanneksi tärkeimpänä pidettiin tasa-arvoa.

Vähiten tärkeimpinä pidettiin talouden ja kulutuksen kasvua sekä Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. Eniten hajontaa oli arvoissa maailmanrauha, nälän poistaminen maailmasta, luonnon säilyminen ja omalla uralla eteneminen. Vähiten hajontaa oli arvoissa Suomen kansainvälinen kilpailukyky sekä talouden ja kulutuksen kasvu.

Avoimet vastaukset. Opiskelijoilta kysyttiin avoimin kysymyksin heidän elämänsä kolmea tärkeintä arvoa tärkeysjärjestyksessä. Kysymykseen sai vastata yhdellä sanalla tai pidemmällä lauseella. Vastaajat vastasivat kysymykseen yleisesti yhdellä tai useammalla sanalla. Vastausten luokittelussa käytettiin samoja 13 arvoluokkaa kuin mitä oli liikunnanopetuksen summamuuttujina. Osa vastaajista määritteli saman arvoluokan arvoja useamman kerran laittaen esimerkiksi hyväntahtoisuuden arvoja tärkeimmäksi ja toiseksi tärkeimmäksi arvoksi. Tällöin hyväntahtoisuus sijoitettiin sekä tärkeimmäksi, että toiseksi tärkeimmäksi arvotyypiksi. Osa vastaajista mainitsi useamman eri arvotyypin arvoja tietylle sijalle, jolloin se arvotyypeistä, jota ei ollut mainittu muilla sijoilla, huomioitiin arvotyyppiksi kyseiselle sijalle.

Arvoluokista opiskelijat (N=41) mainitsivat useimmin kolmen tärkeimmän arvon joukkoon hyväntahtoisuuden arvoja, sen jälkeen turvallisuuden luokkaan kuuluvan terveyden. Hyväntahtoisuus sisälsi laajasti erilaisia käsitteitä kuten rakkaus, perhe, ystävyys, ihmissuhteet, luottamus ja rehellisyys. Turvallisuuteen liittyvät arvot liittyivät yleensä terveyteen ja hyvinvointiin. Yleisen turvallisuuden mainitsi vain yksi vastaaja. Myös hedonistiset arvot ja suoriutumiseen liittyvät arvot mainittiin useasti. Hedonistista arvosuuntautumista edustavia vastauksia ilmaistiin onnellisuuden, elämän mielekkyyden ja tyytyväisyyden kautta. Suoriutuminen liittyi koulutuksen, työn ja menestymisen arvostamiseen.

Tärkeimmäksi arvoksi mainittiin useimmiten terveys ja hyväntahtoisuus. Avointen vastausten perusteella vastaajat ovat yksimielisempiä siitä, että turvallisuuden arvoluokkaan kuuluva terveys kuuluu kahden tärkeimmän arvon joukkoon. Terveyden mainitsemista vastaajista yhtä lukuun ottamatta kaikki pitivät terveyttä tärkeimpänä tai toiseksi tärkeimpänä arvona. Seuraavaksi eniten mainintoja sai hedonismi. Myös universalistiset arvot, suoriutuminen ja itseohjautuvuus saivat mainintoja. Universalismi

ilmeni luonnon ja oikeudenmukaisuuden arvostamisena. Toiseksi tärkeimmäksi arvoksi mainittiin useimmin terveys ja hyväntahtoisuus. Lisäksi mainittiin universalismi, hedonismi sekä muutama luokittelematon irrallinen vastaus. Kolmanneksi tärkeimmäksi arvoksi mainittiin useimmin hyväntahtoisuus. Kolmanneksi tärkeimmän arvon kohdalla oli paljon hajontaa. Mainintoja sai suoriutuminen, hedonismi, universalismi, itseohjautuvuus, liikunnallinen elämäntapa, terveys ja luokittelematon joukko.

7.2 Liikunnanopetuksen arvot.

Strukturoitu aineisto. Opiskelijoiden näkemyksiä liikunnanopetuksen arvoista tarkasteltiin kyselylomakkeen avulla. Opiskelijat antoivat väittämille pisteytyksen yhdestä viiteen. Väitteistä laadittiin kolmetoista summamuuttujaa, jotka edustavat arvoluokkia. Mitä suuremman keskiarvon arvoluokka sai, sitä enemmän opiskelijat pitivät arvoa tärkeänä liikunnanopetuksessa.

TAULUKKO 4. Liikunnanopetuksen arvoluokat tärkeysjärjestyksessä sekä keskiarvot ja keskihajonnat.

Arvoluokka	N	Keskiarvo	Keskihajonta
1. Hedonismi	38	4.33	.49
2. Tasa-arvo	38	4.25	.47
3. Liikunnallinen elämäntapa	36	4.25	.45
4. Hyväntahtoisuus	38	4.02	.65
5. Itseohjautuvuus	36	3.97	.78
6. Suoriutuminen	36	3.95	.51
7. Terveys	38	3.94	.48
8. Universalismi	36	3.81	.82
9. Virikkeisyys	36	3.74	.60
10. Yhdenmukaisuus	36	3.67	.72
11. Perinteet	36	3.27	.66
12. Turvallisuus	36	3.16	.66
13. Valta	36	2.24	.60

Keskiarvon perusteella liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijat arvottivat korkeimmalle hedonismin, tasa-arvon ja liikunnallisen elämäntavan. Tämän jälkeen arvostettiin

tasaisesti hyvántahtoisuutta, itseohjautuvuutta, suoriutumista ja terveyttä. Seuraavaksi tärkeimpinä pidettiin universalismia, virikkeisyyttä, yhdenmukaisuutta. Perinteitä, turvallisuutta ja valtaa arvostettiin vähiten. Eniten hajontaa oli arvoluokissa universalismi, itseohjautuvuus ja yhdenmukaisuus. Vähiten hajontaa oli arvoluokissa liikunnallinen elämäntapa, tasa-arvo ja terveys. Tarkemmin tulokset on eritelty edellisen sivun taulukossa numero 4.

Avoimet vastaukset. Vastaajia pyydettiin kirjaamaan heidän mielestään kolme tärkeintä liikunnanopetuksen arvoa. Avointen vastausten perusteella liikunnassa tärkeintä on ilo, oikeudenmukaisuus, sosiaalisuus, liikuntataidot, terveyden edistäminen, uudet kokemukset, elinikäinen liikunta ja itsensä toteuttaminen.

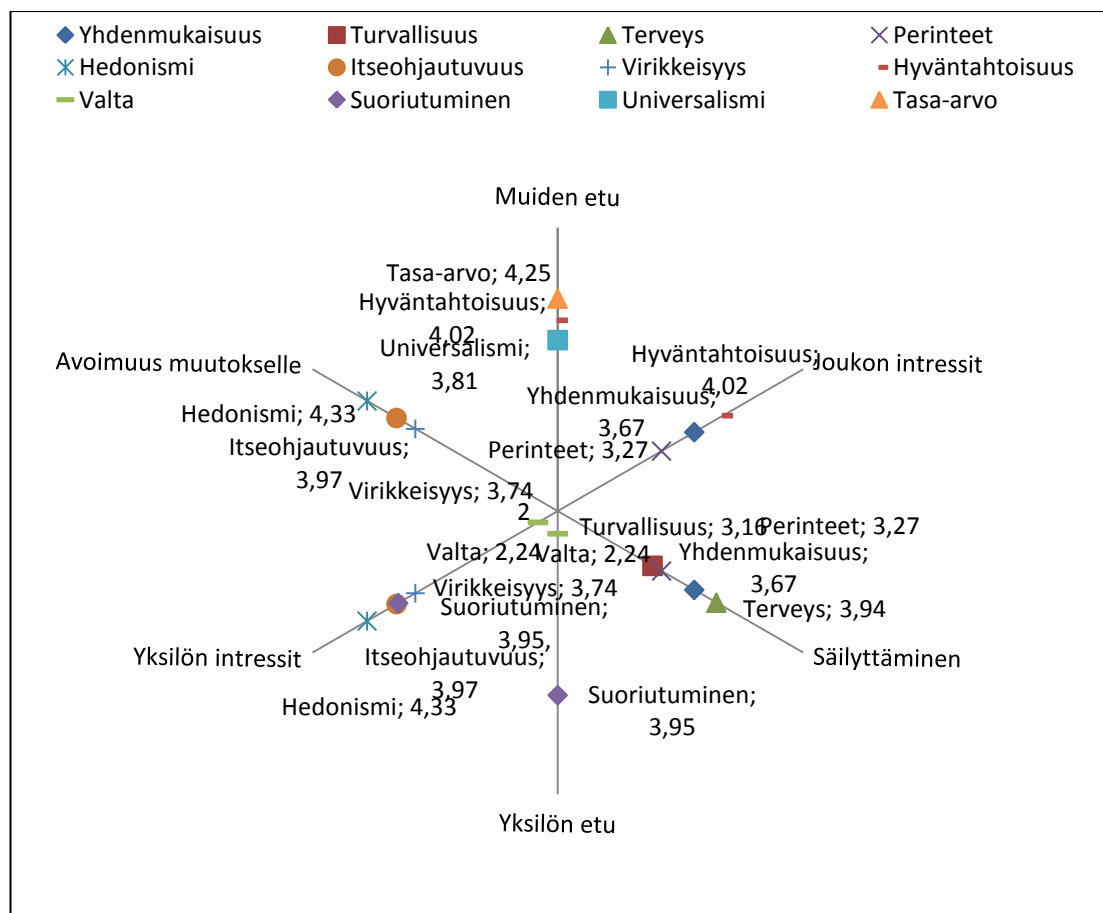
TAULUKKO 5. Avoimet vastaukset liikunnanopetuksen kohdalla.

Hedonismi	liikunnan ilo, virkistys, positiiviset kokemukset, onnistumiset
Universalismi	oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, suvaitsevaisuus, monipuolinen näkemys
Hyvántahtoisuus	yhteisöllisyys, sosiaalisuus, yhdessä tekeminen, ryhmätyöt, kaikki mukaan.
Itseohjautuvuus	itsenäisyys, vapaus, itsensä toteuttaminen
Suoriutuminen	liikuntataidot, motoriset perustaidot
Virikkeisyys	uudet ja monipuoliset kokemukset, uudet haasteet, elämykset
Terveys	fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden edistäminen, kansanterveys, kunto, terveysvaikutusten ymmärtäminen ja arvostaminen, terveet elämäntavat, muussa elämässä jaksaminen.
Liik. elämäntapa	elinikäinen liikunnallinen elämäntapa.

Vastaukset luokiteltiin samoin kuin yleisissä arvoissa 13 arvoluokkaan. Opiskelijat eivät maininneet kaikkia Schwartzin arvoluokittelun arvoja. Tärkeimmäksi arvoksi mainittiin useimmin hedonismi ja liikunnallinen elämäntapa. Useamman maininnan sai myös terveys ja universalismi. Lisäksi mainittiin hyvántahtoisuus ja suoriutuminen. Toiseksi tärkeimmäksi arvoksi mainittiin useimmin hedonismi, hyvántahtoisuus ja liikunnallinen elämäntapa. Mainintoja saivat myös virikkeisyys, terveys, universalismi ja suoriutuminen. Kolmanneksi tärkeimmäksi mainittiin useimmin terveys, suoriutuminen

ja hyväntahtoisuus. Myös universalismi, virikkeisyys, hedonismi ja liikunnallinen elämäntapa saivat mainintoja. Taulukossa 5 on eritelty tarkemmin, minkälaisia vastauksia opiskelijat mainitsivat avoimissa vastauksissaan tiettyyn arvoluokkaan.

Arvosuuntautuminen. Liikunnanopetuksen arvotyyppejä tarkasteltiin arvojännitteiden kautta arvokehällä. Arvosuuntautumisten välisen erotuksen lisäksi arvotyyppien suhteita arvosuuntautumisen sisällä tarkasteltiin laadullisesti. Arvotyyppien sijoittumista arvokehälle arvosuuntautumisten mukaisesti on havainnollistettu kuvion 2 avulla.

KUVIO 2. Arvotyypit arvokartalla sijoitettuna arvosuuntauksiinsa.

Koko ryhmän keskiarvon perusteella liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijat arvottivat vain hieman korkeammalle (0,20) avoimuutta muutokselle kuin säilyttäviä arvoja. Arvokartalla turvallisuus sijoittuu säilyttävistä arvoista alimmalle sijalle. (Kuvio 2) Säilyttävien arvojen suhteen turvallisuus ja terveys sijoittuvat ääripäihin, vaikka ne edustavat Schwartzin teoriassa samaa arvotyyppiä. Vaikka terveys ei sijoitu

strukturoidun aineiston perusteella tärkeimpien arvojen joukkoon, niin sitä pidetään selkeästi turvallisuutta tärkeämpänä. Samansuuntainen on myös avoimien vastausten tulos liikunnanopetuksen arvoista, josta ilmenee, että yksikään tähän tutkimukseen osallistunut liikunnanopettajaopiskelija ei maininnut turvallisuuteen liittyviä asioita kolmen tärkeimmän arvon joukkoon, toisin kuin terveyteen liittyviä asioita. Väitteiden suhteen turvallisuus edustaa enemmän ryhmän turvallisuutta liikuntatunnilla ja terveys edustaa yksilön terveyden yleistä edistämistä.

Arvotyyppien yhdistäminen sijoittaisi turvallisuuden muiden säilyttävien arvojen yhdenmukaisuuden ja perinteiden väliin (3,55) sekä arvokartalla ja että yleisessä arvojärjestyksessä sijoittuen sijalle 11 sijojen 7 ja 12 sijasta. Tästä näkökulmasta säilyttävät arvot sijoittuvat opiskelijoiden arvojärjestyksessä viimeisiksi arvoiksi. Poikkeuksena tästä on vain valta, joka pitää selkeästi arvojärjestyksen viimeistä tilaa. Se ei sisälly säilyttäviin arvoihin, mutta ei edusta myöskään avoimuutta muutokselle.

Keskiarvojen perusteella liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijat arvottivat yhtä korkealle yksilön ja joukon intressejä edustavaa arvosuuntautumista. Arvokartalla yksilön intressien ääripäihin samoin kuin koko arvojärjestyksen ääripäihin sijoittuvat valta ja hedonismi merkittävällä 2,09 erotuksella. Tämä viittaa siihen, että opiskelijat pitävät tärkeimpänä liikunnanopetuksessa iloa ja virkistystä. Opiskelijat eivät pitäneet tärkeinä saavutuksiin ja menestymiseen kannustamista sekä kilpailuhenkeä ja paremmuusluokittelua liikuntatunneilla.

Keskiarvojen perusteella liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijat arvottivat selkeästi korkeammalle (0,93) muiden etua yksilön kustannuksella kuin yksilön etua muiden kustannuksella. Opiskelijat suhtautuvat kuitenkin yhtä myönteisesti suoriutumiseen kuin altruistisiin arvoihin. Valtaan opiskelijat suhtautuvat selkeästi negatiivisemmin minkä vuoksi arvosuuntautuminen edustaa altruistista suuntaa.

Yksittäisiä väitteitä tarkasteltiin vallan ja suoriutumisen suuren eron vuoksi. Tarkastelu osoitti, vallan suhteen opiskelijat pitävät tärkeänä kannustamista urheilumenestykseen ja saavutuksiin elämässä, mutta eivät ihmisten luokittelua menestyksen perusteella. Tarkastellessa arvotyyppin suoriutuminen sisällä olevia yksittäisiä väitteitä on havaittavissa, että opiskelijoiden arvojärjestyksessä se nousee kaikista tärkeimmäksi

arvotyypiksi, jos poistetaan väite kilpaurheilun lajitekniikoiden opettelemisesta. Tässä tapauksessa kilpaurheilun tekniikat on voitu yhdistää negatiivisessa mielessä myös kilpailuun.

Myös altruististen arvojen, tasa-arvon, universalismin ja hyväntahtoisuuden, suhteen väitteitä tarkasteltiin laadullisesti universalismin poikkeuksellisen heikon keskiarvon vuoksi. Keskiarvojen perusteella opiskelijat arvottavat korkeimmalle sellaiset väittämät, mitkä liittyvät siihen, että kaikki pitää saada mukaan liikkumaan ja tulla kohdelluksi hyvin liikuntatunnilla. Kun kysymykset tarkentuvat kansojen väliseen tasa-arvoon, luonnon kunnioittamiseen ja monikulttuurisuuteen vaihtelua on enemmän ja keskiarvot tippuvat. Lisäksi keskiarvo tippuu myös sukupuolten erilaisten tarpeiden huomioonottamisen kohdalla. Tästä näkökulmasta universalismi tippui sille hyvin keskeisten arvojen vuoksi kun taas hyväntahtoisuuteen liittyvät arvoja pidettiin tärkeämpinä. Tasa-arvoa arvostettiin korkealle, mutta tasa-arvon tärkeimpinä pidetyt väitteet liittyivät ryhmän sisäiseen toimintaan eli hyväntahtoisuuteen, eivätkä kaikkiin ihmisiin eli universalismiin.

7.3 Taustamuuttujien yhteys arvoihin

Taustamuuttujina tässä tutkimuksessa olivat sukupuoli, koulutus ja lukiopaikkakunnan koko. Kaikkien taustamuuttujien yhteyttä tarkasteltiin strukturoidun aineiston osalta t-testillä ja arvojärjestyksiä vertailemalla. Lisäksi sukupuolen yhteyttä arvoihin tarkasteltiin avointen kysymysten osalta sekä kummankin sukupuolen keskiarvojen sijoittumista arvosuuntautumisten suhteen.

7.31 Sukupuolen yhteys arvoihin

Yleiset arvot. Riippumattomien otosten t-testi osoitti (taulukko 6), että naisen keskiarvo yleisissä arvoissa tasa-arvon kohdalla oli tilastollisesti merkitsevästi korkeampi kuin miesten. Tämä tarkoittaa, että miehet laitoivat tasa-arvon tärkeysjärjestyksessä tärkeämmäksi kuin naiset.

Arvon oma perhe kohdalla tulokset lähestyivät tilastollisesti merkitsevää eroa. Miesten keskiarvo (3) oli korkeampi kuin naisten keskiarvo (1,76) ($t(28)=-1.765$, $p=0.089$.)

Tämä tarkoittaa, että naiset arvostivat korkeammalle omaa perhettä kuin miehet. Muiden yleisten arvojen kohdalla ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

TAULUKKO 6. Sukupuolten väliset keskiarvoerot yleisissä arvoissa. (t-testi)

Arvoluokka	Naiset (N=17)		Miehet (N=13)		t	p
	ka	kh	ka	kh		
Oma perhe	1.76	1.48	3.00	2.35	-1.765	.089
Terveys	1.94	1.14	2.77	2.01	-1.332	.200
Tasa-arvo ihmisten välillä	4.47	1.55	2.92	1.32	2.890	.007
Luonnon säilyminen	5.41	2.03	4.85	2.12	.742	.464
Maailmanrauha	5.53	2.13	4.77	2.72	.862	.396
Nälän poistaminen maailmasta	5.41	1.97	6.15	2.19	-.974	.339
Oma uralla eteneminen	5.71	1.83	6.54	2.30	-1.107	.278
Ahkeruus ja tunnollisuus	6.12	2.00	6.08	1.32	.064	.949
Suomen kv.kilpailukyky	9.06	.83	8.77	1.09	.828	.415
Talouden ja kulutuksen kasvu	9.59	.51	9.15	1.46	1.024	.323

Naisten ja miesten arvojärjestykset eroavat toisistaan alla olevan taulukon 7 perusteella. Erot johtuvat seuraavien arvojen paikan vaihdoksista. Naisten arvojärjestyksessä korostuvat miehiä enemmän oma perhe, luonnon säilyminen, nälän poistaminen maailmasta ja omalla uralla eteneminen. Miesten arvojärjestyksessä korostuvat naisia enemmän tasa-arvo ihmisten välillä, maailmanrauha sekä ahkeruus ja tunnollisuus. Suomen kansainvälinen kilpailukyky sekä talouden ja kulutuksen kasvu pitävät arvojärjestyksen häntäpäätä naisilla ja miehillä.

TAULUKKO 7. Naisten ja miesten arvojärjestys strukturoitujen vastausten perusteella.

Naisten arvojärjestys (N=17)	Miesten arvojärjestys (N=13)
Oma perhe	Terveys
Terveys	Tasa-arvo ihmisten välillä
Tasa-arvo ihmisten välillä	Oma perhe
Luonnon säilyminen	Maailmanrauha
Nälän poistaminen maailmasta	Luonnon säilyminen
Maailmanrauha	Ahkeruus ja tunnollisuus
Oma uralla eteneminen	Nälän poistaminen maailmasta
Ahkeruus ja tunnollisuus	Oma uralla eteneminen
Suomen kv.kilpailukyky	Suomen kv.kilpailukyky
Talouden ja kulutuksen kasvu	Talouden ja kulutuksen kasvu

Sukupuolijakauma avointen kysymysten perusteella. Sukupuolijakaumaa tarkasteltiin myös avointen vastausten perusteella. Avointenkin vastausten perusteella huomataan, että naiset arvostavat korkeammalle läheisiä ihmissuhteita. Naiset mainitsevat tärkeimmäksi arvoksi 12 kertaa hyväntahtoisuuden arvoja, kuten perhe, rakkaus ja ihmissuhteet, kun miehet mainitsevat näitä vain 4 kertaa. Naiset mainitsevat arvons myös kokonaisuudessaan useammin (25) kuin miehet (19), mutta kokonaiskuvan kannalta ero ei ole merkittävä, sillä naisia on miehiä enemmän eli suhteessa naiset (23) ja miehet (18) mainitsevat arvons yhtä usein.

Toinen huomiota herättävä ero on terveyden kohdalla. Naiset mainitsevat terveyden ja hyvinvoinnin 14 kertaa toiseksi tärkeimmäksi arvoksi kun miehet mainitsivat sen 5 kertaa. Kokonaisuudessaan naiset (22) mainitsivat sen myös useammin kolmen tärkeimmän joukkoon kuin miehet (14). Naisten arvomaininnat kasaantuivat enemmän läheisten ihmissuhteiden ja terveyden luokkiin, kun miesten arvomaininnat olivat monipuolisempia. Arvoluokkia mainittiin kuitenkin melko tasaisesti kummankin sukupuolen edustajien osalta.

Tarkastellessa strukturoituja arvoja erikseen kummankin sukupuolen osalta ovat tulokset samansuuntaiset kuin avointen vastausten. Myös strukturoiduissa arvoissa

naiset mainitsevat terveyden useimmiten juuri toiseksi tärkeimmäksi arvoksi. Oma perhe taas mainitaan useimmiten tärkeimmäksi arvoksi. Myös miehillä nämä arvot mainitaan useimmin kahden ensimmäisen joukkoon, mutta hajontaa on enemmän.

Tarkasteltaessa tasa-arvoa, joka oli ainut tilastollisesti merkitsevästi poikkeava arvo sukupuolten välillä, huomataan, että tasa-arvon suhteen miesten vastauksissa on vähemmän vaihtelua kuin naisilla. Miehistä 53,8% arvottaa tasa-arvon kolmanneksi tärkeimmäksi arvoksi. Strukturoiduissa kysymyksissä miehistä 76,9% mainitsee arvon kolmen tärkeimmän arvon joukkoon kun naisista sama lukema on 29,4%. Avoimissa vastauksissa kumpikaan sukupuoli ei maininnut tasa-arvoa yksittäisenä arvona, vaan universalismiin sisällytetyt arvot liittyivät muihin asioihin.

Sukupuolen yhteys liikunnanopetuksen arvoihin. Riippumattomien otosten t-testin perusteella miesten ja naisten keskiarvot erosivat toisistaan.

TAULUKKO 8. Sukupuolten väliset keskiarvoerot liikunnanopetuksen arvoissa. (t-testi)

Arvoluokka	Naiset (N=22)		Miehet (N=14–16)		t	p
	ka	kh	ka	kh		
1. Hedonismi	4.39	.48	4.24	.52	.946	.351
2. Tasa-arvo	4.35	.44	4.11	.48	1.604	.117
3. Liik. elämäntapa	4.37	.39	4.06	.48	2.173	.037
4. Hyväntahtoisuus	4.28	.56	3.65	.60	3.329	.002
5. Itseohjautuvuus	4.15	.76	3.69	.73	1.826	.077
6. Suoriutuminen	3.97	.53	3.91	.50	.330	.743
7. Terveys	4.03	.52	3.81	.40	1.375	.178
8. Universalismi	3.95	.87	3.59	.72	1.288	.206
9. Virikkeisyys	3.70	.60	3.80	.61	-.485	.631
10. Yhdenmukaisuus	3.87	.66	3.34	.70	2.288	.028
11. Perinteet	3.40	.74	3.06	.49	1.539	.133
12. Turvallisuus	3.40	.54	2.77	.66	3.117	.004
13. Valta	2.30	.58	2.14	.62	.766	.449

Naisten keskiarvo yhdenmukaisuuden, hyväntahtoisuuden, liikunnallisen elämäntavan ja turvallisuuden osalta oli tilastollisesti merkitsevästi korkeampi kuin miesten keskiarvo (ks. taulukko 8). Eniten hajontaa kummankin sukupuolen kohdalla oli arvoluokissa itseohjautuvuus ja universalismi. Naisilla eniten hajontaa oli arvoluokan perinteet ja miehillä arvoluokan yhdenmukaisuus kohdalla. Vähiten hajontaa miehillä oli arvoluokissa liikunnallinen elämäntapa, tasa-arvo ja terveys sekä naisilla arvoluokissa liikunnallinen elämäntapa ja tasa-arvo.

Naisten ja miesten arvojärjestyksiä tarkasteltiin myös erikseen. Taulukon 9 perusteella arvojärjestys on samansuuntainen kuin t-testin tulos hyväntahtoisuuden, liikunnallisen elämäntavan, yhdenmukaisuuden ja turvallisuuden korostumisesta naisten arvoissa enemmän kuin miesten arvoissa. Naisten arvojärjestyksessä hyväntahtoisuus on sijalla 4. ja miesten arvojärjestyksessä vasta sijalla 8. Sekä naiset että miehet arvottavat liikunnallisen elämäntavan ja tasa-arvon lähes yhtä tärkeäksi, mutta miesten arvojärjestyksessä tasa-arvo nousee toiselle sijalle ja naisten kohdalla se jää kolmannelle sijalle liikunnallisen elämäntavan alapuolelle. Naisten arvojärjestyksessä turvallisuus jakaa saman sijan perinteiden kanssa, mutta miesten arvojärjestyksessä turvallisuus ilmenee vähemmän tärkeänä arvona kuin perinteet. Naisten kohdalla perinteiden suhteen on hajontaa.

Naisten ja miesten arvojärjestykset (ks. taulukko 9) eroavat siten, että miesten arvojärjestyksessä suoriutuminen, terveys ja virikkeisyys nousevat tärkeämmäksi kuin hyväntahtoisuus ja itseohjautuvuus, toisin kuin naisilla. Virikkeisyys sijoittuu miesten arvojärjestyksessä sijalle 6. ja naisten arvojärjestyksessä se sijoittuu vasta sijalle 10. yhdenmukaisuuden alapuolelle. Miehet painottavat myös keskiarvollisesti virikkeisyyttä enemmän suhteessa perinteisiin kuin naiset, joiden keskiarvoissa virikkeisyys ja perinteet lähenevät toisiaan. Vaikka taustamuuttujilla ei ollut tilastollista yhteyttä perinteiden ja virikkeisyyden arvottamiseen niin erityisesti miehillä korostunut keskiarvo ja arvojärjestyksen suunta antaa viitteitä miesten ja naisten eroista akselilla virikkeisyys–perinteet.

Tutkimuksen tulos sukupuolen osalta ilmentää sitä, että terveys tippuu naisten arvojärjestyksessä sen vuoksi, että naiset arvottavat itseohjautuvuuden ja hyväntahtoisuuden korkeammalle. Keskiarvon perusteella miehet (ka 3.91) pitävät

suoriutumista hieman vähemmän tärkeänä kuin naiset, mutta arvojärjestyksessä se sijoittuu miehillä sijalle neljä ja naisilla (ka 3.97) vasta sijalle seitsemän.

TAULUKKO 9. Miesten ja naisten liikunnanopetuksen arvojärjestykset.

Miesten arvojärjestys	Naisten arvojärjestys
1. Hedonismi	1. Hedonismi
2. Tasa-arvo	2. Liikunnallinen elämäntapa
3. Liikunnallinen elämäntapa	3. Tasa-arvo
4. Suoriutuminen	4. Hyväntahtoisuus
5. Terveys	5. Itseohjautuvuus
6. Virikkeisyys	6. Terveys
7. Itseohjautuvuus	7. Suoriutuminen
8. Hyväntahtoisuus	8. Universalismi
9. Universalismi	9. Yhdenmukaisuus
10. Yhdenmukaisuus	10. Virikkeisyys
11. Perinteet	11. Perinteet
12. Turvallisuus	11. Turvallisuus
13. Valta	13. Valta

Naisten ja miesten taulukon käytön eroavaisuuksien vuoksi tarkasteltiin arvosuuntautumista arvokartalla myös erikseen naisten ja miesten osalta. Vertailtaessa naisten ja miesten arvosuuntautumista erikseen huomattiin, että opiskelijoiden arvosuuntautuminen uudistavaan suuntaan oli voimakkaampi kuin tuloksia yhdessä tarkastellessa, täten erotuksen ollessa miehillä 0,66 ja naisilla 0,44.

Vertailtaessa naisten ja miesten arvosuuntautumista erikseen huomattiin myös, että miehet arvottivat hieman tärkeämmäksi (-0,21) arvot, jotka edustivat yksilön intressejä kuin joukon intressejä naisten arvottaessa päinvastoin joukon intressejä korkeammalle kuin yksilön intressejä (0,15). Naisten ja miesten tulosten vertailu erikseen oli samansuuntainen kuin koko ryhmän tulokset yksilön ja muiden edun tavoittelun suhteen. Opiskelijat arvottivat tärkeämmiksi muiden etua yksilön edun kustannuksella kuin yksilön edun tavoittelua muiden kustannuksella. Miehillä erotus oli 0,75 ja naisilla 1,05.

Avoimissa vastauksissa vastaukset olivat hyvin tasaisia naisten ja miesten välillä. Naiset mainitsivat hieman useammin hedonismia, hyvántahtoisuuden ja terveyden. Miehet taas mainitsivat useammin liikunnallisen elämäntavan ja liikuntataidot. Avoimet vastaukset puoltavat strukturoituja tuloksia, joissa naisilla oli selkeästi korkeampi keskiarvo hyvántahtoisuuden kohdalla. Se oli päinvastainen kuin strukturoitu tulos liikunnallisen elämäntavan kohdalla, jossa naiset arvostivat tilastollisesti enemmän liikunnallista elämäntapaa. Tulos oli myös päinvastainen kuin huomio miesten terveyden painotuksessa omassa arvojärjestyksessään. Naisten arvojärjestyksessä terveyden tippuminen voikin johtua hyvántahtoisuuden ja itseohjautuvuuden korostumisesta naisten arvojärjestyksessä.

7.32 Liikunnan ammatillisen koulutuksen yhteys arvoihin.

Yleiset arvot. Liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden ja muun ryhmän keskiarvot yleisten arvojen kohdalla erosivat vain vähän toisistaan.

TAULUKKO 10. Keskiarvoerot yleisissä arvoissa liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden ja muun ryhmän välillä. (t-testi)

Arvoluokka	Muut opiskelijat (N=21)		Liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneet (N=9)		t	p
	ka	kh	ka	kh		
Oma perhe	2.00	1.58	3.00	2.65	-1.290	.208
Terveys	2.52	1.69	1.78	1.30	1.178	.249
Tasa-arvo ihmisten välillä	3.48	1.63	4.56	1.42	-1.720	.096
Luonnon säilyminen	5.10	2.12	5.33	2.00	-.287	.777
Maailmanrauha	5.29	2.17	5.00	2.96	.296	.769
Nälän poistaminen maailmasta	5.52	2.06	6.22	2.11	-.844	.406
Oma uralla eteneminen	6.57	1.87	4.89	2.03	2.191	.037
Ahkeruus ja tunnollisuus	6.10	1.55	6.11	2.09	-.023	.982
Suomen kv.kilpailukyky	8.95	.97	8.89	.93	.166	.869
Talouden ja kulutuksen kasvu	9.48	.93	9.22	1.30	.608	.548

Riippumattomien otosten t-testi osoitti (ks. taulukko 10), että muiden liikuntapedagogiikan ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden keskiarvo arvolla eteneminen kohdalla oli tilastollisesti merkitsevästi liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden keskiarvoa korkeampi. Tämä tarkoittaa, että ammatillisen koulutuksen saaneet pitivät elämässään tärkeämpänä omaa uralla etenemistä. Muut opiskelijat pitivät tasa-arvoa ihmisten välillä tärkeämpänä kuin liikunnan koulutuksen saaneet lähelle tilastollista merkitsevyyttä.

Liikunnan ammatillisen koulutuksen käyneiden ja muun ryhmän arvojärjestykset eroavat toisistaan. Arvojärjestyksen perusteella liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneet sijoittavat oman perheen arvojärjestyksessä vähemmän tärkeäksi arvoksi kuin muut opiskelijat. Keskiarvojen perusteella he pitävät myös omaa perhettä vähemmän tärkeänä kuin muu ryhmä. Heidän arvojärjestyksessään korostuu omalla uralla eteneminen ja he tiputtavat nälän poistamisen maailmasta muuta ryhmää alemmalle sijalle.

Liikunnanopetuksen arvot. Riippumattomien otosten t-testi osoitti, että liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden keskiarvo liikunnanopetuksen arvoissa oli muita liikuntapedagogiikan ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita tilastollisesti merkitsevästi korkeampi yhdenmukaisuuden ja tasa-arvon kohdalla (ks. taulukko 11). Mikä tarkoittaa, että ammatillisen koulutuksen saaneet pitivät kyseisiä arvoja tärkeämpinä. Myös universalismin ja liikunnallisen elämäntavan suhteen ammatillisen koulutuksen saaneilla oli korkeampi keskiarvo lähelle tilastollista merkitsevyyttä. Universalismin kohdalla on hajontaa kummassakin ryhmässä.

Ammatillisen koulutuksen saaneiden opiskelijoiden kohdalla oli vähemmän hajontaa kaikissa muissa arvoissa paitsi virikkeisyyden ja universalismin kohdalla. Erityisesti itseohjautuvuuden, virikkeisyyden, perinteiden ja turvallisuuden suhteen muiden opiskelijoiden keskihajonta oli suurempi kuin ammatillisen koulutuksen saaneilla.

TAULUKKO 11. Keskiarvoerot liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden ja muun ryhmän välillä liikunnanopetuksen arvoissa. (t-testi)

Arvoluokka	Muut liikunta- pedagogiikan opiskelijat (N=25–29)		Liikunnan ammattillisen koulutuksen saaneet (N=11–12)		t	p
	ka	kh	ka	kh		
1. Hedonismi	4.34	.54	4.29	.38	.279	.782
2. Tasa-arvo	4.14	.47	4.53	.35	-2.456	.019
3. Liikunnallinen elämäntapa	4.17	.45	4.44	.41	-1.704	.097
4. Hyväntahtoisuus	3.96	.66	4.16	.63	-.890	.379
5. Itseohjautuvuus	3.86	.81	4.24	.64	-1.373	.179
6. Suoriutuminen	3.87	.52	4.13	.47	-1.399	.171
7. Terveys	4.00	.52	3.78	.35	1.278	.209
8. Universalismi	3.64	.77	4.18	.86	-1.881	.069
9. Virikkeisyys	3.74	.59	3.73	.63	.076	.940
10. Yhdenmukaisuus	3.50	.72	4.04	.58	-2.156	.038
11. Perinteet	3.20	.71	3.42	.55	-.906	.372
12. Turvallisuus	3.09	.72	3.31	.49	-.925	.361
13. Valta	2.33	.60	2.04	.56	1.367	.181

Liikunnan ammatillisen koulutuksen käyneiden ja muiden opiskelijoiden arvojärjestykset erosivat toisistaan (taulukko 12). Tulokset ovat samansuuntaiset kuin t-testin tulokset ryhmien eroista tasa-arvon ja yhdenmukaisuuden suhteen. Ammatillisen koulutuksen käyneet sijoittivat tasa-arvon tärkeimmäksi arvoksi yli liikunnallisen elämäntavan ja hedonismin. He olivat myös hyvin yksimielisiä arvon sijoittumisesta arvojärjestyksen yläpäähän. Yhdenmukaisuus sijoittuu ammatillisen koulutuksen saaneiden kohdalla 8. sijalle terveyden ja virikkeisyyden yläpuolelle toisin kuin muun ryhmän kohdalla.

Universalismi sijoittuu ammatillisen koulutuksen saaneiden kohdalla sijalle viisi ja muiden opiskelijoiden kohdalla vasta sijalle yhdeksän. Arvojärjestyksen perusteella universalismin arvotyyppi (universalismi ja tasa-arvo) korostuu liikunnallisen ammatillisen koulutuksen saaneiden ryhmässä. Liikunnallinen elämäntapa sijoittuu kummankin ryhmän arvojärjestyksessä toiselle sijalle. Arvojärjestyksen perusteella terveys sijoittuu ammatillisen koulutuksen saaneiden kohdalla vasta sijalle 9. mutta muun ryhmän kohdalla sijalle 4.

TAULUKKO 12. Liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden opiskelijoiden ja muiden ensimmäisen vuoden liikunnanopettajaopiskelijoiden arvojärjestykset.

Muiden liikunnanopettaja- opiskelijoiden arvojärjestys (N=25–29)	Liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden arvojärjestys (N=11–12)
1. Hedonismi	1. Tasa-arvo
2. Liikunnallinen elämäntapa	2. Liikunnallinen elämäntapa
3. Tasa-arvo	3. Hedonismi
4. Terveys	4. Itseohjautuvuus
5. Hyväntahtoisuus	5. Universalismi
6. Itseohjautuvuus	6. Hyväntahtoisuus
7. Suoriutuminen	7. Suoriutuminen
8. Virikkeisyys	8. Yhdenmukaisuus
9. Universalismi	9. Terveys
10. Yhdenmukaisuus	10. Virikkeisyys
11. Perinteet	11. Perinteet
12. Turvallisuus	12. Turvallisuus
13. Valta	13. Valta

7.33 Lukiopaikkakunnan koon yhteys arvoihin

Yleiset arvot. Riippumattomien otosten t-testi osoitti, että suuremmista kaupungeista tulevien opiskelijoiden keskiarvo oli tilastollisesti merkitsevästi korkeampi kuin pieniltä paikkakunnilta tulleiden keskiarvo arvon kv.kilpailukyky kohdalla (ks. taulukko 13). Tämä tarkoittaa, että suuremmilla paikkakunnilla lukionsa käyneet arvottivat kv.kilpailukykyyn vähemmän tärkeäksi kuin pieniltä paikkakunnilta

tulleet.

TAULUKKO 13. Tilastollisesti merkitsevät keskiarvoerot yli 88 000 asukkaan ja alle 52 000 asukkaan kunnissa lukionsa suorittaneiden välillä yleisissä arvoissa. (t-testi)

Arvoluokka	Yli 88 000 asukasta (N=13)		Alle 52 000 asukasta (N=15)		t	p
	ka	kh	ka	kh		
Suomen kv. kilpailukyky.	9.31	.63	8.53	1.06	2.301	.030

Muiden arvojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Isommilta paikkakunnilta tulleiden välillä oli selkeästi vähiten erimielisyyttä sen suhteen, että kv.kilpailukyky sekä talouden ja kulutuksen kasvu ovat vähiten tärkeitä arvoja. Pienemmillä paikkakunnilla hajontaa oli enemmän. Pienemmiltä paikkakunnilta tulleet olivat selkeästi yksimielisempiä siitä, että oman perheen paikka on tärkeimpien arvojen joukossa.

Opiskelijoiden arvojärjestykset näyttäytyivät hyvin samanlaisina riippumatta kuntien koosta. Arvojärjestys ilmentää samaa kuin keskihajonta eli oman perheen paikkaa tärkeimpänä arvona pienemmiltä paikkakunnilta tulleiden ryhmässä. Toinen ero arvojärjestyksissä ja keskiarvoissa ilmenee nälän poistaminen maailmasta kohdalla, pienistä kunnista tulleiden sijoittaessa sen alemmas.

Liikunnanopetuksen arvot. Riippumattomien otosten t-testin perusteella suurista ja pienistä kunnista tulleiden keskiarvot eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Pienemmistä kunnissa lukionsa käyneet antoivat arvoille yleisesti enemmän arvoa kuin isompien kuntien lukioista tulleet. Poikkeuksena oli valta, jonka keskiarvo oli korkeampi isommista kunnista tulleiden joukossa. Eniten hajontaa oli isoista kunnista tulleiden kohdalla summamuuttujissa perinteet ja universalismi. Pienemmistä kunnista tulleiden välillä hajontaa oli eniten summamuuttujissa itseohjautuvuus, universalismi, yhdenmukaisuus ja turvallisuus.

Liikunnanopetuksen arvojärjestyksissä ei ollut merkittäviä eroja lukiopaikkakunnan koon perusteella. Pienistä kunnista tulleilla terveystieteiden sijainti sijoittui sijalle 4, mutta vasta sijalle 8 suuremmissa kunnissa lukionsa käyneiden arvojärjestyksessä. Keskiarvot olivat kuitenkin samat kummassakin ryhmässä. Suurista kunnista tulleiden keskiarvot olivat itseohjautuvuuden, universalismin ja suoriutumisen suhteen korkeampia kuin pienistä kunnista tulleiden keskiarvot, mikä johti terveyden tippumiseen arvojärjestyksessä.

8 POHDINTA

Pohdin aluksi tutkimuksen keskeisiä tuloksia. Tämän jälkeen pohdin tutkimuksen luotettavuutta ja esitän jatkotutkimusehdotukseni.

8.1 Keskeisten tulosten tarkastelu

Opiskelijat pitivät hyvin yksimielisesti hedonismia tärkeimpänä liikunnanopetuksen arvona. Tulos on samassa linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa. Sekä suomalaiset opettajaopiskelijat että liikunnanopettajat nostavat hedonistiset arvot yhdeksi tärkeimmistä liikunnanopetuksen arvoista. (Ilmanen ym. 2010; Jaakkola 2010; Kangas & Kyllönen 2011, 47–48, 55–57; Salminen 2011, 37, 46, 56.) Ammatillisen koulutuksen käyneiden ryhmä oli poikkeava siinä mielessä, että he korostivat tasa-arvoa ja liikunnallisen elämäntapaa enemmän, mikä tiputti hedonismin arvojärjestyksen kolmanneksi.

Puohiniemi (2002) esittää näkemyksen siitä, kuinka joskus tietyn arvon suuntaan toiminnan ohjaaminen voi edellyttää vastakkaisen arvosuunnan mukaista toimintaa. Esimerkiksi hedonistinen arvomaailma on vastakkainen ympäristönsuojelulle ja terveydelle. Puohiniemi ehdottaa, että jos halutaan hedonistista arvomaailmaa tärkeänä pitävä toimimaan ympäristöystävällisesti, ei kannata vain korostaa tätä arvomaailmaa, vaan miettiä, kuinka hän voisi saada mielihyvää tällaisesta toiminnasta. (Puohiniemi 2002, 222.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) hedonismi ilmeni välinearvona liikunnalliseen elämäntapaan. Voi kysyä onko ilolla ja nautinnolla itsessään niin paljon arvoa kohderyhmän mielestä, että liikunnan paikkaa opetussuunnitelmassa voisi esimerkiksi puolustaa sen avulla. Opiskelijoiden vastaukset voivat ilmentää myös samankaltaista vahvaa uskoa hedonismin pätevyyyteen välinearvona muihin päämääriin kuin mikä tuli esille Puohiniemen (2002) näkemyksestä. Joka tapauksessa, myös tämän tutkimuksen tulokset ilmentävät sitä, että suomalaisessa liikunnanopetuksessa korostuu poikkeuksellisen voimakas arvopainotus hedonismin suuntaan verrattuna kansainväliseen tutkimukseen (esim. Placek ym. 1995).

Liikunnallinen elämäntapa ja suoriutuminen korostuvat tärkeimpien arvojen joukossa. Suoriutuminen nousisi arvojärjestyksen kärkeen, jos siihen ei liitettäisi kilpaurheilun lajitekniikoita. Liikuntataidot, jotka viittasivat suoriutumiseen tässä tutkimuksessa, mielletäänkin kansainvälisesti yhdeksi liikunnanopetuksen tärkeimmistä arvoista. (Behets 2001; Lambdin & Steinhardt 1992; Placek ym. 1995; Tsangaridou & O’Sullivan 1997.)

Tulosten perusteella liikunnanopetuksen arvot painottuivat Schwartzin (1992) arvosuuntauksista selkeimmin akselilla itsen ylittäminen–itsen korostaminen. Opiskelijat korostivat sekä elämänarvoissaan että liikunnanopetuksen arvoissa enemmän altruistisia arvoja kuin oman edun tavoittelua. He pitivät sekä hyväntahtoisuuteen, että universalismiin liittyviä arvoja tärkeinä. Tulosten tarkemman analyysin perusteella voidaan todeta, että opiskelijoiden arvot painottuivat enemmän väitteiden puitteissa hyväntahtoisuuteen liittyviin arvoihin. Opetussuunnitelmien perusteiden (2004) universalismin painotus ja Mikkolan (2003) esittämä ympäristöarvojen nousu eivät nousseet tässä mielessä esille tuloksista.

Eräs näkökulma hyväntahtoisuuden ja universalismin suhteeseen liittyy liikunnanopettajien taitoihin vastata abstraktien tavoitteiden haasteeseen. Universalismi liittyy koko maailman huomioimiseen, kun taas hyväntahtoisuus liittyy voimakkaammin muiden kanssa toimimiseen liikuntatunnin aikana. Tässä mielessä universalismi on arvopäämääränä haasteellisempi. Opiskelijat pitivät selkeästi sosiaalisten taitojen opettelemista ryhmässä tärkeämpänä liikunnanopetuksen suhteen, kuin voimakkaasti universalismiin liitettäviä arvojen, kuten luontoon ja monikulttuurisuuteen liitettäviä asioita. Toisaalta liikuntaryhmän voi ajatella edustavan oppilaalle laajempaa joukkoa ihmisiä, kuin pelkästään lähipiiriä. Oppilas kohtaa koulussa esimerkiksi erilaisia kulttuurisia identiteettejä kuin kotona.

Opiskelijat arvostavat liikunnanopetuksessa sekä yksilön että yhteisön intressejä. Miehet kuitenkin suuntautuvat hieman enemmän yksilön intresseihin ja naiset joukon intresseihin. Sukupuolten välisiä eroja selittääkin pitkälti yleismaailmalliset sukupuolten väliset erot (ks. Schwartz & Rubel 2005; Schwartz & Rubel-Lifschitz 2009). Naisten arvoissa korostui hyväntahtoisuus ja miesten arvoissa taas suoriutuminen.

Itseohjautuvuuden korostuksessaan kohderyhmä edustaa muutoshaluista ja yksilön intressejä korostavaa arvosuuntausta. Tulos on tyypillinen yksilökeskeiselle maalle kuten Suomelle. (Esim. Helkama 2009, 64–66.) Tulokset ovat myös samansuuntaisia Puohiniemen (2006) tutkimusten kanssa itseohjautuvuuden korostumisesta nuorten keskuudessa.

Itseohjautuvuuden arvostus voi linkkiytyä yksilökeskeisten arvojen lisäksi myös universalismiin ja ajatukseen uudeltaisesta itsenäisesti valintansa tekevästä toimijasta, jota Mikkola (2003) ja Puohiniemi (2006) ilmaisevat nuoren sukupolven ilmentävän. Erityisesti liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden ryhmässä korostui tällainen ajalle tyypillinen arvosuuntautuminen. He nimittäin nostivat tasa-arvon liikunnanopetuksen tärkeimmäksi arvoksi ja lisäksi arvottivat arvojärjestyksessä itseohjautuvuutta ja universalismia korkeammalle kuin muu ryhmä.

Suomi on yksilökeskeisyyden suhteen kärkimaita, mutta samalla se korostaa muusta Länsi-Euroopasta poiketen yhdenmukaisuutta. Yhdenmukaisuuden arvotyyppi on myös ollut nousussa suomalaisten arvojärjestyksessä. (Helkama 2009, 68,72,73.) Puohiniemen (2006, 316) tutkimuksen perusteella yhdenmukaisuus sijoittuu jopa sijalle kolme yli 25-vuotiaiden nuorten arvojärjestyksessä, ja nuoremman ikäpolven naisilla neljänneksi ja miehillä kuudenneksi. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan ilmennyt yhdenmukaisuuden korostumista. Yhdenmukaisuutta, joka korosti ryhmän intressejä ja säilyttämistä, ei pidetty samassa mielessä tärkeänä kuin itseohjautuvuutta. Yhdenmukaisuus sijoittui arvojärjestyksessä vasta sijalle kymmenen.

Tässä tutkimuksessa yhdenmukaisuus sisälsi voimakkaasti opettajan roolin auktoriteettina, jonka ohjeita pitää noudattaa. Liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneet voivat olla ryhmänä kokeneempia liikunnan opettamisessa, mikä voi selittää ryhmän lievästi voimakkaampaa yhdenmukaisuuden arvostamista.

Tällä tutkimuksella lähestyttiin opiskelijoiden arvoja koulun arvostiriitojen pohjalta. Koulun sosiaalistamisen painetta yli yksilöllisyyden voi ilmentää omilta osin myös itseohjautuvuuden korostuminen. Itseohjautuvuuden korostumisen voi tulkita jopa yhdenmukaisuutena sosiaalistamisen ajatuksen kautta. Tämä näkökulma perustuisi

ensinnäkin siihen, että itseohjautuvuus ei viittaa tässä tutkimuksessa kapinointiin sääntöjä vastaan, eikä siten ilmennä vastakkain asettelua. Toiseksi naiset ja liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneet eli ryhmät, jotka arvottivat yhdenmukaisuutta korkeammalle, arvottivat myös itseohjautuvuuden korkeammalle. Kolmanneksi itseohjautuvuuden sisältämät väitteet viittaavat siihen, että oppilasta kannustetaan itsenäisyyteen, jatkuvaan uuden oppimiseen ja suuntaamaan kohti tavoitteita. Itseohjautuvuus ei siten viittaa siihen, että oppilaalle annettaisiin vapaus päättää miten hän toimii, vaan että hän toimii itsenäisesti. Ja lopuksi yhdenmukaisuus viittaa Schwartzin teoriassa sellaisten asioiden välttämiseen, jotka loukkaisivat sosiaalisia odotuksia ja normeja. Tältä pohjalta voi kysyä, onko yksilökeskeisessä yhteiskunnassamme tällainen itsenäinen työteliäs ja tehokas yksilö enemmän sosiaaliset odotukset täyttävä kuin sellainen, joka ei arvosta oppimista ja itsenäisyyttä. Tästä näkökulmasta itsenäisyyteen pyrkiminen voi edustaa yhdenmukaisuutta samassa määrin kuin sääntöjen noudattaminen muutoin.

Toisaalta tästä näkökulmasta kaikkien opetussuunnitelmien perusteissa esitettyjen arvojen arvostaminen edustaa jonkinlaista sosiaalistamista, koska ne edustavat suomalaisen yhteiskunnan arvoja. Niin kuin toisessa luvussa todettiin, toisten kulttuurien kunnioituskin sisältää itsessään kulttuurisen arvolatauksen. Voi kuitenkin sanoa, että toiset opetussuunnitelmassa painotetuista arvoista ovat enemmän yhteydessä aikaan ja toiset pysyvämpään kulttuuriseen arvopohjaan. Siten, se mihin liikunnanopetuksellakin sosiaalistetaan, vaihtelee riippuen yhteiskunnallisesta arvopainotuksesta ja opettajan omasta suhteesta ajankohtaiseen arvopainotukseen. Esimerkiksi Sarjen (2007) tutkimus naisvoimistelun 1900-luvun metodioppaiden arvopohjasta, tuo esille kuinka terveys on ilmennyt vakaana pohjana naisvoimistelun arvoissa, mutta suhtautuminen yksilöllisyyteen ja yhdenmukaisuuteen on vaihdellut (Sarje 2007, 145–146).

Yleinen arvoilmapiiri voi ilmentää niitä rajoja, joiden puitteissa yksilöllisyys voi toteutua. Mediassa on puhuttu paljon liikkumattomuudesta, lihavuuden ongelmista ja siten liikunnallisen elämäntavan tärkeyttä ihmisen terveydelle on tuotu paljon esille. Liikunnallinen elämäntapa ei ole uusi asia, mutta se, että liikkumattomuudesta ollaan niin huolissaan, kuvaa aikaamme. Samalla keskustelussa ilmenee Puohiniemen kuvaama turvallisuuden korostuminen ajassamme lisäämällä kontrollia (Puohiniemi

2006, 103–104). Tietokoneen ääressä istuminen ja sen suhde liikkumattomuuteen on vaikuttanut yleiseen keskusteluun liikunnanopetuksen tärkeydestä. Vaikka altruististen arvojen lisäksi monia individualistisia arvoja pidetään tässäkin tutkimuksessa tärkeänä, niin voi kysyä kuinka usein ne liittyvät siihen, että niiden avulla johdatellaan kohti liikunnallista elämäntapaa. Jos liikunnan ilo, liikuntataitojen opettelu ja liikuntaelämysten tuottaminen oppilaille ovat pyrkimyksiä liikunnalliseen elämäntapaan, niin niihin liittyy myös sosiaalistava päämäärä.

Liikunnallinen elämäntapa arvopäämääränä voi sallia yksilöllisyyttä enemmän kuin jos liikunnanopetuksen tavoitteena olisi esimerkiksi tuottaa mahdollisimman monta huippu-urheilijaa kansainvälisiä kisoja varten. Mutta myös liikunnallinen elämäntapa kohtaa haasteen siinä, että missä mielessä oppilaan on mahdollista olla yksilöllinen arvojensa suhteen. Voi kysyä esimerkiksi, että onko yhteiskunnallisten odotusten valossa hyväksyttävämpää kyseenalaistaa käsitöitä sisältävä elämäntapa kuin liikunnallinen elämäntapa.

Liikunnanopetuksen arvopohjan suhde yksilöllisyyteen ei sinänsä poikkea siitä, miten elämänarvoissa sosiaalistamisen ja yksilöllisyyden ristiriita ilmenee. Suoriutuminen voi esimerkiksi ilmetä yksilön haluna edistää omaa uraa työelämässä, mutta samalla uralla etenemistä voidaan myös pitää sosiaalisten normien täyttämisenä. Kulttuurisesta painotuksesta riippuen jokin asia on sosiaalisten normien mukaista ja toinen ei. Toisaalta koulun kontekstissa liikunnanopetuksen sosiaalistaminen voi ilmetä poikkeuksellisina verrattuna muihin aineisiin liikunnallisen elämäntavan korostuksensa vuoksi. Voi kysyä, voisivatko esimerkiksi kokemukset omista matematiikan taidoista aiheuttaa samassa määrin negatiivisia kokemuksia joita puitaisiin mediassa, kuin mitä kokemukset huonoudesta liikuntatunneilla ovat aiheuttaneet. Liikuntataitojen merkitys sosiaalisen statuksen mittarina voi olla erilainen, jos liikunnallinen elämäntapa saa koulussa ja yhteiskunnassa statuksen erityisesti tavoiteltavana elämäntapana.

Terveysten arvottaminen yhdeksi tärkeimmistä elämänarvoista on oikeastaan sääntö yhteiskunnassamme, eikä sen arvottaminen siten ilmene yleensä käytännön toiminnan tasolla eroavina valintoina (ks. Puohiniemi 2006; Mikkola 2003). Koska yksilöiden ja ryhmien välillä on elämänarvoissa todellisuudessa vaihtelua, tarjoavat tämän tutkimuksen tulokset opiskelijoiden elämänarvoista hyvin pelkistetyn kuvan. Tämä

johtuu siitä, että tärkeimmistä elämänarvoista suurin osa maininnoista meni hyvántahtoisuuden luokkaan, joka samassa määrin edustaa yleistä arvopohjaa, jolla ei ole yhteyttä käytäntöön (ks. Puohiniemi 2006). Strukturoitu kysely puolestaan vastasi lähinnä kysymykseen siitä, edustaako ryhmä altruistista vai omaa etua tavoittelevaa arvosuuntausta.

Tulosten perusteella opiskelijat arvottivat turvallisuutta vähemmän kuin muita opetussuunnitelman perusteissa mainittuja liikunnanopetuksen arvoja. Turvallisuuden heikko asema arvojärjestyksessä voi ilmentää sitä, että he ovat kokeneet itse olonsa turvalliseksi liikuntatunneilla. Elämänarvoissaan vain yksi vastaaja mainitsi turvallisuuden kolmen tärkeimmän arvon joukkoon, mikä ilmentää suomalaisen yhteiskunnan yleistä turvallisuutta. Tätä tukee Helkaman toteamus siitä, että turvallisuutta arvostetaan enemmän jos sitä ei ole. (Helkama 2009, 56.)

Tulokset opettajaopiskelijoiden vähäisestä turvallisuuden korostamisesta ovat samansuuntaiset kuin Ahokkaan & Aution (2012) ja Kankaan & Kyllösen (2011) tulokset. Ilmasen ym. (2010) tutkimuksessa jopa 11 % liikunnanopettajista mainitsi turvallisuuden kolmen tärkeimmän arvon joukkoon, mutta tämän ja edellä mainittujen tutkimusten perusteella turvallisuus ei saanut yhtään mainintaa.

Tästä näkökulmasta Helkaman (2009) toteamus sopii hyvin myös siihen kontekstiin, että opettajat vaikuttavat korostavan turvallisuutta enemmän kuin opiskelijat. Voi nimittäin olettaa, että vaikka oppilaan toiminta tunneilla vaikuttaa tuntien turvallisuuteen, on vastuu turvallisuudesta opettajalla. Opettaja huomioi turvallisuuden suhteen asioita, joita oppilas ei välttämättä huomaa, muutoin kuin jos tunnilla ei olekaan turvallista. Tästä näkökulmasta opiskelijoiden kokemus liikuntatunneista lähinnä oppilaan roolissa ja vähäisempi kokemus opettajan roolista on saattanut vaikuttaa tuloksiin turvallisuudesta. Opiskelijoiden suhdetta omaan opettajuuteensa kuvaa myös samansuuntaisesti se, että he sijoittivat yhdenmukaisuuden kurinpidollisine asioineen arvojärjestyksen häntäpäähän.

Tulos naisten voimakkaammasta turvallisuuden painotuksesta on samansuuntainen kuin Ahokkaan & Aution (2012) tulokset, mutta päinvastaiset kuin Kankaan & Kyllösen (2011) sekä Salmisen (2010) tulokset. Yleismaailmallisesti naiset pitävät turvallisuutta

miehiä tärkeämpänä elämänarvoissaan (Schwartz & Rubel 2005), mutta suomalaiset miehet, myös nuoret miehet, pitävät turvallisuuden arvoluokkaa naisia tärkeämpänä. (Puohiniemi 2006, 24–25, 319.)

Tällä tutkimuksella pyrittiin tarkastelemaan opiskelijoiden arvoja myös suhteessa arvostirintaan, joka ilmenee koulun jatkuvan uudistumisen ja toisaalta perinteen säilyttämisen paineena. Opiskelijat pitivät avoimuutta muutokselle tärkeämpänä kuin säilyttämistä. Ero korostui erityisesti tarkastellessa naisten ja miesten tuloksia erikseen. Tulos on samansuuntainen kuin Puohiniemen tulos suomalaisten yleisestä arvosuuntautumisesta muutokselle avoimeen suuntaan (Puohiniemi 2006, 39). Säilyttävien arvojen vähäinen arvostus ilmenee yhdenmukaisuuden, turvallisuuden ja perinteiden sijoittumisena arvojärjestyksen häntäpäähän. Avoimuus muutokselle ilmenee tuloksista itseohjautuvuuden ja hedonismin painotuksena, mutta myös siten, että tulosten perusteella opiskelijat pitävät virikkeisyyttä tärkeämpänä arvoluokkana kuin perinteitä.

Tulos ilmentää virikkeisyyden korostuksessaan yksilökeskeisille, tasa-arvoisille maille ja nuorelle väestölle tyypillistä arvosuuntausta (Helkama 2009, 64–66; Puohiniemi 2002, 71–74; Schwartz & Rubel-Lifschitz 2009). Miesten ja naisten virikkeisyyden arvostamisessa ei ollut tilastollista eroa, mutta miehet arvottivat virikkeisyyttä suhteessa perinteeseen voimakkaammin ja keskiarvollisesti naisia korkeammalle. Koska tämän tutkimuksen liikunnanopetuksen arvoista virikkeisyys edusti uusia elämyksellisiä lajeja, niin miesten korostunut virikkeisyyden arvostaminen voi kertoa siitä, että he ovat avoimempia kokeilemaan liikuntatunneilla uusia liikuntalajeja. Tulos ei ole yllättävä, sillä aikaisemman tutkimuksen perusteella miehet arvottavat virikkeisyyden elämäarvoissaan naisia tärkeämmäksi (Schwartz & Rubel 2005; Puohiniemi 2006, 24–25).

Myös Puohiniemen (2002, 156–157) tulokset, joiden perusteella hyväntahtoisuuden, yhdenmukaisuuden, perinteiden ja turvallisuuden arvostaminen korreloi negatiivisesti ajalle tyypillisiin niin sanotusti uusiin harrastuksiin antavat tukensa tämän tutkimuksen tulokselle. Naiset nimittäin arvottivat kaikki nämä arvotyypit korkeammalle kuin miehet.

Liikunnanopettajaksi opiskelee paljon urheilijoita. Salimäki (2007) ja Kotkavirta (2007) keskustelevat artikkeleissaan siitä, että erityisesti huippu-urheilussa voitontahto tapaa ajaa ylitse altruististen arvojen. Tulokset ovat kuitenkin samansuuntaiset aikaisemman tutkimuksen kanssa vallan sijoittumisesta arvojärjestyksen hännille (Schwartz & Bardi 2001; Puohiniemi 2006; Ahokas & Autio 2012). Keskiarvojen perusteella opiskelijat suhtautuivat valtaan Opetussuunnitelmien perusteiden (2004) mukaisesti ja tyyppilliseen suomalaiseen tapaan, negatiivissävytteisesti. Tulokset eivät ole samansuuntaiset aikaisempien tutkimusten kanssa miesten vallan korostamisesta (ks. Puohiniemi 2006; Schwartz & Rubel 2005; Ahokas & Autio 2012), koska naisten keskiarvo oli korkeampi vallan suhteen.

Tulokset suoriutumisen ja vallan yksittäisten väitteiden analyysistä viittaavat siihen, että liikuntatunneilla ei haluta viljellä kilpailua ja luokitella ihmisiä. Toisaalta opiskelijat pitivät kaikkein tärkeimpänä liikunnallista pätevyyttä, jos kilpaurheilun lajitekniikoita ei oteta huomioon. Tulosta voi selittää aikaisemmin mainittujen oppiaineen sisällöllisten vaatimusten lisäksi, se että koulutukseen päässeet liikunnanopettajaopiskelijat edustavat liikuntataidoiltaan poikkeuksellisen pätevää joukkoa (ks. Kalaja 2012). Keltikangas-Järvinen toteaa, että vahvan itsetunnon omaava henkilö alkaa pitää niitä asioita tärkeinä joissa onnistuu hyvin (Keltikangas-Järvinen 1994, 45–46).

8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset

Pelkän strukturoidun kyselyn perusteella lähes kaikkia arvoja arvostettiin, mutta erityisesti avoimien vastausten mukaanotto toi varmuutta siihen, mitä opiskelijat pitivät tärkeinä liikunnanopetuksessa ja omassa elämässään. Schwartzin arvotyyppien laittaminen arvojärjestykseen ilman, että tarkastellaan sitä mitä opiskelijat tarkoittavat niiden arvotyyppien arvostamisella, ei anna luotettavaa kuvaa liikunnanopetuksen arvoista.

Jatkotutkimuksessa liikunnanopetuksen väitteitä olisi syytä muokata ja harkita niiden uudelleen sijoittamista summamuuttujiin osan väitteistä kohdalla. Universalismin ja tasa-arvon arvoluokat voi yhdistää. Väitteet kannattaisi jaotella voimakkaammin universalismin ja hyväntahtoisuuden osalta sekä lisätä elämänarvojen kyselyyn lisää hyväntahtoisuuteen liittyviä väitteitä. Tämän tutkimuksen tulokset ilmentävät lievää

erilaista suhtautumista universalismiin ja hyväntahtoisuuteen kaikkien taustamuuttujien, sukupuolen, lukiopaikkakunnan koon ja koulutuksen, osalta. Väitteiden samankaltaisuuden vuoksi erojen luotettavuus on kyseenalaista. Suoriutumisen ja vallan väitteiden suhteen on syytä tehdä tarkempi jako kahden erilaisen statustyyppin välille.

Turvallisuuden voisi jatkossa säilyttää kahtia jakaantuneena. Jaon perustana voisi pitää eroa yksilön ja yhteisön turvallisuuden välillä. Kyselylomakkeessa terveys mainittiin esimerkkinä arvosta. Terveiden mainitseminen on voinut vaikuttaa siihen, että opiskelijat ovat valinneet sen kolmen tärkeimmän arvon joukkoon. Siten esimerkin vaihto voisi olla paikallaan jatkotutkimuksessa. Taustamuuttujien yhteys terveyden ja turvallisuuden arvostamiseen jää epäselväksi tämän ja aikaisempien tutkimusten valossa. Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella tarkemmin taustamuuttujien kuten sukupuolen, iän ja koulutuksen yhteyttä yksilön ja yhteisön intressejä koskevan turvallisuuden arvostamiseen.

Perinteitä kuvaavat väitteet voivat vaikuttaa nuorten vastaajien silmään vanhanaikaisilta (kokeilla kansallisen kisailun perinnelajeja tai ylläpitää perinteistä leikkikulttuuria tai edistää kansalaisten maanpuolustuskuntoa.) Nuoret opiskelijat eivät välttämättä tiedä, mitä perinnelajeilla tarkoitetaan, eikä siten viittaa vastatessaan samoihin asioihin. Suhtautumista perinteisiin voisi tiedustella mieluummin esimerkiksi konkreettisemmilla esimerkeillä, kuten suhtautumisena pesäpallon opettamiseen.

Liikuntapedagogiikan pääaineopiskelijoiden tutkiminen tilastollisesti on vaikeaa, koska heitä koulutetaan Suomessa vuosittain vähän. Pienen määrän vuoksi ainoastaan tilastollisen merkitsevyyden mittaaminen ei ollut mielekäästä. Vastauksia tarkasteltiin lisäksi arvojärjestyksen, avointen vastausten ja yksittäisten väitteiden kautta, mikä osoittautui järkeväksi valinnaksi siitäkin syystä, että lähestymistapa aiheeseen oli uusi. Tämä toi esille tärkeitä huomioita jatkotutkimuksen kannalta ja paransi luotettavuutta. Kyselylomakkeen heikkous liikunnanopetuksen arvojen kohdalla oli että se ei tehnyt kovinkaan paljon eroa arvojen välille ja oli oletettavaa, että opiskelijat ilmaisevat arvostavansa melkein kaikkia arvoja.

Tutkimuksen puitteissa pystyttiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Yksittäisten väitteiden kyseenalaistaminen tiettyyn arvotyyppiin sopivaksi ei aiheuta

luotettavuusongelmaa akselien arvosuuntautumisen suhteen, koska yhden väitteen vaikutus kokonaisuuteen on pieni. Täten tuloksia opiskelijoiden avoimuudesta muutokselle, altruististen arvojen korostumisesta ja yksilön ja yhteisön intressien välillä tasapainoilusta voi pitää luotettavana. Arvotyyppien sisäistä hajontaa tarkasteltiin laskemalla Cronbachin alfat ja arvosuuntautumisten sisällä ilmenevää hajontaa tarkasteltiin laadullisesti. Arvotyyppien keskiarvojen pienien erojen vuoksi yksittäiset väitteet ovat kuitenkin voineet vaikuttaa arvotyyppien väliseen tärkeysjärjestykseen. Liikunnanopetuksen arvojärjestystä voikin olla mielekkäämpää tutkia siten, että arvot pitää laittaa tärkeysjärjestykseen, koska erot ilmenevät pieninä opiskelijoiden ilmaistessa arvostavansa kaikkia opetussuunnitelmien arvoja.

Jatkossa muuttaisin kyselylomaketta sekoittamalla eri väitteiden paikkoja, koska nyt tietyn summamuuttujan väitteet samassa kysymysryppäessä saattoivat ohjata vastausta tiettyyn suuntaan. Tässä tutkimuksessa liikunnanopetuksen tavoitteita kysyttiin viittaamatta tietyn ikäisten opettamiseen. Jatkotutkimuksessa tarkentaisin sitä, minkä ikäisten opettamiseen asialla viitataan, koska opetussuunnitelmien perusteissa tietyt asiat painottuvat hieman eri tavalla riippuen koulutustasosta.

Suurin osa avoimista vastauksista oli helppo sisällyttää tiettyyn arvoluokkaan. Vastaukset sisältävät kuitenkin tulkinnallisesti vaikeampia vastauksia. Tulkintaa vaikeuttaa myös vastausten lyhyys ja se, että arvoiksi on voinut kirjoittaa mitä tahansa, myös arvoiksi lukeutumattomia asioita. Vastaaja, joka on ilmaissut arvostavansa luottamusta, rehellisyyttä ja arvostamista voi viitata näillä erilaisiin asioihin. Rehellisyys tavallisesti liitetään hyväntahtoisuuteen. Toisaalta Mikkola (2003) esittää, että se voi modernissa mielessä ilmentää myös uskollisuutta itselle ja toimintavoilleen (Mikkola 2003, 304). Tässä mielessä rehellisyys voi viitata itseohjautuvuuteen ja universalismiin. Toisaalta vastaaja on voinut ajatella arvostamisen viittaavan kaikkiin ihmisiin, koska ei ole viitannut lähipiiriin. Muita tulkinnallisia vastauksia ovat esimerkiksi yhteisöllisyys, kunnioittaminen ja ystävällisyys joilla voi viitata hyväntahtoisuuteen tai universalismiin. Tulkintaa helpotti se, että muutamaa poikkeuksellista vastaajaa lukuun ottamatta elämänarvoista terveyden ja hyväntahtoisuuden sija tärkeimpinä arvoina oli selkeä.

Vastaajien arvosuuntautuminen elämänarvoissa eroaa siten, että jos he näiden lisäksi ilmaisevat jonkun muun arvon niin se viittasi itseohjautuvuuteen, universalismiin, hedonismiin ja suoriutumiseen. Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella tätä elämänarvojensa perusteella enemmän individualistista arvosuuntausta edustavaa ryhmää ja ryhmän arvosuuntautumista liikunnanopetuksen suhteen.

Tässä tutkimuksessa opiskelijoiden arvosuuntausta tarkasteltiin vain koko ryhmän keskiarvon sekä naisten ja miesten keskiarvon suhteen. Tulokset kuvastavat siten myös kulttuurista painolastia, jota opiskelijat kantavat koulutukseen tullessaan. Ne eivät kerro siitä, miten arvojen suhteet todella ilmenevät arvoiltaan erilaisten vastaajien keskuudessa. Jatkotutkimuksessa yleisten arvojen arvosuuntauksen yhteyttä liikunnanopetuksen arvoihin ja Schwartzin teorian soveltuvuutta liikunnanopetuksen kontekstiin voisi testata arvotyyppien välisten korrelaatioiden kautta.

Elämänarvojen suhteen tutkimus edellyttää kyselylomakkeen muokkaamista. Yleisten arvojen tulosten vertailtavuus aikaisempaan tutkimukseen elämänarvoista kärsii siitä, ettei tässä tutkimuksessa elämänarvojen kohdalla ole pyydetty sijoittamaan kaikkia arvotyyppien arvoja järjestykseen, vaan tulokset kertovat vain kolmen tärkeimmän arvon maininnat sekä strukturoitujen arvojen osalta hyväntahtoisuuden, turvallisuuden, universalismin, suoriutumisen ja vallan arvojärjestyksen. Yleisten arvojen strukturoitua osiota on syytä vaihtaa siten, että ne edustavat tasaisesti tiettyjä arvotyyppisiä. Näiden arvotyyppien valinta ilmeni arvoerojen vähäisyytenä, mikä tässä tapauksessa voi johtua siitä, että tyypillisesti tärkeimmistä arvoista ja vähiten tärkeimmistä arvoista ollaan samaa mieltä.

Yleisiä arvoja voisi kysyä myös väitteiden perusteella ja laatia väitteistä summamuuttujia samoin kuin liikunnanopetuksen arvojen kohdalla. Jatkotutkimuksessa voisi selvittää tarkemmin elämänarvojen yhteyttä liikunnanopetuksen arvoihin. Kyselylomakkeen pituuden liiallisen venymisen voi välttää keskittymällä tietyille akselille, esimerkiksi arvoihin, jotka liittyvät itsensä ylittämiseen ja itsensä korostamiseen.

Liikunnanopettajakoulutuksessa tuodaan esille turvallisuusseikkoja ja kerrotaan opiskelijoille opettajan velvollisuuksista ja vastuista. Turvallisuus ja

liikenneturvallisuus ilmaistaan opetussuunnitelmien perusteissa yhdeksi liikunnanopetuksen tavoitteista. Koulun kurinpidollisista ongelmista on myös keskusteltu paljon lähiaikoina. Tämä tutkimus antoi viitteitä siitä, että liikunnanopiskelijat eivät ilmaise turvallisuuteen liittyviä arvostuksia tärkeimpien liikunnanopetuksen arvojen joukossa toisin kuin Ilmasen ym. (2010) tutkimuksen opettajat. Tämä tutkimus antoi myös viitteitä yhdenmukaisuuden korostumisesta liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden ryhmässä. Tästä syystä opiskelijoiden näkemysten muutosta, roolistaan turvallisuuden ja yhdenmukaisuuden edistäjinä koulutuksen aikana, voisi jatkossa tutkia lisää.

Liikunnan ammatillisen koulutuksen saaneiden ryhmän tulokset edustivat poikkeuksellista arvosuuntautumista, mikä aikaisemman tutkimuksen (Patrikainen 1999; Puohiniemi 2006; Mikkola 2003) perusteella voisi viitata refleksiiviseen arvopohdintaan ja opettajan ajattelun kehitykseen kohti kognitivistis-konstruktivistista oppimista. Toisaalta se voi myös viitata Puohiniemen (2002) esittämään väestön jakautumiseen altruistisia arvoja korostaviin ja itsekkäitä arvoja korostaviin ryhmiin. Jatkotutkimuksessa liikunnallisen koulutuksen voisi näistä syistä pitää taustamuuttujana. Aikaisemman tutkimuksen perusteella sukupuoli voi koulutuksen lisäksi olla taustamuuttuja kyseisen ryhmän arvopainotuksessa.

Lukiopaikkakunnan koolla ei ollut tilastollista yhteyttä muihin arvoihin, kuin kansainvälisen kilpailukyvyn arvostamiseen tämän tutkimuksen tulosten perusteella. Se, että pienistä kunnista tulleet pitivät yksimielisemmin tärkeimpänä omaa perhettä, vähemmän tärkeänä nälän poistamista maailmasta verrattuna muihin universalistisiin arvoihin ja tärkeämpänä kansainvälistä kilpailukykyä, voi viitata siihen, että heidän ryhmässään korostui elämänarvoissaan omista huolta pitäminen. Lukiopaikkakunta antaa kuvaa vain muutaman vuoden ajalta vaikutteista, joita tietyn kokoisella yhteisöllä voi olla ihmisen arvomaailmaan. Toinen ongelma on se, että lukiot sijaitsevat yleensä isommilla paikkakunnilla ja siten pienemmissä yhteisöissä elämänsä eläneet opiskelijat saattoivat sijoittua kumpaan tahansa ryhmään. Jatkossa taustamuuttujan voisi näin pienessä aineistossa jättää pois tämän virhemarginaalin vuoksi. Toinen vaihtoehto voisi olla tiedustella sekä kasvupaikkakuntaa, että lukiopaikkakuntaa.

Käytännönläheisempää tutkimusta voisi tehdä arvojen itsensä ylittävien ja itseään korostuvien arvosuuntautumisten suhteen. Ensiksikin oman edun tavoitteluun painottuvien arvotyyppien, suoriutumisen ja hedonismin, ilmenemistä käytännössä liikuntatunneilla voisi tutkia siitä näkökulmasta, ohjaavatko ne liikunnanopetusta kilpailullisuutta ja luokittelua korostavaan suuntaan. Toiseksi voisi tarkastella sitä, ilmeneekö liikuntatunnilla käytännössä universalismin painotus vai ilmeneekö muiden huomiointi hyvántahtoisuuden arvotyyppin rajoissa. Kolmanneksi voisi selvittää tässä ja aikaisemmassa tutkimuksessa esiin tulleiden sukupuolten välisten painotuserojen ilmenemistä käytännössä liikunnanopetuksessa.

LÄHTEET

- Ahokas, J & Autio, A. 2012. Luokan- ja liikunnanopettajiksi opiskelevien yleiset arvot ja käsitykset liikunnanopetuksen arvoista. Liikuntapedagogiikan pro gradu – tutkielma. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Airaksinen, T. & Friman, M. 2008. Asiantuntija-ammattien etiikka. Hämeenlinna: HAMK.
- Behets, D. 2001. Value orientations of physical education preservice and inservice teachers. *Journal of Teaching in Physical Education* 20 (2), 144–154.
- Berg, K. 2004. Analyysi keskeisistä eettisistä sisällöistä vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Soveltavan kasvatustieteen pro gradu – tutkielma. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.
- Caswell, S.V. & Gould, T.E. 2008. Individual moral philosophies and ethical decision making of undergraduate athletic training students and educators. *Journal of Athletic Training* 43 (2), 205–214.
- Chen, A. & Ennis, C.D. 1996. Teaching value-laden curriculum in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education* 15 (3), 338–354.
- Ennis, C.D. 1992a. The influence of value orientations in curriculum decision making. *Quest* 44, 317–329.
- Ennis, C.D. 1992b. Curriculum theory as practiced: Case studies of operationalized value orientations. *Journal of Teaching in Physical Education* 11 (4), 358–375.
- Ennis, C.D. 1994. Urban secondary teachers' value orientations: Delineating curricular goals for social responsibility. *Journal of Teaching in Physical Education* 13 (2), 163–179.
- Figley, G.E. 1984. Moral education through physical education. *Quest* 36 (1), 89–101.
- Green, K. 2002. Physical education teachers in their figurations: A sociological analysis of everyday 'philosophies'. *Sport, Education and Society* 7 (1), 65–83.
- Helkama, K. 2009. Moraalipsykologia. Hyvän ja pahan tällä puolen. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.
- Hokkanen, E. 2002. Identiteetin uudet kasvot. Teoksessa R. Räsänen, K. Jokikokko, M. Järvelä & T. Lamminmäki-Kärkkäinen (toim.) Interkulttuurinen opettajankoulutus. Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla. Oulun

- yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, 61–69.
- Ilmanen, K. 2013. Sähköpostiedustelu 09.04.2013.
- Ilmanen, K., Jaakkola, T. & Matilainen, P. 2010. Arvot liikunnanopetuksessa. *Kasvatus* 41 (1), 20–30.
- Jaakkola, T. 2010. Arvomittaridatan ensimmäisen pilotin toiset analyysit. Julkaisematon.
- Jokikokko, K. 2002. Elämäkokemukset ja opettajankoulutus interkulttuurisen kasvun tukijana. Teoksessa R. Räsänen, K. Jokikokko, M. Järvelä & T. Lamminmäki-Kärkkäinen (toim.) *Interkulttuurinen opettajankoulutus. Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla*. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, 139–148.
- Kalaja, T. 2012. Liikunnan aineenopettajakoulutuksen opiskelijavalinnat muutoksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kangas, T. & Kyllönen, J. 2011. Opettajaopiskelijoiden arvot liikunnanopetuksessa. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1994. *Hyvä itsetunto*. Wsoy: Juva.
- Kotkavirta, J. 2007. Urheilun moraalit ja etiikka. Teoksessa Kalervo Ilmanen (toim.) *Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 31–55.
- Kulinna, P.H., Brusseau, T., Ferry, M. & Cothran, D. 2010. Preservice teachers' belief systems toward curricular outcomes for physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 81 (2), 189–198.
- Lambdin D.D. & Steinhardt M.A. 1992. Elementary and secondary physical education teachers' perceptions of their goals, expertise, curriculum, and students' achievement. *Journal of Teaching in Physical Education* 11 (2), 103–111.
- Liu, H. & Silverman, S. 2006. The value profile of physical education teachers in Taiwan, ROC. *Sport, Education & Society* 11 (2), 173–191.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Opetushallitus. Vammala: Vammalan Kirjapaino.
- Martinez, S. 2009. ”Hyvejohtajuus ja arvojohtajuus – miten ne eroavat?” <http://www.hyvejohtajuus.fi/204/hyvejohtajuus-ja-arvojohtajuus-miten-ne-eroavat/> Viitattu 05.01.2013.

- Matan, M. & Collier, C. 2003. Longitudinal analysis of preservice teachers' beliefs about teaching physical education. *Journal of Teaching Physical Education* 22 (2), 153–168.
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Mikkola, T. 2003. Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka. Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasoisuudesta. *Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia* 241. Helsinki: Yliopistopaino.
- Niiniluoto, I. 1994. Järki, arvot ja välineet: kulttuurifilosofisia esseitä. Helsinki: Otava.
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ Ry. 2006. Eettiset periaatteet. http://extra.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,447767&_dad=portal&_schema=PORTAL Viitattu 06.01.2013.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Osallistuvampi, liikkuvampi, luovempi ja kielellisesti rikkaampi koulu. Tiedote 27.06.2012. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/06/tuntijako.html> Viitattu 01.01.2013.
- Opetushallitus. 2001. Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. http://www.oph.fi/download/110427_muutos42_011_2001.pdf Viitattu 06.01.2013.
- Patrikainen, R. 1999. Opettajuuden laatu: ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys opettajan pedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Placek, J.H., Dodds, P., Doolittle, S.A., Portman, P.A., Ratliffe, T.A & Pinkham, K.M. 1995. Teaching recruits' physical education backgrounds and beliefs about purposes for their subject matter. *Journal of Teaching in Physical Education* 14 (3), 246–261.
- Puohiniemi, M. 2006. Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika. Espoo: Limor.
- Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan. Espoo: Limor.
- Puolimatka, T. 1996. Kasvatus ja filosofia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Puolimatka, T. 1999. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat: Minuuden rakentamisen filosofia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Rasinaho, M. 2011. Liikuntatieteiden laitoksen amanuenssin henkilökohtainen tiedonanto ensimmäisen vuoden opiskelijoiden kirjautumisesta opiskelijoiksi.

- Räsänen, R. 2002. Arvot, opettajuus ja opettajankoulutus valtaviirran ja moninaisuuden ristiaallokossa. Teoksessa R. Räsänen, K. Jokikokko, M. Järvelä & T. Lamminmäki-Kärkkäinen (toim.) Interkulttuurinen opettajankoulutus. Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, 15–30.
- Rockefeller, S.C. 1994. Comment. Teoksessa A. Gutmann & C. Taylor (toim.) Multiculturalism: examining the politics of recognition. Princeton: Princeton University Press, 87–98.
- Sarje, A. 2007. Alistamista vai etuoikeuttamista – kaksi tulkintaa suomalaisen naisvoimistelun kasvatuspyrkimyksistä. Teoksessa Kalervo Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 135–153.
- Salimäki, H. 2007. Länsimaisen kristillisyyden arvot ja urheilun moraalit. Teoksessa Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Kalervo Ilmanen (toim.) Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 57–81.
- Salminen, K. 2011. Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeys suomalaisten ja ruotsalaisten liikunnanopettajaopiskelijoiden arvioimana. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Schwartz, S. H. 1992. Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Teoksessa M. Zanna (toim.) Advances in Experimental Social Psychology 25. New York: Academic Press, 1–65.
- Schwartz, S.H. 2011. Kulttuuriset arvo-orientaatiot: kansallisten erojen luonne ja seuraukset. Suom. Martti Puohiniemi. Espoo: Limor kustannus.
- Schwartz, S. H & Bardi, A. 2001. Value hierarchies across cultures – Taking a similarities perspective. Journal of Cross-Cultural Psychology 32 (3) 268–290.
- Schwartz, S.H & Rubel, T. 2005. Sex differences in value priorities: Cross-cultural and multimethod studies. Journal of Personality & Social Psychology 89 (6), 1010–1028.
- Schwartz, S.H & Rubel-Lifschitz, T. 2009. Cross-national variation in the size of sex differences in values: Effects of gender equality. Journal of Personality and Social Psychology 97 (1), 171–185.
- Taylor, C. 1994. The Politics of Recognition. Teoksessa A. Gutmann & C. Taylor (toim.) Multiculturalism: examining the politics of recognition. Princeton: Princeton University Press, 25–74.

- Timken, G.L. & van der Mars, H. 2009. The effect of case methods on preservice physical education teachers' value orientations. *Physical Education & Sport Pedagogy* 14 (2), 169–187.
- Tirri, K. 2002. Opetustyön keskeiset eettiset ongelmakohtat. Teoksessa *Etiikka koulun arjessa*. Opetusalan eettinen neuvottelukunta. (toim.) Helsinki: Otava, 23–33.
- Tsangaridou, N. & O'Sullivan, M. 1997. The role of reflection in shaping physical education teachers' educational values and practices. *Journal of Teaching in Physical Education* 17 (1), 2–25.
- Verkasalo, M., Lonqvist, J., Lipsanen, J., Helkama., K. 2009. European norms and equations for a two dimensional presentation of values as measured with Schwartz's 21-item portrait values questionnaire. *European Journal of Social Psychology* 39 (5), 780–792.
- Wright, L. 2004. Preserving the value of happiness in primary school physical education. *Physical Education & Sport Pedagogy* 9 (2), 149–163.

PAGE

Sivu 1/18**TAUSTATIEDOT**

NIMI

Nimi

SP

Sukupuoli

- nainen
 mies

VUOSI

Syntymävuosi

(1950 - 2000)

--	--	--	--

LUKIO

Mistä lukiosta valmistuit ylioppilaaksi, kunta ja lukion nimi

PAGE5

Sivu 2/18

OPISKELEN

Opiskelen

- liikunta- ja terveystiedettä
 kasvatustiedettä
 muuta, mitä? : _____

KOULUTUS

Aiempi ammatillinen koulutus

- ei
- kyllä, mikä? : _____

AINE

Pääoppiaine

ALKU

Opintojen aloittamisvuosi

(1950 - 2010)

--	--	--	--

PAGE1

Sivu 3/18
ARVOT YLEENSÄ

Tässä tutkimuksessa ymmärrämme arvoilla hyviä asioita, joita ihmiset toimiessaan joko yksin tai yhdessä yleensä tavoittelevat tai joita heidän tulisi tavoitella. Esimerkiksi terveys on arvo, jota suomalaiset tavoittelevat tekemällä elämässään erilaisia valintoja.

Mainitse ja sijoita tärkeysjärjestykseen kolme arvoa, jotka ovat elämässäsi tällä hetkellä tärkeitä. Voit kuvailla arvoa joko yhdellä sanalla tai pidemmällä lauseella.

K7_1

Tärkein arvo

K7_2

Toiseksi tärkein arvo

K7_3

Kolmanneksi tärkein arvo

PAGE2

Sivu 4/18

Eri ihmiset arvostavat erilaisia asioita eläessään. Mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä? Seuraavassa luetellaan joukko asioita, jotka sinun tulisi asettaa tärkeysjärjestykseen siten, että merkitset ykkösen sinulle tärkeimmän asian kohdalle, kakkosen toiseksi tärkeimmän asian kohdalle jne. aina numeroon 10 asti. Varmista, että jokainen asia saa eri järjestysnumeron.

K8

Arvo

	Tärkein	2	3	4	5	6	7	8	9	10. tärkein
Nälän poistaminen maailmasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Talouden ja kulutuksen kasvu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tasa-arvo ihmisten välillä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maailmanrauha	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Terveys	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luonnon säilyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oma uralla eteneminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ahkeruus ja tunnollisuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oma perhe	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen kv. kilpailukyky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sivu 5/18**ARVOT LIIKUNNANOPETUKSESSA**

Seuraavassa esitämme liikunnanopetuksen arvoihin ja tavoitteisiin liittyviä väittämiä. Merkitse mielestäsi sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero kussakin väittämässä. Vaihtoehtoina ovat: 1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä

K9

Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Edistää oppilaiden terveyttä	☐	☐	☐	☐	☐
Parantaa oppilaiden kuntoa	☐	☐	☐	☐	☐
Edesauttaa oppilaiden painonhallintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Ehkäistä aikuisiän sairauksilta	☐	☐	☐	☐	☐
Tukea työkyvyn säilymistä aikuisena	☐	☐	☐	☐	☐

K10

Sivu 6/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Tuottaa oppilaille liikkumisen iloa	☐	☐	☐	☐	☐
Antaa oppilaille virkistystä	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa nauttimaan elämästä	☐	☐	☐	☐	☐
Tuottaa hauskuutta oppilaille	☐	☐	☐	☐	☐
Tuottaa oppilaille mielihyvää	☐	☐	☐	☐	☐

K11

Sivu 7/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Edistää suvaitsevuutta ja monikulttuurisuutta	☐	☐	☐	☐	☐

Ottaa huomioon sukupuolten erilaiset tarpeet	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa liikunnassa heikkoja	☐	☐	☐	☐	☐
Kohdella oppilaita samanarvoisina	☐	☐	☐	☐	☐
Saada kaikki mukaan liikkumaan	☐	☐	☐	☐	☐

K12

Sivu 8/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Edistää ryhmähenkeä	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa oppilaita rehellisyyteen	☐	☐	☐	☐	☐
Vaalia yhdessä tekemisen perinnettä	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa erilaisuuden hyväksymistä	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa lähimmäisen auttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐

K13

Sivu 9/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Edistää elinikäistä liikuntaharrastusta	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa omaehtoiseen liikuntaan	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa oppilaita luonnossa liikkumiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjata oppilaita urheiluharrastuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa oppilasta koulumatkaliikuntaan	☐	☐	☐	☐	☐

K14

Sivu 10/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Kannustaa uuden oppimiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa itsenäiseen					

ajatteluun	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa asettamaan omia tavoitteita	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa omiin valintoihin	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa itsenäisyyteen	☐	☐	☐	☐	☐

K15

Sivu 11/18

Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Opettaa motorisia perustaitoja	☐	☐	☐	☐	☐
Tuottaa liikunnallista pääomaa	☐	☐	☐	☐	☐
Varmistaa oppilaiden uimataito	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa urheilumenestykseen	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa saavutuksiin elämässä	☐	☐	☐	☐	☐
Luoda pohja monipuolisille liikuntataidoille	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa kilpaurheilun lajitekniikoita	☐	☐	☐	☐	☐

K16

Sivu 12/18

Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Opettaa oppilaille liikennesääntöjä	☐	☐	☐	☐	☐
Huolehtia koulumatkojen ja välituntien turvallisuudesta	☐	☐	☐	☐	☐
Varmistaa liikuntatuntien turvallisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Kertoa liikunnan vammautumisariskeistä	☐	☐	☐	☐	☐
Välttää riskialttiita liikkeitä	☐	☐	☐	☐	☐

K17

Sivu 13/18

Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Luoda kilpailuhenkeä	☐	☐	☐	☐	☐

	☐	☐	☐	☐	☐
Arvostella oppilaita saavutusten perusteella	☐	☐	☐	☐	☐
Antaa arvosana sosiaalisen vertailun perusteella	☐	☐	☐	☐	☐
Käyttää keskinäistä kilpailua opetuskeinona	☐	☐	☐	☐	☐
Luokitella oppilaat paremmuusjärjestykseen	☐	☐	☐	☐	☐

K18

Sivu 14/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Tarjota liikuntatunneilla jännitystä	☐	☐	☐	☐	☐
Antaa oppilaille haasteita liikunnassa	☐	☐	☐	☐	☐
Uskaltaa kokeilla voimakkaita kokemuksia tuottavia lajeja	☐	☐	☐	☐	☐
Ottaa opetukseen elämysliikuntaa	☐	☐	☐	☐	☐
Tarjota vaihtoehtoisia liikkumismalleja	☐	☐	☐	☐	☐

K19

Sivu 15/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Opettaa perinteisten suomalaislajien taitoja	☐	☐	☐	☐	☐
Edistää kansalaisten maanpuolustuskuntoa	☐	☐	☐	☐	☐
Ylläpitää perinteistä leikkikulttuuria	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjata vuodenaikojen mukaiseen liikuntaan	☐	☐	☐	☐	☐
Kokeilla kansallisen kisailun perinnelajeja	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa marjojen ja sienien keruuta luonnossa	☐	☐	☐	☐	☐

K20

Sivu 16/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

mieltä)

	1	2	3	4	5
Opettaa luonnon kunnioittamista	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa ahkeruutta ja sisukkuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa ihmisten välistä suvaitsevaisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Korostaa kansojen tasa-arvoisuutta	☐	☐	☐	☐	☐

K21

Sivu 17/18**Liikunnanopetuksen arvoina ovat: (1.Täysin eri mieltä...5.Täysin samaa mieltä)**

	1	2	3	4	5
Opettaa kunnioittamaan opettajia	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaa hyviä käytöstapoja	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustaa itsehillintään	☐	☐	☐	☐	☐
Noudattaa perusopetuksen opetussuunnitelmaa	☐	☐	☐	☐	☐
Vaatia asianmukaisia liikuntavarusteita tunneilla	☐	☐	☐	☐	☐

PAGE4

Sivu 18/18

Kerro, mitkä ovat mielestäsi liikunnanopetuksen kolme tärkeintä arvoa tärkeysjärjestyksessä.

K22_1

Tärkein arvo

K22_2

Toiseksi tärkein arvo

K22_3

Kolmanneksi tärkein arvo

K23_KEINOT

KEINOT ARVOJEN SAAVUTTAMISEKSI. Kuvaile toteutuksen tapoja ja toiminnan rakentamisen edellytyksiä, joilla parhaiten päästään mainitsemasi arvoja toteuttavaan liikunnanopetukseen.

**KIITOS VASTAUKSESTASI - Siirtymällä seuraavalle sivulle
vastauksesi tallentuu ja kysely loppuu**

